

Rapport
2021:10

Nyutdannet under en pandemi

Resultater fra Kandidatundersøkelsen 2020

Siv-Elisabeth Skjelbred, Talieh Sadeghi, Marte E. S. Ulvestad, Thea Eide
og Liv Anne Støren

Rapport
2021:10

Nyutdannet under en pandemi

Resultater fra Kandidatundersøkelsen 2020

Siv-Elisabeth Skjelbred, Talieh Sadeghi, Marte E. S. Ulvestad, Thea Eide
og Liv Anne Støren

Rapport 2021:10

Utgitt av Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU)
Adresse Postboks 2815 Tøyen, 0608 Oslo. Besøksadresse: Økernveien 9, 0653 Oslo.

Prosjektnr. 21122

Oppdragsgiver Kunnskapsdepartementet
Adresse Postboks 8119 Dep, 0032 Oslo

Fotomontasje Adobe Stock / NIFU

ISBN 978-82-327-0515-3
ISSN 1892-2597 (online)

Copyright NIFU: CC BY 4.0

www.nifu.no

Forord

Denne rapporten presenterer hovedresultater fra Kandidatundersøkelsen 2020. Undersøkelsen omfatter personer som fullførte en mastergrad eller annen høyere grads utdanning våren 2020, samt personer som tok en bachelorgrad på samme tidspunkt. Det er første gang at nyutdannede med bachelorgrad fra alle fagfelt er inkludert. Tema i undersøkelsen er nyutdannedes situasjon på arbeidsmarkedet, deres vurdering av fremtidsutsikter og om de er i gang med videre studier. De nyutdannedes vurderinger av utdanningen er ikke inkludert i denne rapporten.

Rapporten er skrevet av Siv-Elisabeth Skjelbred, Marte E. S. Ulvestad, Talieh Sadeghi, Thea Eide og Liv Anne Støren. Skjelbred har vært hovedansvarlig for kapittel 1 og 2 og hatt delt ansvar for kapittel 3 sammen med Marte E. S. Ulvestad. Thea Eide har vært hovedansvarlig for kapittel 4 sammen med Siv-Elisabeth Skjelbred, mens Talieh Sadeghi har vært hovedansvarlig for kapittel 5. Kapittel 6 er i all hovedsak skrevet av Liv Anne Støren. Alle forfatterne har bidratt til drøfting og vurderinger i alle kapitler og rapporten er således skrevet i fellesskap. Detaljer om gjennomføringen av spørreundersøkelsen beskrives i et eget dokumentasjonsnotat.

Datainnsamlingen og arbeidet med rapporten er finansiert av Kunnskapsdepartementet. Vi retter en stor takk til UNIT for samarbeid om å skaffe kontaktinformasjon, og til lærestedene for godkjenning av tilgang til kontaktinformasjon til deres nyutdannede. Den største takken går til de nyutdannede som tok seg tid til å besvare undersøkelsen.

Oslo, 17. juni 2021

Vibeke Opheim
direktør

Nicoline Frølich
forskningsleder

Innhold

Sammendrag	12
1 Introduksjon	16
1.1 Nyutdannet i nedgangstider.....	17
1.2 Arbeidsmarkedet under koronapandemien.....	19
1.3 Arbeidsmarkedssituasjonen i Europa.....	20
1.4 Arbeidsmarkedssituasjonen blant innvandrere.....	22
1.5 Rapportens oppbygging og struktur.....	22
2 Data og metode	25
2.1 Datagrunnlag	25
2.2 Analyseutvalg	25
2.3 Respondentene	26
2.4 Definisjoner	28
2.4.1 Mastere og bachelorer	28
2.4.2 Innvandringsbakgrunn.....	28
2.4.3 Arbeidsmarkedsutfall.....	29
3 De sysselsatte og deres arbeid	32
3.1 Hvem kommer i jobb etter endte studier?	32
3.2 Hvor er de sysselsatte ansatt?	36
3.2.1 Næring	36
3.2.2 Offentlig eller privat.....	39
3.2.3 Arbeidsfylke	40
3.3 Arbeidsforhold	43
3.3.1 Ansettelsesforhold.....	43
3.3.2 Deltid og undersysselsetting.....	44
3.3.3 Samsvar med utdanningen	49
3.4 Hvem kommer i tilstrekkelig arbeid med særlig godt samsvar?.....	52
3.5 Oppsummering	55
4 Videre studier	58
4.1 Videre studier for 2020-kullet.....	59

4.1.1	Hvilken type utdanning går de videre med?	60
4.1.2	Årsak til videre studier	61
4.2	Sammenligning med 2019-kullet	65
4.3	Oppsummering	69
5	Jobb- og karriereusikkerhet	71
5.1	Tidligere forskning: hvem opplever størst jobb- og karriereusikkerhet?	72
5.2	Karriereusikkerhet: Koronapandemiens innvirkning på opplevde karriereutsikter	74
5.2.1	Individuelle faktorer: kjønn, alder, utdanningsnivå og bosted	76
5.2.2	Arbeidslivsfaktorer: sektortilhørighet, midlertidighet og hovedaktivitet	79
5.3	Jobbusikkerhet: bekymring for å miste jobben	81
5.3.1	Individuelle faktorer: Kjønn og alder	83
5.3.2	Arbeidslivsfaktorer: sektortilhørighet, ansettelsesforhold og arbeidstid	84
5.4	Oppsummering	88
6	Nyutdannede med innvandringsbakgrunn	90
6.1	Studietilbøyelighet og studiemønster	91
6.2	Studiemønster - nyutdannede i kandidatundersøkelsen	91
6.3	Hvem er innvandrerne?	95
6.4	Morsmål og ferdigheter i norsk	102
6.5	Når – og eventuelt hvorfor – kom kandidatene til Norge?	103
6.6	Arbeidsledighet i 2019- og 2020-kullet	106
6.6.1	Arbeidsledighet etter innvandringsbakgrunn i 2020-kullet. Regresjonsanalyse	108
6.6.2	Nyutdannede med innvandringsbakgrunn – nærmere analyse av arbeidsledighetsrisiko	110
6.7	Økt arbeidsledighet i 2020 for alle grupper?	114
6.8	Oppsummering	117
7	Hvordan går det med dem som er nyutdannet under pandemien?	119
	Referanser	124
	Vedlegg	134
V.1	Hvordan de fikk sitt første arbeid	134
V.2	Mulige årsaker til forskjeller mellom SSB og NIFU-tall	136
V.3	Kapittel 3	137

V.4 Kapittel 6	139
Tabelloversikt.....	152
Figuroversikt.....	156

Sammendrag

Våren 2020, i et samfunn sterkt preget av koronapandemien, fullførte 35 000 studenter enten en bachelorgrad eller en mastergrad i Norge. Foreløpig finnes det lite kunnskap om hvordan tiden etter fullført utdanning har vært for denne gruppen. I en tidligere publikasjon har vi vist at det har vært økt ledighet. Formålet med denne rapporten er å kartlegge ytterligere hvorvidt denne gruppen har lyktes i overgangen til arbeidsmarkedet, hvem som har lyktes og hvor mange som har fortsatt med videre studier og kandidatenes opplevelse av jobbsikkerhet og karriereutsikter. Funnene baserer seg på data fra en spørreundersøkelse blant personer som fullførte en master- eller bachelorgrad våren 2020. For nyutdannede med mastergrad kan mange av funnene sammenlignes med tilsvarende undersøkelse i 2019 for å studere endringen fra før koronapandemien traff Norge.

Koronapandemien, og tilhørende smitteverntiltak, har hatt stor innvirkning på arbeidsmarkedet. Selv om pandemien er en nasjonal krise som påvirker alle, har enkelte næringer og yrker blitt ekstra hardt rammet. De første årene etter fullført utdanning er svært viktige for nyutdannedes videre karrierer. Tidligere forskning viser at det kan være en vesentlig ulempe å fullføre høyere utdanning i dårlige tider og at konsekvensene av å være utdannet i nedgangstider vedvarer over tid. I denne rapporten undersøker vi arbeidsmarkedssituasjonen for nyutdannede under koronapandemien. Der det er mulig sammenligner vi funnene med funn fra 2019 og forsøker å gi svar på hovedspørsmålet: Hvordan har koronapandemien påvirket nyutdannedes arbeidsmarkedssituasjon?

Rapporten viser at det er økt ledighet og lavere andel sysselsatte med relevant arbeid under koronapandemien enn før. Vi finner i tillegg at en svært høy andel anser at sine karriereutsikter har blitt svekket av pandemien. Det er tegn til økning i tilbøyeligheten til å ta videre studier etter uteksaminering for personer med bachelorgrad, mens tilbøyeligheten for mastere ikke er økt. Vi finner at grupper som har hatt vedvarende utfordringer på arbeidsmarkedet, som innvandrere og personer med utdanning innen natur- og realfag, ikke er ekstra rammet av pandemien, men fortsatt har bekymringsfullt høy andel med utfordringer.

Dårligere samsvar mellom utdanning og arbeid for sysselsatte

Det er færre sysselsatte under koronapandemien enn før, og i tillegg har de sysselsatte arbeid som i mindre grad samsvarer med utdanningen de har tatt. Det er en økning på nesten 30 prosent (2,6 prosentpoeng) i andelen som oppgir at de har en jobb de er svært overutdannet for eller der arbeidsoppgavene samsvarer dårlig

med innholdet i utdanningen. Kun i underkant av en av fire nyutdannede mastere har arbeid som særlig godt samsvarer med utdanningens innhold og nivå og i tillegg har ønsket stillingsprosent. Det er en nedgang på 11 prosent (3,6 prosentpoeng) fra 2019.

Mange frykter at koronapandemien har svekket deres karrieremuligheter

Godt over en tredel av respondentene er enig i påstanden om at koronapandemien har svekket deres karriereutsikter. Selv blant personer som er i fulltidsarbeid er det en høy andel (rundt en av tre) som opplever at deres karriereutsikter er svekket. Dette indikerer at selv personer som har lyktes i å komme inn på arbeidsmarkedet opplever usikkerhet knyttet til sin jobb og karriere. Forskning viser at opplevelse av jobbusikkerhet har negative virkninger på mental og fysisk helse. Opplevelsen av koronapandemiens påvirkning på karriereutsiktene synes å overstige den reelle økningen i mistilpasning på arbeidsmarkedet. Langt flere enn de som er direkte berørt gjennom økt mistilpasning på arbeidsmarkedet (ledighet, undersysselsetting og irrelevant arbeid) er bekymret for sin fremtidige karriere.

Flere tar videre studier på grunn av vanskeligheter med å finne relevant jobb

Studietilbøyeligheten for personer med fullført mastergrad har ikke endret seg under koronapandemien. Andelen av de nyutdannede masterne som var i gang med ytterligere studier er lik for 2019 og 2020. Vi finner derimot tegn til at det har vært en endring i motivasjonen for å gå videre med studier. I 2020 oppgir flere av masterne at den viktigste årsaken til at de tar ytterligere studier er vansker med å finne relevant jobb etter avsluttet utdanning, mens færre oppgir at økt interesse for faget fikk de til å fortsette. For bachelor kan vi kun sammenligne med 2019 for naturvitenskapelig og teknologiske fag, og for denne gruppen finner vi en økt studietilbøyelighet, og en liten dreining i motivasjon fra «jeg ønsket å øke mulighetene på arbeidsmarkedet» til «det har vært vanskelig å få relevant arbeid».

Enkelte fagfelt er sterkere rammet

I en tidligere publikasjon viste vi at humanistiske og estiske fag og samfunnsvitenskapelig fag er mest rammet av den økte arbeidsledigheten, mens natur- og realfag og økonomisk administrative fag er mest rammet av økning i ufrivillig deltidsarbeid (undersysselsetting) (Skjelbred og Ulvestad, 2021). Vi finner derimot mindre tegn til skjevheter mellom fagfelt når det kommer til å ha arbeid i samsvar med utdanningen. Siden konsekvensene av pandemien på arbeidssituasjonen varierer

vesentlig mellom fagfeltene er det overraskende at vi finner at bekymringen for fremtidige karriereutsikter er relativt jevnt fordelt.

Noen næringer opplever vekst

Det er stor variasjon i hvilken grad ulike næringer er påvirket av pandemien. Vi finner tegn til økt rekruttering i varehandel, samferdsel, kommunikasjon og informasjon, men redusert rekruttering til høyere utdanning, forskning og utvikling. Sistnevnte kan være et tegn på at koronapandemien ikke bare har påvirket undervisnings- og forskningssituasjonen til de høyere utdanningsinstitusjonene, men også rekrutteringen. Vi finner ingen nedgang i andelen av de sysselsatte som er sysselsatt i næringen kulturell og annen tjenesteyting. Dette er overraskende med tanke på hvordan pandemien har påvirket forholdene i kultursektoren, men skyldes antakeligvis at personer med masterutdanning i denne gruppen er vesentlig annerledes fra de andre i denne næringen.

Enkelte grupper har vedvarende utfordringer

Nyutdannede innen natur- og realfag har hatt vedvarende utfordringer i overgangen til arbeidsmarkedet i lang tid. Det samme har innvandrere. Disse utfordringene eksisterer fortsatt, men har ikke blitt forverret av pandemien. Utfordringen til ulike fagfelt tar ulike former: noen fagfelt er mer utsatt for ledighet, noen opplever undersysselsetting, mens andre opplever manglende samsvar mellom utdanning og arbeid.

Økning i ledigheten blant innvandrere fra land i EU, Nord-Amerika og Oseania

Arbeidsledigheten blant nyutdannede innvandrere er høy også i 2020. Blant masterne har nyutdannede innvandrere fra EU, Nord-Amerika og Oseania opplevd en vesentlig økning i ledighet (fra 10 prosent til 20 prosent), mens øvrige innvandrere ikke har opplevd en økning. Innvandrere har høyere ledighet enn øvrig befolkningen. Forskjellen mellom innvandrere og øvrig befolkning drives ikke kun av forhold som fagfelt, demografiske faktorer og andre kjennetegn ved de nyutdannede og deres studier.

Yngre mer bekymret for sine fremtidsutsikter

Over 40 prosent av kandidatene under 30 år mener at pandemien har svekket deres karriereutsikter, mens kun 24 prosent av kandidatene over 35 år, mener det samme. Dette kan sees i sammenheng med at yngre arbeidstakere har svakere tilknytning til arbeidslivet og derfor er tilbøyelige til å oppleve større grad av

usikkerhet knyttet til fremtidige jobbutsikter. Arbeidslivs faktorer som sektortilhørighet, midlertidighet og arbeidstid har derimot større betydning for jobbusikkerhet enn individuelle egenskaper som kjønn, alder, bosted og utdanningsnivå.

1 Introduksjon

Smitteverntiltakene som ble innført i begynnelsen av koronapandemien mars 2020 førte til høye ledighetstall. I begynnelsen av april 2020 var 304 000 personer registrert som helt ledige, mange av disse var permittert fra sine stillinger som følge av stengte virksomheter, eller bortfall av inntektsgrunnlag. I tillegg var 129 000 personer registrert som delvis ledige arbeidssøkere. Det betyr at 15,4 prosent av arbeidsstyrken var registrert som arbeidssøkere hos Nav (Nav, 2020).

I samme tidsrom nærmet omtrent 10 000 personer seg å fullføre sin mastergrad og 25 000 personer var nær ved å fullføre sin bachelorgrad. I denne rapporten studerer vi arbeidsmarkedssituasjonen i november 2020 blant personer som ble utdannet med bachelor- eller mastergrad våren 2020. Vi undersøker også hvordan de ser på sine fremtidsutsikter ved å studere opplevd jobbusikkerhet og karriereutsikter. Utover å gi en beskrivelse av nyutdannedes situasjon i tråd med tidligere rapporteringer fra kandidatundersøkelsene, har denne rapporten som hovedformål å undersøke i hvilken grad koronapandemien har påvirket nyutdannedes arbeidsmarkedssituasjon. Som ledd i å svare på dette gir vi en beskrivelse av situasjonen i november 2020 for nyutdannede med bachelor- og mastergrad på en del sentrale spørsmål om deres status. Vi vil også sammenligne situasjonen for nyutdannede mastere i 2020 med nyutdannede mastere i 2019 for å undersøke om det er endringer fra 2019 til 2020.

Det er mange momenter som kan ha betydning for forskjeller mellom 2019 og 2020, men vi antar at endringer i arbeidsmarkedssituasjonen fra 2019 til 2020 i stor grad kan tilskrives koronapandemien. Det er dog noen punkter det er verdt å merke seg. Rapporten gir et øyeblikksbilde og fanger opp situasjonen slik den var i november 2020. På dette tidspunktet var arbeidsledigheten i Norge betydelig lavere enn den var i de to første månedene av pandemien. Etter dette har nye bølger av pandemien i Norge hatt virkninger på arbeidsmarkedet.

Det er også viktig å påpeke at vi måler kandidatenes arbeidsmarkedstilpasning på et tidlig tidspunkt, ca. et halvt år etter eksamen. På dette tidspunktet er det vanlig at mange ikke har funnet seg passende arbeid enda. Under «normale omstendigheter» vil tilpasningen til arbeidsmarkedet bedre seg vesentlig jo lengre tid som er gått siden fullført utdanning. Det er imidlertid usikkert om en tilsvarende

bedring har skjedd for fjorårets kull da den generelle ledigheten i Norge økte vinteren 2021.¹ Det er også stor usikkerhet om hvordan krisepakken til regjeringen treffer og har truffet norsk økonomi, hvordan norske konsumenter tilpasser seg, og hvordan utviklingen blir i internasjonal økonomi.

Et annet viktig aspekt er tidsforløpet til koronapandemien. Vi vet ikke hvilket tidspunkt arbeidsmarkedet for nyutdannede tok innover seg konsekvensene av koronapandemien. Det var våren 2020 få som ante noe om hvilke innvirkninger koronapandemien ville ha på virksomheter på sikt og hvor langvarig virkningene ville være. Sommer 2020 var preget av en viss optimisme, det var relativt lave smittetall, og relativt lite restriktive tiltak.

Koronapandemiens påvirkning på de nyutdannede må også sees i sammenheng med de nyutdannedes søkeadferd og søkemønster. Tidligere studier av nyutdannede har vist at det store flertallet av de nyutdannede begynner å søke jobb før de fullfører utdanningen. I gjennomsnitt begynte kandidatene å søke jobb litt i overkant av tre måneder før fullføring (Støren, Nesje, Salvanes, Arnesen og Reymert, 2018), og nær tre av ti begynte å søke arbeid minst fem måneder før fullført utdanning. Mange av de nyutdannede startet derfor antakeligvis prosessen med overgangen til arbeidslivet før mars 2020, og flere hadde kanskje allerede fått seg arbeid. Personer som allerede hadde sikret seg et jobbtilbud vil derfor kun bli påvirket dersom deres jobbtilbud hadde blitt trukket tilbake eller dersom de er permittert fra sin stilling. I et notat som studerte arbeidsledigheten blant nyutdannede fant vi at selv om permittering nok har bidratt til økt ledighet, er det ikke et stort antall nyutdannede som var permittert i november 2020 (Skjelbred og Ulvestad, 2021).

1.1 Nyutdannet i nedgangstider

Alle i arbeidsstyrken kan bli påvirket av et svakt arbeidsmarked, men personer som er på vei inn i arbeidsmarkedet er spesielt sårbare. De første årene etter fullført utdanning er normalt en produktiv fase i høyere utdannedes karrierer, hvor inntektsøkning og muligheten for karrierebygging er på sitt høyeste. Forskning fra andre land indikerer at det er en vesentlig ulempe å fullføre høyere utdanning i dårlige tider og at konsekvensene av å være uteksaminert i nedgangstid kan vedvare i mange år. Konkurransen om stillingene er høy, og det kan derfor være vanskelig å finne relevant arbeid. Konsekvensene for de nyutdannede er lavere lønn og dårligere karriereutvikling (e.g. Kahn 2006, Oreopoplus 2012, Altonji m.fl 2016, Wachter, 2020). Det påvirker også ikke-økonomiske utfall, som helse og familieliv.

---

¹ <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/statistikk/arbeidssokere-og-stillinger-statistikk/relatert-informasjon/arkiv-helt-ledige.2020>

Flere internasjonale studier viser at ledighetsperioder i ung alder gir langsiktige negative konsekvenser (se f.eks. Nilsen og Reiso, 2014). Lønns- og karriereforskjellen mellom dem som er uteksaminert i nedgangstider og normale tider/ oppgangstider vedvarer over tid (Wachter, 2020). Det er derimot ikke gitt at disse funnene gjør seg gjeldende i Norge, et land med generelt lav ledighet. En studie av kullet som ble uteksaminert under oljekrisen, 2016-kullet, fant ingen vesentlig mistilpasning 2-3 år etter fullført utdanning (Støren, 2019). Samtidig er oljekrisen en helt annen type krise, og det er andre forhold som driver ledigheten denne gangen, og andre undergrupper som treffes og det er derfor vanskelig å vite noe om de forventede langsiktige konsekvensene for de som var nyutdannet våren 2020.

Nyutdannede personer med høyere utdanning har høyt ferdighetsnivå og spiller en viktig rolle i økonomien. Høyt ferdighetsnivå fremmer innovasjon og vekst (Barro 2001, Lucas 2015, Mason m.fl. 2012), og kan derfor bli avgjørende for å håndtere utfordringene i kjølvannet av pandemien. Teknologisk fremskritt medfører behov for ny kunnskap og ferdigheter. Det høye ferdighetsnivået er antatt å gjøre personer med høyere utdanning bedre i stand til å møte utfordringene som følge av konjunktursvingninger med å beholde sitt arbeid og finne nye arbeidsmuligheter. Eksisterende litteratur indikerer at i nedgangstider er høyere utdannede noe beskyttet mot ledighet, ved at de kan gå inn i stillinger som tidligere ble dekket av personer med lavere utdanning. Dette medfører at personer med lavere utdanning blir skjøvet nedover i arbeidsmarkedet, såkalt «skill bumping» (Borghans and de Grip, 2000) eller «crowding out» (Thurow, 1975) som kan føre til økte vansker på arbeidsmarkedet for de med lavere utdanning.

At personer med høyere utdanning kan ta annet arbeid enn de er utdannet for betyr at mistilpasning på arbeidsmarkedet kan ta andre former enn arbeidsledighet. De kan gå inn i yrker som ikke krever det nivået på utdanningen som de selv har (Battu og Sloane, 2000), eller yrker som ikke helt samsvarer med utdanningens innhold. Manglende samsvar mellom arbeidsoppgavene og utdanningens nivå og innhold er sentralt i «mismatch»-litteraturen. Samsvar mellom arbeidsoppgaver og den ansattes kompetanse essensielt for et effektivt arbeidsmarked, da manglende samsvar kan indikere underutnyttelse av ferdigheter (Robst, 2007). Gitt den negative assosiasjonen mellom manglende samsvar mellom ferdigheter og produktivitet (se f.eks. Mason m.fl., 2018), har dette konsekvenser ikke bare for individet, men for samfunnet som helhet.

Mange av de nyutdannede vil nok oppleve at den første jobben ikke er helt som de hadde forventet. NIFUs undersøkelser viser at det kan ta tid å finne en relevant jobb. Det ser vi ved at situasjonen alltid er svært mye bedre to til tre år etter eksamen enn et halvt år etter eksamen. Situasjonen som nyutdannet kan kreve stor fleksibilitet med tanke på hva de ønsker seg av type arbeid eller bosted.

Tidligere forskning indikerer at det å være nyutdannet under nedgangskonjunkturer kan bety at en vil bruke lengre tid på å utvikle sin karriere og komme seg inn i relevante stillinger enn om en er nyutdannet i bedre tider. Det er viktig å merke seg at også i normale tider vil det være en vesentlig andel nyutdannede som ikke har funnet arbeid i tråd med forventningene seks måneder etter fullført utdanning, og dermed er arbeidsledig eller har andre former for mistilpasning på arbeidsmarkedet, slik som manglende samsvar mellom utdanning og arbeid. Sammenligning med tidligere kull er derfor vesentlig for å si noe om koronapandemiens påvirkning på muligheten for å få et arbeid i tråd med forventningene.

Et alternativ til arbeidsledighet eller en jobb som ikke møter forventningene er å fortsette med studier. Som et koronatiltak i 2020 bestemte regjeringen at arbeidsledige og permitterte kunne øke sin kompetanse mens de mottar dagpenger. Regjeringen har i tillegg bevilget midler til at utdanningstilbydere kan sette i gang flere digitale utdanningstilbud på alle utdanningsnivåer. Målet er å gi arbeidsliv-erlevant kompetanseutvikling for dem som er ledig eller permittert. Tidligere forskning og undersøkelser har vist at en mulig konsekvens av problemer på arbeidsmarkedet er økt tid brukt på utdanning (Institute of Student Employers, 2020), og at deltakelse i høyere utdanning er motsykklisk, som betyr at antall år med fullført utdanning økes i nedgangstider (se f.eks. Kahn, 2006).

1.2 Arbeidsmarkedet under koronapandemien

Koronapandemien og tiltakene som ble satt i verks for å møte pandemien, både i Norge og resten av verden, førte til en utvikling på arbeidsmarkedet ulik noe annet vi har sett før. Tall fra NAV viser at i løpet av et par uker i mars 2020, gikk Norge fra å ha det laveste ledighetsnivået på ti år til det høyeste i fredstid (Dahl m.fl. 2021). Den kraftige økningen i ledighet kom i hovedsak som følge av permitteringer. Utover sommeren og høsten falt antallet ledige noe, mange permitterte kom tilbake i jobb, men ble liggende på et vesentlig høyere nivå enn før pandemiens inntog (Gjerde, Jensen og Sørbo, 2020). Som følge av økt smitte og nye tiltak begynte ledigheten å øke igjen i november, og økte mer vinteren 2021. For de arbeidsledige var det vanskelig å finne arbeid: det var vesentlig færre tilgjengelig stillinger i andre, tredje og fjerde kvartal 2020 enn det var i tilsvarende periode i 2019 (Gading, 2021).

Ledighetsraten synker med utdanningsnivå, slik at personer med kun fullført utdanning på grunnskolenivå har høyere ledighet enn personer med utdanning på universitets og høyskolenivå. I tredje kvartal 2019 var ledigheten blant personer med utdanning på videregående nivå på 3,9 prosent, mens ledigheten for personer med utdanning på universitets- og høyskolenivå var på 1,9 prosent. I 2020 hadde ledigheten for disse to gruppene økt med henholdsvis 0,8 prosentpoeng og 1,3

prosentpoeng. Det vil si at økningen i ledighet fra perioden før koronapandemien til under koronapandemien var høyere for personer med høyere utdanning, og forskjellen i ledighet mellom personer med og uten høyere utdanning sank.²

I en tidligere publikasjon har vi ved bruk av NIFUs kandidatundersøkelse vist at arbeidsledigheten blant nyutdannede med mastergrad har økt med 1,7 prosentpoeng under koronapandemien, fra 6,8 prosent til 8,5 prosent (Skjelbred og Ulvestad, 2021). Det er i tillegg en økning på 1,6 prosentpoeng i andelen som er undersysselsatt, det vil si at de arbeider deltid fordi det ikke har vært mulig å få heltidsstilling. Størst har økningen vært blant nyutdannede innen humanistiske og estetiske fag og samfunnsvitenskapelige fag (Skjelbred og Ulvestad, 2021). Arbeidsledigheten blant personer med bachelorgrad er også vesentlig, og det er høy ledighet i de samme fagfeltene på bachelornivå som på masternivå.

Det spesielle med ledigheten tilknyttet koronapandemien er det høye antallet permitterte. For å sikre både arbeidsplasser og den enkeltes inntekt ble det gitt en rekke særordninger i dagpenge- og permitteringsregelverket. Permitterte er vanligvis i snitt kortere ledig enn ordinære arbeidssøkere (Gading, 2021). Permittering fordrer derimot at man allerede har et arbeid, og tall fra NIFUs kandidatundersøkelse viser at permittering er relativt sjelden blant nyutdannede mastere (Skjelbred og Ulvestad, 2021). Men selv om det gjelder et lite antall bidrar det etter all sannsynlighet til økning i arbeidsledigheten. Økning i ledighet fra 2019 til 2020 er størst i de samme fagfeltene som har høyest andel permitterte.

Selv om koronapandemien har truffet hele Norge, og alle er påvirket er det likevel enkelte yrkesgrupper som har blitt særlig hardt rammet. Reiseliv, transport, butikk- og salgsarbeid og service yrker har hatt betydelig økning i arbeidssøkende (Gjerde, Jensen og Sørbrø, 2020). Det er også geografiske forskjeller, Oslo og Viken har blitt mest påvirket, mens Nordland og Troms og Finnmark har merket minst til koronasituasjonen.

1.3 Arbeidsmarkedssituasjonen i Europa

Tall fra OECD viser at Covid-19 pandemien har ført til den største jobbkrisen siden den store depresjonen. Pandemien har påvirket arbeidssituasjonen i verden i ti ganger større grad enn den globale finanskrisen (OECD, 2020). Arbeidskraften i EU-land har blitt hardt rammet. Joint Employment Report 2021 av Europakommisjonen viser at sysselsettingen i EU-land falt med 6,2 millioner personer mellom fjerde kvartal i 2019 og andre kvartal i 2020. Dette er den kraftigste nedgangen som er blitt observert over to påfølgende kvartaler siden starten av Eurostat-serien i 2006 (European Commission, 2021).

---

² SSB: 11156: Arbeidsledige, etter kjønn, alder og utdanningsnivå 2006K1 - 2020K4. Statistikkbanken (ssb.no) <https://www.ssb.no/statbank/table/11156/>

Dette påvirker naturligvis også arbeidsmarkedet for nyutdannede, men det er foreløpig begrenset kunnskap om hvordan det har gått med de nyutdannede på arbeidsmarkedet i under koronapandemien. Det ble gjennomført noen undersøkelser av studenters forventede fremtidsutsikter våren 2020. En undersøkelse utført av Prospects indikerte at mange har mistet jobben, fått utsatt jobbtilbud eller blitt avslått etter å ha fått jobbtilbud. Seks av ti av de nyutdannede var negative til effekten pandemien har hatt på deres jobbutsikter (Greaves, 2020).

En studie fra Storbritannia finner at arbeidsledigheten blant personer som fullførte en grad for maksimalt fem år siden har økt vesentlig fra tredje kvartal 2019 til tredje kvartal 2020 (Romiti, 2021). I tredje kvartal 2020 var ledigheten blant disse relativt nyutdannede på 12 prosent, mens tilsvarende andel i 2019 var 8,3 prosent. Dette indikerer at nyutdannede har blitt hardere truffet av pandemien målt i arbeidsledighet, selv om gruppen fortsatt har lavere ledighet enn personer ungdomsgruppen (14-24 år). Dette er en gruppe som i større grad arbeider i næringer som er truffet av pandemien som hotell og reiseliv, mat og servering, underholdning og fritid.

En rapport av Institute of Student Employers (2020) om Covid-19 og globale konsekvenser for nyutdannede viser at flere arbeidsgivere i løpet av 2020 har valgt å utsette eller redusere antallet kandidater de rekrutterer. Dette har ført til at det totale antallet jobber i det akademiske arbeidsmarkedet har gått ned i alle landene som deltok i undersøkelsen. Omfanget av den nåværende krisen vil påvirke arbeidstakere på alle ferdighetsnivåer. Sannsynligvis vil det være spesielt vanskelig for dem som kommer inn på arbeidsmarkedet for første gang og for dem som jobber i sektorer som har blitt mest påvirket av pandemien.

I EU-land har unge nyutdannede blitt hardt rammet av den økonomiske nedgangen som følge av koronapandemien. Flere arbeidsgivere har fryst eller utsatt rekrutteringen av nye arbeidstakere, og det har blitt rapportert at antall ledige stillinger i Spania og Frankrike ble halvert i mai 2020 sammenlignet med mai 2019. Verst var det for nyutdannede i Sør-Europa, hvor blant annet Hellas og Italias nasjonale økonomier ble hardt rammet av nedgangen i turismen (Beswick, 2020, 13/08).

Koronapandemien har påvirket yrker og sektorer ulikt. Mens enkelte bransjer har opplevd nedstengninger, har andre kunnet sende de ansatte på hjemmekontor. Dette kan ha påvirket hvilket arbeid de nyutdannede får, som igjen kan påvirke samsvar mellom utdanning og arbeid. Studier av overutdanning i Storbritannia finner ikke at den nåværende krisen er assosiert med redusert samsvar mellom utdanning og arbeid («Skill mismatch») blant personer med høyere utdanning. Andelen som er overkvalifisert har i Storbritannia sunket siden 2018 og nedgangen har fortsatt gjennom 2020 (Romiti, 2021). Dette gjelder derimot høyere ut-

dannede generelt, og det er derfor interessant å studere om vi finner tilsvarende funn for nyutdannede i Norge.

1.4 Arbeidsmarkedssituasjonen blant innvandrere

I krisetider er det vanlig at svake grupper i arbeidsmarkedet rammes hardest. Selv om vi her ser på høyere utdannede, som generelt ikke er en svak gruppe i arbeidsmarkedet, vet vi fra mange studier at innvandrere med høyere utdanning har en dårligere arbeidsmarkedssituasjon enn den øvrige befolkningen med tilsvarende utdanningsnivå.³ Svake grupper ble særlig rammet da koronapandemien slo inn over Norge våren 2020. Det er påpekt (Bratsberg mfl. 2020a) at det er en «klar sosial gradient både i risikoen for å bli permittert eller oppsagt», målt ved for eksempel sosial og økonomisk bakgrunn. Det ble også funnet at innvandrere er mer eksponert enn norskfødte. I en studie av hvem som (ikke) var tilbake i jobb etter 10 uker (Bratsberg mfl. 2020b), ble det vist at innvandrersandelen blant de arbeidsledige økte.

Dette gir grunn til å undersøke om nyutdannede innvandrere ble spesielt rammet i koronaåret, og hvilke grupper av nyutdannede innvandrere det eventuelt gjaldt. I den generelle befolkningen har innvandrere i større grad blitt rammet av arbeidsledighet enn den øvrige befolkningen. Årsaken til den høye koronaledigheten blant innvandrere er at mange av dem jobber i yrker som er sterkt preget av nedstengning, for eksempel innen transport, renhold, varehandel, hotell- og restaurantbransjen eller bygg og anlegg. Det er et veldig krevende arbeidsmarked, hvor de skal konkurrere med veldig mange i samme situasjon. Tidligere kriser har vist at ledigheten kan bite seg fast, spesielt i grupper som allerede har det vanskelig.

Internasjonal forskning har vist at effekten av konjunktursvingninger varierer med etnisitet og det er derfor sentralt å undersøke om konsekvensene av koronapandemien treffer personer med innvandringsbakgrunn ulikt den øvrige befolkningen.

1.5 Rapportens oppbygging og struktur

Kandidatundersøkelsene gir mange muligheter til å undersøke bestemte temaer. Denne rapporten er naturlig nok preget av koronapandemien og derfor er rapporten viet til kandidatenes situasjon på undersøkelsestidspunktet og deres forventninger til fremtiden. Vi kartlegger både om de er i (relevant) arbeid eller om de har valgt å gå videre med studier. Som nevnt er tilbøyelighet til å fullføre utdanning

---

³ Registerdataundersøkelser: Brekke og Mastekaasa (2008), Villund (2008; 2010) og Wiborg (2006) NIFUs kandidatundersøkelser: Nesje, Skjelbred og Madsen 2020, Støren mfl. 2016, Wiers-Jenssen, Støren og Arnesen. 2014, Arnesen, Støren og Wiers-Jenssen 2012, Støren og Wiers-Jenssen 2010, Støren 2004; 2005; 2006; 2008).

og begynne på høyere utdanning funnet å være påvirket av konjunktursvingninger. Det er derfor interessant å se om det også påvirker tilbøyeligheten til ytterligere utdanning for dem som allerede har fullført en grad.

I en tidligere publikasjon (Skjelbred og Ulvestad, 2021⁴) har vi studert de arbeidsledige. I denne rapporten har vi derfor satt søkelys på de sysselsatte. Vi undersøker forhold knyttet til arbeidet deres, om det påvirkes av karakteristika ved kandidatene og deres studier, og hvorvidt det er endring i disse forholdene fra før koronapandemien til under koronapandemien. Vi studerer former for mistilpasning blant de sysselsatte som bare slike spørreundersøkelser kan belyse: som om de arbeider ufrivillig deltid og om arbeidet samsvarer med utdanningen de har tatt. Siden vi har disse målene over tid, kan vi sammenligne situasjonen under koronapandemien med siste kull som ble uteksaminert før koronapandemien.

I neste kapittel omtaler vi kort datagrunnlaget og metode. Detaljert beskrivelse av datagrunnlaget finnes derimot i eget dokumentasjonsnotat (Skjelbred, Eide, Sadeghi, 2021). I rapportens tredje kapittel vil vi studere de sysselsatte og deres arbeid. Vi vil gi en deskriptiv beskrivelse av hvem som kommer i jobb etter endte studier, hvor de er ansatt og hva slags arbeidsforhold de har. Samlet sett gjør disse faktorene oss i stand til å studere hvem som har hatt en vellykket overgang til arbeidsmarkedet. Vi vil sammenligne med arbeidsmarkedsutfall for tilsvarende gruppe nyutdannede mastere i 2019 for å svare på spørsmålet om overgangen fra utdanning til arbeid har endret seg under koronapandemien.

I rapportens fjerde kapittel går vi nærmere inn på dem som tar videre studier. Vi undersøker hvilken type utdanning de går videre med og årsaken til at de tar ytterligere utdanning. Vi undersøker om det er en endring i andelen som tar videre studier fra 2019 til 2020 for mastere. Tilsvarende sammenligning gjøres også for bachelor innen naturvitenskapelig og teknologiske fag, da det er den eneste gruppen av bachelorutdannede som ble undersøkt også i 2019.

I rapportens femte kapittel studerer vi 2020-kulletts syn på karriere og jobbsikkerhet. Vi undersøker hvilke faktorer som påvirker kandidatenes syn på koronapandemiens påvirkning og følelse av trygghet i sin stilling. Vi drøfter også funnene i lys av funn fra de øvrige kapitlene.

I rapportens sjette kapittel går vi nærmere inn på nyutdannede innvandrere. Deres situasjon på arbeidsmarkedet er generelt dårligere enn blant nyutdannede i den øvrige befolkningen, og vi ønsker å undersøke om de ble spesielt rammet under koronapandemien. Vi undersøker hvorvidt de skiller seg fra øvrige kandidater med hensyn til demografiske kjennetegn og studievalg for å undersøke om dette kan forklare noe av forskjellen i arbeidsmarkedstilpasning mellom innvandrere og personer uten innvandringsbakgrunn. Videre rapporterer vi, for første gang, innvandreres motivasjon for å komme til Norge, samt motivasjon for å søke arbeid i

---

⁴ <https://hdl.handle.net/11250/2737598>

Norge. Til sist undersøker vi endringen i arbeidsledighet for innvandrere fra 2019-til 2020-kullet, i lys av faktorene ovenfor.

I rapportens siste kapittel diskuterer vi hovedfunnene i rapporten.

2 Data og metode

2.1 Datagrunnlag

Denne rapporten bygger på data fra NIFUs kandidatundersøkelser, mer spesifikt på undersøkelser av kullene som ble uteksaminert våren 2019 og våren 2020. Undersøkelsene ble distribuert i november samme år som uteksamineringsåret. - med påminnelser til og med januar året etter. Undersøkelsen inkluderer alle personer som ble uteksaminert med en mastergrad eller tilsvarende fra offentlige læresteder, og inkluderer også noen få private. Handelshøyskolen BI er ikke med da de ikke ønsker å delta i disse undersøkelsene. Personer som ble uteksaminert med bachelorgrad innenfor alle fagfelt er også inkludert i 2020-undersøkelsen, mens 2019-undersøkelsen inkluderer kun personer med bachelorgrad innen naturvitenskapelig og teknologiske fag. Ytterligere informasjon om datainnsamling, populasjon og respondenter finnes i dokumentasjonsnotatet til kandidatundersøkelsen 2020 (Skjelbred, Eide og Sadeghi, 2021).

2.2 Analyseutvalg

Rapporten inneholder to type analyser. Det ene er beskrivelser av situasjonen for 2020-kullet. I disse analysene ser vi på hele kullet av bachelorer og mastere/høyere grad. For ordens skyld setter vi noter under tabellene om hvilke grupper som er med i de ulike kolonnene til orientering om hvilke grupper som er inkludert. Den andre typen analyser er sammenligning med mellom 2019 og 2020. Som beskrevet i dokumentasjonsnotatet var personer med legeutdanning for første gang med i denne undersøkelsen for 2020-kullet. Siden hovedformålet med denne rapporten er å sammenligne 2019-kullet med 2020-kullet er leger i de fleste kapitler ekskludert fra analysene. Unntaket er kapittel 6 om de nyutdannede med innvandringsbakgrunn. Her er personer med legeutdanning inkludert i analyser av 2020-kullet, men ekskludert i analysene som sammenligner 2019 og 2020.

Majoriteten av sammenligningene mellom 2019 og 2020-kullet gjøres kun for mastere. I enkelte tilfeller sammenligner vi derimot også bachelor med situasjonen i 2019. Da studerer vi kun personer med utdanninger innenfor natur-

vitenskapelig og teknologiske fag (ingeniørbachelor og realistbachelor), da det er kun denne utdanningsgruppen som har vært med i begge undersøkelsene.

Spørreskjemaet blir sendt ut til personer som har folkeregistrert adresse i Norge på datainnsamlingstidspunktet. Dette vil si at personer som er registrert utvandret er ekskludert fra datainnsamlingen. Likevel er det noen som har svart at de er bosatt i utlandet i spørreskjemaet. Siden vi ønsker å fokusere på det norske arbeidsmarkedet, velger vi å ekskludere disse personene fra analysene. Dette er ikke gjort i tidligere rapporter og funn fra 2019 kan derfor avvike noe sammenlignet med tidligere rapporter. Konsekvensene er derimot marginal siden dette er en svært liten gruppe, i og med at personer uten norsk bostedsadresse i utgangspunktet var ekskludert før datainnsamling.

2.3 Respondentene

Kandidatundersøkelsen 2020 hadde en svarprosent på 62 prosent for master og 52 prosent for bachelor. Svarprosenten for master for 2020-kullet er vesentlig høyere enn for 2019-kullet. Siden vi ønsker å kunne sammenligne utfallene for mastere i 2020 med mastere i 2019 må vi undersøke om det er endring i hvem som har svart på undersøkelsen. Vi finner noen forskjeller: 2020-respondentene har i mindre grad omsorg for barn, er noe eldre og i noe større grad bosatt i Agder eller Viken enn 2019-respondentene. I tillegg er det tegn til at de har noe svakere karakterer fra høyere utdanning. Videre er det en liten økning i respondenter fra juridiske fag og en nedgang i respondenter fra samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag. Sammenligninger mellom 2019 og 2020 gjennomføres derfor i tillegg med regresjonsanalyse der disse bakgrunnsforholdene kontrolleres for. Fordelingen av respondenter på de ulike kjennetegnene for 2019 og 2020-kullet er gjengitt i tabell 2.1, samt forskjellen i fordelingen og stjerner som viser til om forskjellen er statistisk signifikant.

Tabell 2.1 Sammenligning av fordeling av masterrespondenter på kjennetegn for 2019- og 2020-kullet.

	2019	2020	Forskjell
Kvinne	64,4	64,3	0,1
Alder			
18-24	9,8	10,4	-0,7
25-29	52,6	55,6	-3,1**
30-34	12,2	12,7	-0,5
35 og eldre	25,4	21,2	4,2***
Sosial bakgrunn			
Ingen av foreldrene har høyere utdanning	30,2	28,4	1,8
Én forelder med høyere utdanning	26,7	28,7	-1,9*
Begge foreldre har høyere utdanning	43,1	43,0	0,1
Omsorg for barn	24,1	20,4	3,7***
Gift/Samboer	59,8	59,1	0,7
Bostedsfylke			
Oslo	32,0	30,7	1,4
Rogaland	7,7	7,2	0,5
Møre og Romsdal	2,2	2,3	-0,0
Nordland	3,2	3,3	-0,0
Viken	13,2	14,9	-1,7*
Innlandet	4,4	3,4	1,0*
Vestfold og Telemark	4,4	4,5	-0,1
Agder	3,9	5,2	-1,3**
Vestland	13,7	12,5	1,2
Trøndelag	9,4	9,8	-0,4
Troms og Finnmark	5,8	6,2	-0,4
Innvandringsbakgrunn			
Norskfødt med innvandrerforeldre	2,2	2,5	-0,3
Innvandrer	9,9	9,0	0,8
Personer uten innvandringsbakgrunn	88,0	88,5	-0,5
Fagfelt			
Humanistiske og estetiske fag	11,1	10,3	0,8
Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk	16,0	16,2	-0,2
Samfunnsfag	13,7	12,6	1,1
Juridiske fag	4,8	5,8	-1,0*
Økonomiske og administrative fag	16,1	17,1	-1,0
Teknologiske fag/ingeniør	7,8	7,7	0,2
Natur- og realfag	13,1	12,8	0,2
Helse- og sosialfag	13,1	13,7	-0,6
Idrettsfag	1,6	1,9	-0,3
Primærnæringsfag	0,9	1,0	-0,0
Samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag	1,7	1,0	0,7**
Snittkarakter videregående			
Under 4	12,1	12,1	0,1
4,0-4,4	20,9	20,6	0,3
4,5-4,9	33,9	33,4	0,5
5,0-5,4	24,6	25,7	-1,1
>=5,5	8,4	8,2	0,3
Hovedkarakter høyere utdanning			
A	15,6	12,0	3,6***
B	51,8	52,9	-1,1
C	27,1	29,7	-2,6**
D/E	2,7	2,5	0,2
Ikke relevant	2,8	2,9	-0,1

Kilde: Kandidatundersøkelsen 2019 og 2020.

2.4 Definisjoner

Detaljert informasjon om spørreskjemaet og grunnleggende definisjoner finnes i eget dokumentasjonsnotat. Vi gjengir noen litt overordnede beskrivelser her.

2.4.1 Mastere og bachelorer

Den tradisjonelle kandidatundersøkelsen omfatter personer uteksaminert fra høyere grads studieprogram. I hovedsak har disse fullført en mastergrad, men enkelte har en annen type høyere grad, herunder kandidater med embetseksamen i psykologi (cand. psychol.), teologi (cand. theol.) og cand.med.vet. (veterinærer). Siden dette berører en svært liten del av kandidatene, omtales for enkelthets skyld alle personer med høyere grad som mastere.

Undersøkelsen inkluderer alle med treårig bachelor, tilsvarende UNITs studienivåkode 390. Personer med studienivåkode 490, fireårig bachelor er ikke inkludert. Det store flertallet av disse er personer som i følge dataene fra UNIT har utdanninger innen «utøvede musikk og musikkpedagogikk», men noen få har også studieprogramnavn «Ferdigstilling av påbegynt lærerutdanning». Lærerutdanning er heller ikke inkludert da de som fullførte våren 2020 har fullført et fireårig utdanningsprogram som ikke gir bachelorgrad.

Bare halvparten av uteksaminerte bachelorer våren 2020 var med i utvalget som fikk tilsendt spørreskjema. Dette, kombinert med lavere svarprosent, er grunnen til at antallet bachelorer tilsynelatende ser lavere ut enn antall mastere. N i tabellene viser til antall som har svart (uveid) på det aktuelle spørsmålet.

2.4.2 Innvandringsbakgrunn

Grovinnndelingen baserer seg på om personen selv hadde innvandret eller var født i Norge med innvandrerforeldre. Dette følger SSBs definisjon.

- *Innvandrere* er født i utlandet og begge deres foreldre er født i utlandet.
- *Norskfødte med innvandrerforeldre* er født i Norge, men begge deres foreldre er født i utlandet.

Til sammen utgjør disse gruppene personer med *innvandringsbakgrunn*. De øvrige personene refereres til som den øvrige befolkningen (SSB) eller personer uten innvandringsbakgrunn. Denne gruppen inkluderer også personer som er født i Norge som har én forelder som er født i utlandet og personer som er født i utlandet med minst en norskfødt forelder.

I tillegg kan kandidatene grupperes etter hvilken region de og deres foreldre er født i. Kandidatene velger mellom følgende kategorier:

- 2 Norden og Vest-Europa ellers samt EU-landene Estland, Latvia, Litauen, Tsjekkia, Ungarn, Polen, Slovakia, Slovenia, Bulgaria
- 3 Andre land i Øst-Europa enn de som er nevnt over
- 4 Asia
- 5 Afrika
- 6 Sør-Amerika, Mellom-Amerika og Karibia
- 7 Nord-Amerika, Australia og andre land i Oseania

For adopterte gjelder adoptivforeldrenes fødeland. I kapittel 5 og 6 vil innvandrere deles inn i to grupper. Vi slår sammen dem som er i gruppe 2 og 7, til gruppen og kaller denne gruppen EU/EØS, Nord-Amerika og Oseania, og inkluderer også Storbritannia og Sveits siden disse er i Vest-Europa. Denne gruppen er det som i tidligere rapporter har blitt referert til som «vestlige innvandrere». De i gruppe 3,4, 5 og 6 slås sammen til *Asia, Afrika, Latin-Amerika og Øst-Europa utenom EU*. Dette er den gruppen som tidligere har blitt kalt «ikke vestlige innvandrere».

Norskfødte med innvandrerforeldre deles ikke etter landbakgrunn av anonymitetshensyn fordi gruppen er for liten. De aller fleste av nyutdannede som er i kategorien født i Norge med innvandrerforeldre, har mødre som er født i Asia, Afrika, Latin-Amerika eller Øst-Europa utenom EU.

2.4.3 Arbeidsmarkedsutfall

Arbeidsledighet måles på samme måte som i Skjelbred og Ulvestad (2021) og detaljer er nærmere angitt i dokumentasjonsnotatet til kandidatundersøkelsen (Skjelbred, Eide og Sadeghi, 2021). Vi gjengir de overordnede definisjonene her.

Personer er i hovedsak regnet som arbeidsledig dersom de aktivt søker arbeid og var tilgjengelig for arbeid. I tillegg regnes for koronaåret 2020 alle som har svart at de er 100 prosent permittert, med blant de arbeidsledige. De aller fleste av dem som svarer at de er 100 prosent permittert, har imidlertid svart at de søker arbeid og er uten inntektsgivende arbeid og ville derfor uansett blitt regnet som arbeidsledig. Men noen av dem som har svart at de er 100 prosent permittert, har ikke svart at de søker arbeid og er uten inntektsgivende arbeid («arbeidsledig»). Ved å ta med også 100 prosent permitterte som ikke hadde svart dette, økes andelen arbeidsledige fra 8,3 til 8,5 prosent blant mastere, og fra 9 til 10,3 prosent blant bachelorer. Når enkelte av de 100 prosent permitterte ikke er arbeidsledige etter vår opprinnelige definisjon, er det trolig fordi deres permittering er – eller oppleves som – tidsbegrenset og at de derfor ikke aktivt søker nytt arbeid.

Definisjoner

Sysselsatt: For å regnes som sysselsatt må man ha hatt inntektsgivende arbeid av minst én times varighet i løpet av referanseuken, eller være midlertidig fraværende fra stillingen (foreldrepermisjon eller ferie).

Arbeidsledig: Man regnes som arbeidsledig dersom man *har søkt etter jobb de siste fire ukene før referanseuken*, og man ikke har utført inntektsgivende arbeid. Arbeidsledighetsprosenten regnes i andel av arbeidsstyrken, det vil si av summen av arbeidsledige og sysselsatte. Helt permitterte blir regnet som arbeidsledige.

Undersysselsatt: En som har angitt årsaken «Det har ikke vært mulig å få heltidsjobb», eller «Jeg er delvis permittert», som den viktigste grunnen til at man arbeidet deltid i sin hovedstilling.

Permitterte regnes som arbeidsledige i offisiell statistikk hvis de har fått dagpenger under permittering eller søkt om dagpenger og ikke fått avslag på slik søknad.⁵ Siden vi ikke hadde med spørsmål om permittering i kandidatundersøkelsen 2019 (og heller ikke i tidligere undersøkelser) er ikke data om arbeidsledighet for 2019 og 2020 fullstendig sammenliknbare. Å oppleve permittering fra en jobb en har ca. et halvt år etter eksamen, er – høyst sannsynlig – en meget sjelden hendelse, med unntak av i koronaåret 2020. Vi mener at vi underestimerer arbeidsledigheten i 2020, om vi ikke tar med alle som er 100 prosent permittert, og at tallene faktisk ville være mindre sammenliknbart med situasjonen i 2019, om vi ikke tok med alle som er 100 prosent permittert blant de arbeidsledige.

Tilstrekkelig arbeid i særlig godt samsvar med utdanningen

En nyutdannet med tilstrekkelig arbeid i særlig godt samsvar med utdanningen er her kjennetegnet ved følgende kriterier: vedkommende er sysselsatt, oppgir ikke å være i ufrivillig deltidsarbeid (undersysselsatt), er i en jobb der arbeidsoppgavene krever høyere utdanning på samme nivå (vertikalt samsvar), og synes innholdet i utdanningen passer godt med arbeidsoppgavene i jobben (horisontalt samsvar).

Mistilpasset

I tillegg til de overordnede definisjonene nevnt over, opererer NIFU tradisjonelt med en definisjon av mistilpasning.⁶ De som er *mistilpasset*, er ifølge den tradisjonelle definisjonen personer som faller i en av følgende tre grupper:

⁵ Kilde: [Hovedtall om arbeidsmarkedet - nav.no](https://nav.no)

⁶ I denne rapporten omtales mistilpasning etter denne definisjonen kun i kapittel 6.

1. *Arbeidsledige* etter definisjonen omtalt over.
2. *Undersysselsatte*, som er sysselsatte personer som jobber deltid fordi det ikke har vært mulig å få heltidsarbeid eller var delvis permittert, *men som ikke har irrelevant arbeid*.
3. Er i ufrivillig *irrelevant arbeid*. Det er sysselsatte som mener at høyere utdanning er helt uten betydning for arbeidet og at innholdet i utdanningen passer dårlig med arbeidsoppgavene. I tillegg har de svart at grunnen til at de hadde dette arbeidet, var at det ikke var mulig å få arbeid i samsvar med utdanningen.

3 De sysselsatte og deres arbeid

I en tidligere publikasjon har vi vist at arbeidsledigheten for nyutdannede med mastergrad har økt med 1,7 prosentpoeng under koronapandemien. Størst har økningen vært blant nyutdannede innen humanistiske og estetiske fag og samfunnsvitenskapelige fag (Skjelbred og Ulvestad, 2021). Arbeidsledigheten blant personer med bachelorgrad er også vesentlig, og det er høy ledighet i de samme fagfeltene på bachelornivå som på masternivå. Det er derfor interessant å lære mer om hvem som blir sysselsatt og deres arbeidsforhold.

I kapittel 3.1 sammenlikner vi sysselsatte og arbeidsledige for å undersøke om det er korrelasjon mellom ulike demografiske kjennetegn og arbeidsmarkedsstatus. I delkapittel 3.2 ser vi nærmere på hvor de sysselsatte er ansatt ved å studere næring, sektor og arbeidsfylke. Deretter studerer vi, i delkapittel 3.3, arbeidsforholdene til de sysselsatte ved å undersøke om de er fast eller midlertidig ansatt, om de arbeider deltid og om arbeidet de har samsvarer med utdanningen. I kapittel 3.4 definerer vi et mål på arbeid med særlig godt samsvar med utdanningen, og undersøker hva som kjennetegner dem som finner slikt arbeid. I alle underkapitlene undersøker vi om det har vært endring i de ulike forholdene fra 2019 til 2020.

3.1 Hvem kommer i jobb etter endte studier?

Vi vil i dette kapitlet studere demografiske forhold knyttet til de sysselsatte, og undersøke hvem som kommer i jobb etter fullførte studier, og om dette har endret seg fra 2019 til 2020. Selv om tall fra SSB viser at det er nedgang i sysselsettingen i alle fylker, er det noe variasjon (Nordby, 2021). Personer med høyere utdanning har økt sannsynlighet for å være mobil når de er arbeidsledige, men mobiliteten varierer mellom ulike undergrupper av arbeidsledige. Ekteskap og flere barn reduserer geografisk mobilitet, mens yngre er mer geografisk mobile (se f.eks. Kann, Dokken, Sørbø og Yin, 2018). Forskjeller i geografisk mobilitet etter ulike bakgrunnskjenntegn kan derfor indirekte påvirke hvorvidt man blir ledig eller foretar andre tilpasninger som å flytte eller bytte yrke.

Tabell 3.1 viser andelen med ulike demografiske kjennetegn for henholdsvis sysselsatte og arbeidsledige. Den absolutte andelen med de ulike kjennetegnene

vil være påvirket av fordelingen av kjennetegn i datasettet, for eksempel er det en høyere andel kvinner enn menn blant respondentene og således en høyere andel kvinner både blant de sysselsatte og blant de arbeidsledige. Det er derfor forskjellen i andeler mellom sysselsatte og arbeidsledige som gir informasjon om hvorvidt en gruppe er overrepresentert blant de sysselsatte eller arbeidsledige. En statistisk signifikant forskjell viser at det er korrelasjon mellom det demografiske kjennetegnet og arbeidsmarkedsstatus.

For mastere finner vi mye av det samme mønsteret som vi har funnet i tidligere undersøkelser (Nesje, Skjelbred og Madsen, 2020, Støren og Nesje, 2018). Det er større andel kvinner, personer med omsorg for barn og gifte/samboende blant de sysselsatte enn blant de arbeidsledige, mens det er lavere andel innvandrere blant de sysselsatte enn blant de arbeidsledige. De sysselsatte er også noe eldre enn de arbeidsledige. For bachelor gjelder mye av samme mønsteret, med unntak av at det er ikke forskjeller mellom sysselsatte og arbeidsledige i alder og andelen som har omsorg for barn. Derimot har karakterer fra høyere utdanning større korrelasjon med arbeidsledighet for bachelor enn for master: for bachelor er det høyere andel med karakter A eller B fra høyere utdanning blant de sysselsatte enn blant de arbeidsledige.

Forholdet mellom de ulike bakgrunnsvariablene og sysselsetting er ikke nødvendigvis kausale, da de også fanger opp sammenhenger som er drevet av seleksjon. Personer med ulike kjennetegn gjør ulike studievalg og disse studievalgene kan påvirke overgangen til arbeidsmarkedet. For eksempel er det store forskjeller mellom kjønnene i hvilket fagfelt de studerer innenfor, og det er vesentlig forskjeller mellom de ulike fagfeltene i arbeidsledighet. Hver av faktorene som er signifikant i tabellen nedenfor er signifikant også i en regresjon der alle variablene i tabell 3.1 er inkludert samtidig, i tillegg til fagfelt og nivå. Slike regresjonsanalyser viser hvordan ulike faktorer bidrar til sannsynligheten for arbeidsledighet eller andre former for mistilpasning på arbeidsmarkedet når man holder de andre faktorene konstant («alt annet likt»). Slike analyser ble gjort i Nesje, Skjelbred og Madsen (2020) og vi går derfor ikke nærmere inn på det i denne rapporten. Dette fordi vi ønsker å konsentrere oss om endringer fra 2019 til 2020.

Tabell 3.1 Andelen med ulike kjennetegn hos henholdsvis sysselsatte og arbeidsledige i 2020-kullet. Prosent

	Master			Bachelor		
	Sysselsatt	Arbeidsledig	Forskjell	Sysselsatt	Arbeidsledig	Forskjell
Kvinne	65,2	57,5	7,7**	68,6	53,7	14,9***
Alder (gjennomsnitt)	30,9	29,1	1,8***	27,5	27,3	0,2
Gift/Samboer	61,0	45,1	15,9***	49,0	40,3	8,7***
Omsorg for barn	21,2	14,8	6,4**	16,6	14,5	2,1
Innvandrere	7,9	22,1	-14,3***	7,1	13,8	-6,7***
Minst én forelder med høyere utdanning	71,2	74,3	-3,0	62,7	61,7	1,0
Bostedsfylke						
Oslo	30,7	31,9	-1,2	22,4	28,6	-6,2**
Rogaland	7,4	5,4	2,1	7,3	7,5	-0,2
Møre og Romsdal	2,4	1,6	0,8	4,2	2,8	1,4
Nordland	3,5	1,9	1,6	3,4	1,7	1,6
Viken	14,6	18,7	-4,1*	16,1	15,9	0,2
Innlandet	3,5	2,1	1,4	5,0	5,6	-0,6
Vestfold og Telemark	4,6	4,0	0,7	6,3	5,6	0,7
Agder	5,1	5,6	-0,5	5,9	6,9	-1,0
Vestland	12,4	12,9	-0,5	13,5	12,3	1,3
Trøndelag	9,3	10,5	-1,2	10,9	9,0	1,9
Troms og Finnmark	6,4	5,4	1,0	5,0	4,1	0,9
Andel med minst 5 i karaktersnitt fra videregående	34,0	31,1	2,9	20,1	16,9	3,3
Hovedkarakter A eller B fra høyere utdanning	67,4	63,0	4,4	44,0	34,4	9,6***
Fagfelt						
Humanistiske og estetiske fag	8,9	16,9	-8,1***	7,4	17,1	-9,7***
Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk	16,8	7,1	9,7***	12,3	3,1	9,2***
Samfunnsfag	12,5	18,0	-5,6***	10,2	16,1	-6,0***
Juridiske fag	6,1	4,9	1,2	0,7	0,8	-0,1
Økonomiske og administrative fag	17,6	12,5	5,2**	13,1	17,5	-4,4**
Teknologiske fag/ingeniør	7,7	8,2	-0,6	8,5	12,8	-4,3**
Natur- og realfag	11,8	22,9	-11,2***	7,3	13,6	-6,3***
Helse- og sosialfag	14,7	5,6	9,1***	36,6	13,6	23,0***
Idrettsfag	1,9	1,8	0,1	1,5	2,8	-1,3*
Primærnæringsfag	1,0	1,1	-0,1	1,2	1,6	-0,4
Samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag	1,1	0,9	0,2	1,3	1,0	0,3
N (=100 prosent)	4552	427		3965	465	

* $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$

Kilde: NIFUs kandidatundersøkelse 2020.

Note: Andel med det kjennetegnet av respondenter innenfor hver underkategori (sysselsatt og arbeidsledig). Antall observasjoner varierer noe mellom de ulike spørsmålene, vi har valgt å rapportere antallet observasjoner for spørsmålet som har færrest observasjoner.

Siden det har vært en økning i ledighet er det interessant å studere om de ulike faktorene har endret betydning fra 2019 til 2020. Pandemien kan ha påvirket ulike undergrupper ulikt. Personer med barn kan ha hatt vanskeligere for å søke arbeid i mars og april 2020 på grunn av stengte barnehager. Grupper som allerede

har det vanskelig på arbeidsmarkedet, slik som innvandrere, kan ha fått forverret sin situasjon.

Vi sammenligner andelen sysselsatte i hver gruppe i 2020 og 2019, vist i tabell 3.2, for å undersøke om det er spesielt enkelte grupper som i mindre grad er sysselsatt i 2020 enn de var i 2019. De samme forskjellene er til stede (retning, omtrentlig størrelse og signifikansnivå) dersom man foretar en regresjonsanalyse der man kontrollerer for fagfelt. Slik sammenligning kan kun gjøres for masterne, da det er disse vi har data fra tilsvarende undersøkelse for i 2019.

Analysen viser at kvinner i utgangspunktet har en høyere andel sysselsatte enn menn. De opplever en signifikant nedgang i andelen sysselsatte fra 2019 til 2020, mens endringen for menn er ikke signifikant. Forskjellen mellom menn og kvinners endring er derimot heller ikke signifikant, så det kan ikke konkluderes at kvinner i større grad har opplevd nedgang enn menn.

For bakgrunnsvariabelen karakterer fra høyere utdanning deler vi respondentene opp i to og vi ser på personer med som har hovedkarakter A eller B, og personer som ikke har A eller B som hovedkarakter. Sistnevnte gruppe inkluderer personer som har svart «ikke-relevant» som indikerer at personen har tatt en utdanning som ikke gir karakter, f.eks. fordi de kun får «bestått».

Nedgangen i sysselsetting er større for personer med gode karakterer fra høyere utdanning (A eller B), enn de øvrige nyutdannede. Dette er en gruppe som i utgangspunktet hadde svært høy andel sysselsatte, og de har fortsatt høyere andel sysselsatte enn personer med under B fra høyere utdanning.

Når det kommer til alder er det kun aldersgruppen fra 30-34 år som opplever signifikant reduksjon i andel sysselsatte. Ytterligere analyser er nødvendig for å si noe om dette, f.eks. hvorvidt det kan knyttes til karakterforskjeller eller tidligere relevant arbeidserfaring. Det er noe overraskende at det kun er gruppen uten omsorg for barn som opplever signifikant reduksjon i andelen sysselsatte da nedstengning av barnehager og skoler, karantener og redusert åpningstid og redusert terskel for sykefravær kunne ført til at personer med barn hadde mindre tid til å søke arbeid. Det er ikke signifikant forskjell i endringen fra 2019 til 2020 for personer med og uten omsorg for barn, og vi kan derfor ikke trekke konklusjon om at personer uten omsorg for barn er truffet hardere enn personer med omsorg for barn. Det er derfor ingen vesentlige tegn til at hvorvidt en har barn har påvirket sannsynligheten for arbeid under koronapandemien.

Innvandrere har ikke opplevd endring i andel arbeidsledige, mens den øvrige befolkningen har opplevd nedgang i sysselsetting. Dette gjør at innvandrere utgjør en lavere andel av de arbeidsledige i 2019 enn i 2020 (siden det er like mange innvandrere som er arbeidsledig, men flere uten innvandringsbakgrunn). Vi vil gå nærmere inn på innvandrerne i kapittel 6.

Tabell 3.2 Andelen av nyutdannede mastere med et gitt kjennetegn som var sysselsatt omtrent seks måneder etter fullført utdanning. Prosent.

	2020	2019	Forskjell
Kjønn			
Kvinne	92,5	94,3	-1,8**
Mann	89,8	91,2	-1,4
Karakterer			
Under B fra høyere utdanning ¹	90,9	89,8	1,0
A eller B fra høyere utdanning	92,3	94,9	-2,5***
Aldersgruppe			
24 år og yngre	91,3	93,7	-2,4
Alder 25-29	91,3	92,2	-0,9
Alder 30-34	86,1	91,6	-5,5**
Alder 35+	95,5	95,7	-0,2
Innvandringsbakgrunn			
Innvandrer	78,9	78,7	0,2
Norskfødt med innvandrerforeldre	88,7	91,9	-3,2
Personer uten innvandringsbakgrunn	92,7	94,6	-1,9**
Sivilstatus			
Gift/Samboende	93,5	94,8	-1,4*
Enslig	88,2	90,2	-2,0
Barn			
Omsorg for barn	93,8	94,8	-1,0
Uten omsorg for barn	90,7	92,4	-1,7*

* $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$

Kilde: NIFUs kandidatundersøkelse 2020. Kun personer med mastergrad.

Note: Andel av respondenter med det kjennetegnet per årskull. Antall observasjoner varierer noe mellom de ulike spørsmålene.

¹ inklusive respondenter som svarer «ikke relevant».

3.2 Hvor er de sysselsatte ansatt?

I dette avsnittet skal vi se nærmere på hva slags type virksomheter de sysselsatte kandidatene arbeider i. Vi studerer hvilken næring de har sin hovedarbeidsplass og om de arbeider i offentlig eller privat sektor. Ved å sammenligne hvilke næringer, fylker og sektorer de sysselsatte masterne har gått til i 2019 og 2020, kan vi undersøke om det har skjedd en horisontal arbeidsmarkedsdreining som følge av koronapandemien. Det vil si om nyutdannede i 2020 får arbeid andre steder enn tidligere kull.

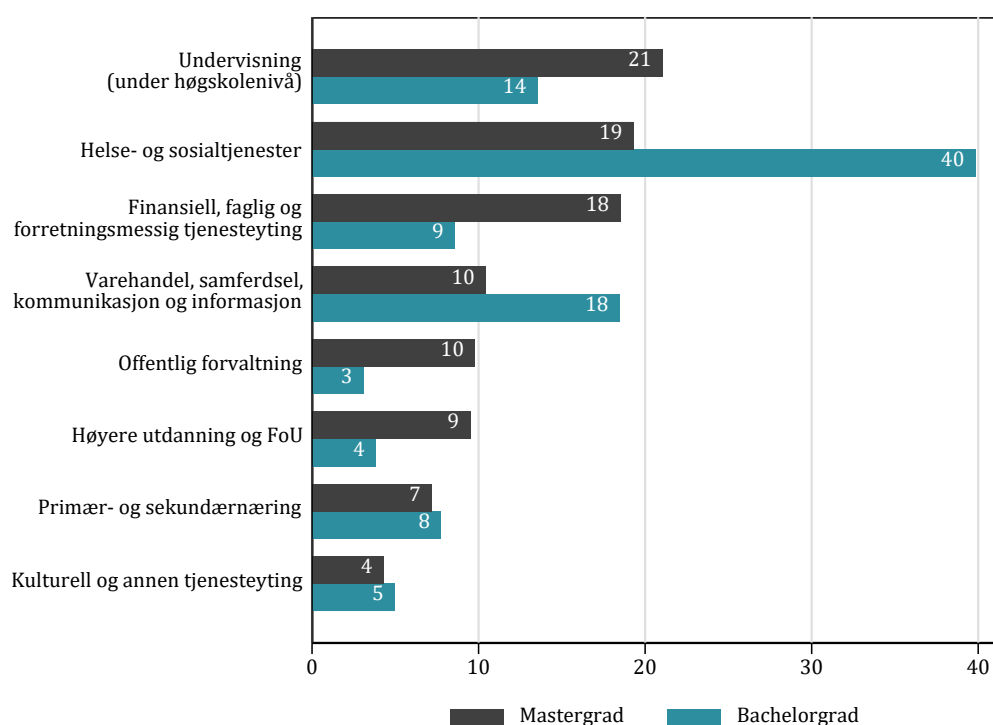
3.2.1 Næring

De sysselsatte kandidatene kan, basert på selvrapporing, plasseres i åtte grovfordelte næringshovedgrupper som bygger på SSBs næringsgruppestandard. Vi gjør derimot noen tilpasninger som er nærmere beskrevet i dokumentasjonsnotatet til denne undersøkelsen (Skjelbred, Eide og Sadeghi, 2021). Vi slår sammen næringer som faller inn under primær- og sekundærnæring fordi det er relativt få med høyere utdanning som går til disse næringene. I tillegg er forskning og utviklingsarbeid skilt ut fra finansiell, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting og

undervisning i høyere utdanning er skilt ut fra undervisning på grunnskole- og videregående skolenivå. Dette fordi universitet og høgskolesektoren er av særskilt interessante når man studerer personer med høyere utdanning.

Ulike utdanninger kvalifiserer for arbeid i ulike deler av arbeidsmarkedet. I de mer profesjonsrettede utdanningene som lærerutdanning og utdanninger i helse- og sosialfag er det sterk kobling mellom utdanningskategorien og hvilken del av arbeidsmarkedet kandidatene sysselsettes i. Analyser som er gjengitt i vedlegget (tabell V.3.1 og V.3.2) viser at den store majoriteten av personer med utdanning innen helse- og sosialfag er sysselsatt i helse- og sosialtjenester mens den store majoriteten av personer med utdanning innen lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk jobber med undervisning i grunnskolen eller videregående opplæring. De mer generalistpregede utdanningene sprer seg i større grad utover flere næringer.

Figur 3.2 viser at for personer med bachelorgrad er helse- og sosialtjenester den desidert største næringen. Næringen sysselsetter også en stor andel av masterkandidatene, men ikke like stor som for bachelorkandidatene. Dette reflekterer i stor grad sammensetning av kandidater, personer med utdanninger innen helse- og sosialfag utgjør en vesentlig større andel av bachelorkandidatene enn av masterkandidatene (30 prosent på bachelor mot 13 prosent på master).

Figur 3.1 Andel som er sysselsatt i ulike næringer. Prosent av sysselsatte per utdanningsnivå.

Det er stor variasjon i hvilken grad næringene ser ut til å ha blitt påvirket av pandemien. Ifølge tall fra SSB har overnattings- og serveringsvirksomheter vært hardest rammet, men også forretningsmessig tjenesteyting har opplevd vesentlig nedgang. Enkelte næringer ser derimot ut til å være mindre påvirket av pandemien, både finansiering og forsikring og informasjon og kommunikasjon har opplevd vekst (Nordby, 2021).

Funnene fra kandidatundersøkelsen sammenfaller med dette. Sammenlikning av andelen av de sysselsatte masterne som er sysselsatt innenfor de ulike næringene og sektor i 2019 og 2020, tabell 3.4, viser en signifikant økning i andelen som er sysselsatt innenfor varehandel, samferdsel, kommunikasjon og informasjon. Økningen er også signifikant dersom man regner i andel av alle respondentene med mastergrad (både de som er arbeidsledige, sysselsatte og utenfor arbeidsstyrken), istedenfor andel av sysselsatte. Dette indikerer at på tross av en generell reduksjon i sysselsetting har en økt andel av nyutdannede mastere blitt ansatt i varehandel, samferdsel, kommunikasjon og informasjon. Dette sammenfaller med SSBs funn om at det har vært normal vekst i denne næringen, samtidig som andre næringer har opplevd mindre vekst eller nedgang.

Vi finner en reduksjon i andelen som er sysselsatt innen høyere utdanning og FoU. Dette indikerer at nedgangen i ansettelse av nyutdannede mastere i næringen høyere utdanning og FoU har vært større enn nedgangen i de andre næringene. Dette er en undergruppe som ikke har direkte motsvar i SSBs grupperinger, men delvis faller inn under undervisning og delvis under faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting. Vi vet ikke om årsaken til dette funnet skyldes reduksjon i tilbud eller etterspørsel, det vil si om det er de nyutdannede i mindre grad som har søkt seg til universitet- og høgskolenæringen, eller om det er universitet og høgskolenæringen som har lyst ut færre stillinger. Vi vet at høyere utdanningsinstitusjoner har vært sterkt presset under pandemien, og mye tid har gått med til undervisning og administrasjon, og mindre til forskning (Solberg, Hovdhaugen, Gulbrandsen, Scordato, Svartefoss og Eide, 2021). En mulig forklaring er derfor at universitet- og høgskolesektoren har utsatt ansettelser.

Vi finner at næringen helse- og sosialtjenester utgjør en større andel av de sysselsatte i 2020 enn i 2019. Tilleggsanalyser (ikke vist) viser at det ikke er signifikant endring i andel av kullet (respondentene) som starter i denne næringen. Dette indikerer at det ikke har vært en økning i antallet som blir sysselsatt i denne næringen. Økningen i andelen sysselsatte i denne næringen fra 2019 til 2020 relativt til de andre næringene virker derfor skyldes nedgang ansettelser i andre næringer, heller enn økning i ansettelser i denne næringen. Det er her viktig å understreke hvilke grupper som er med i denne sammenligningen. Sammenligningen inkluderer kun personer med mastergrad, det vil si at for eksempel bachelor i sykepleie ikke er inkludert. Videre er personer med legeutdanning ekskludert da vi

ikke har sammenligningsgrunnlag for denne gruppen fra 2019. Personer med utdanning innen helse- og sosialfag består derfor i hovedsak av personer med utdanning innen jordmor, odontologi, spesialsykepleie, farmasi, barnevern og sosialarbeid. Dette er også grupper som har hatt viktige roller under pandemien noe som reflekteres i det som kan tolkes som en stabil, men ikke økt, rekruttering av nyutdannede fra 2019 til 2020.

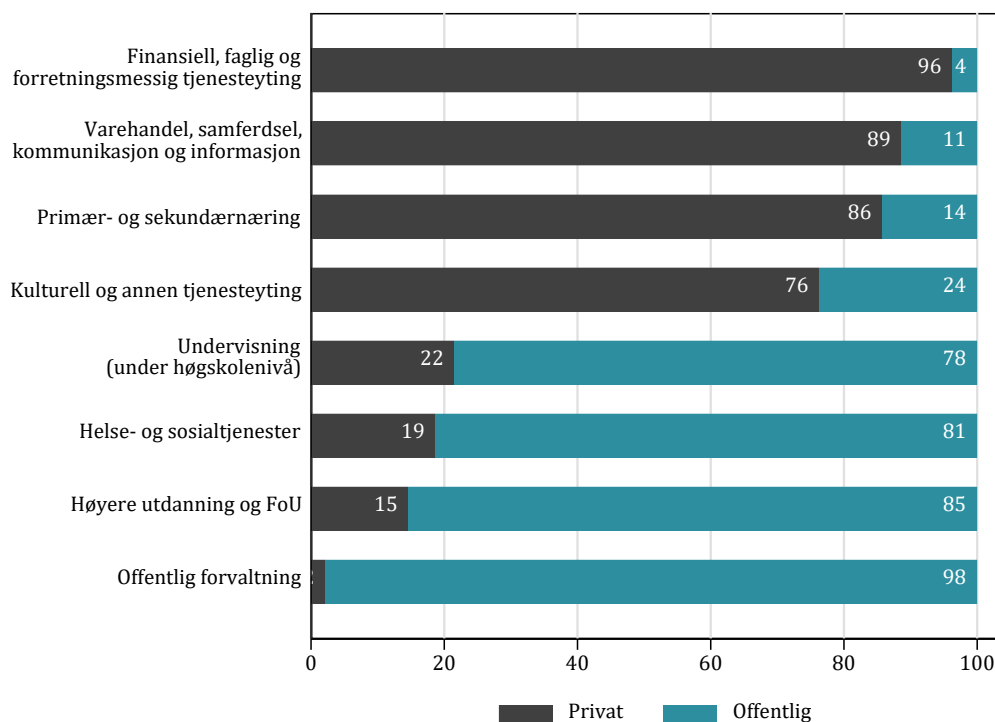
Tabell 3.3 Andel av de sysselsatte som er sysselsatt i ulike næringer, fylker og offentlig sektor

	2020	2019	Forskjell
Næring			
Primær- og sekundærnæring	7,2	7,1	0,1
Varehandel, samferdsel, kommunikasjon og informasjon	10,4	8,9	1,5*
Finansiell, faglig og forretningsmessig tjenesteyting	18,5	19,4	-0,9
Offentlig forvaltning	9,8	10,1	-0,4
Høyere utdanning og FoU	9,5	11,2	-1,7*
Undervisning	21,0	20,6	0,4
Helse- og sosialtjenester	19,3	17,3	-2,0*
Kulturell og annen tjenesteyting	4,3	5,1	-0,9
Offentlig sektor	55,0	55,0	-0,0
N		8090	

* p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001

3.2.2 Offentlig eller privat

I underkant av halvparten (45 prosent) av de sysselsatte masterne arbeider i privat sektor. Andelen er noe høyere for bachelorkandidatene (48 prosent). Hvorvidt man arbeider i offentlig eller privat sektor, varierer i stor grad med hvilken næring man arbeider innenfor. Figur 3.3 viser at personer som er sysselsatt innen undervisning, helse- og sosialtjenester, høyere utdanning og FoU og offentlig forvaltning er i hovedsak ansatt i offentlig sektor, mens majoriteten av de nyutdannede som er ansatt innen de andre næringene er sysselsatt i privat sektor.

Figur 3.2 Andel som er ansatt i privat og offentlig sektor. Prosentandel av sysselsatte i hver næring.

SSB finner at næringer hvor det offentlige er sterkt representert har hatt en god vekst (Nordby, 2021). Offentlig forvaltning har hatt god vekst, og all nedgang i sysselsettingen kommer i privat sektor og offentlig eide foretak. Vi finner derimot ikke dette igjen i våre funn. Det er ingen endring fra 2019 til 2020 i andelen av de sysselsatte som er sysselsatt i offentlig sektor, vist i tabell 3.4. Dette ville en forventet dersom privat sektor i større grad enn offentlig sektor reduserte sine ansettelser av nyutdannede. Det er flere mulige forklaringer til at vi ikke finner tilsvarende funn som SSB. Det ene er at vi studerer en veldig spesifikke undergruppe: vi studerer personer som er nyutdannede med høyere utdanning. Private virksomheter som ansetter høyere utdannede skiller seg trolig i stor grad fra private virksomheter som ikke ansetter høyere utdannede. Personer med høyere utdanning har antakeligvis i større grad mulighet til å arbeide fra hjemmekontor eller på andre måter tilpasse sitt arbeid til pandemien.

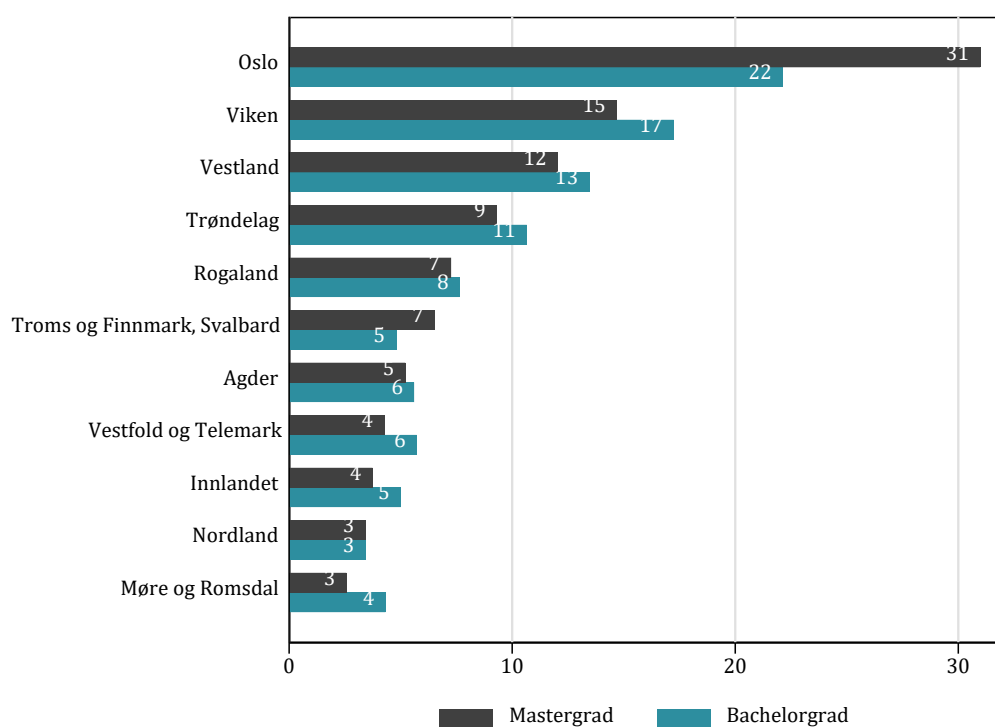
3.2.3 Arbeidsfylke

Norge kan geografisk sett deles inn i ulike regionale arbeidsmarkeder. Velfungerende arbeidsmarkedsregioner er kjennetegnet av at det er gode muligheter for å bevege seg fra utdanning til jobb og mellom jobber (Stambøl, 2005). Hvor man får

sin første jobb og etablerer seg, har stor betydning for hvor man blir boende (NOU 2011:3).

Mobilitet i arbeidsmarkedet gjennom innenlands flytting bidrar til at arbeidsmarkedet fungerer bedre. Arbeidskraft er likevel en relativt stedbundet ressurs, og bosted er en viktig faktor. Tilbøyeligheten til å flytte varierer blant ulike grupper i befolkningen. Flyttetilbøyeligheten er høyere for unge voksne, og for personer med høyere utdanning (NOU 2018: 2). I Norge er andelen individer som bor i en bolig som husholdningen selv eier over 80 prosent, noe som er høyt i internasjonal sammenheng (Andreev og Schou 2017). Det kan bidra til lavere geografisk mobilitet.

Fordelingen av sysselsatte respondenter på arbeidsfylke, vist i figur 3.4, viser at Oslo er et viktig arbeidsfylke både for personer med master og med bachelor. Nær en av tre nyutdannede mastere og en av fem bachelorkandidater oppgir at de arbeider i Oslo. Forskjellen mellom Oslo og de øvrige fylkene er vesentlig større for master enn for bachelor. Det er stort samsvar mellom bostedsfylke og arbeidsfylke, nær 90 prosent av de nyutdannede bor i samme fylke som de arbeider i (ikke vist).

Figur 3.3 Andelen av de sysselsatte masterne/bachelorene som arbeider i hver av fylkene. Prosent

Andreev og Schou (2017) viser at personer som velger å flytte som følge av arbeidsledighet fortrinnsvis gjør det innenfor fylket eller til nabofylket. Tall fra kandidatundersøkelsen indikerer at det samme mønsteret er i stor grad gjeldende for nyutdannede. De aller fleste er bosatt og arbeider i samme fylke etter fullført mastergrad som de bodde i før de begynte på høyere utdanning. I de fleste fylker er 50 til 70 prosent av de som arbeider der personer som også var bosatt i fylket da de var 17 år. Det er ett unntak. Kun 20 prosent av de nyutdannede som arbeider i Oslo svarer at de bodde i Oslo da de var 17 år. I Oslo er derfor majoriteten av de sysselsatte nyutdannede opprinnelig fra andre fylker. Lav mobilitet kan begrense muligheten for at ledige stillinger og arbeidssøkende passer sammen. Lav flyttetilbøyelighet er vesentlig i situasjoner der konjunkturer treffer arbeidsmarkedsregioner ulikt, slik som under oljeprisfallet i 2015 som i størst grad påvirket Hordaland og Rogaland.

Tall fra SSB viser at alle fylker har hatt en nedgang i sysselsetting fra 4. kvartal 2019 til 4. kvartal 2020, men med noe variasjon mellom fylkene. Trøndelag og Vestfold og Telemark hadde en nedgang i sysselsetting på henholdsvis 0,5 og 0,6 prosent, mens Troms og Finnmark hadde 1,5 prosent færre sysselsatte. Oslo og Innlandet hadde begge nedgang på 1,5 prosent (Nordby, 2021). På grunn av økning i andelen respondenter som er bosatt i Agder og Viken fra 2019 til 2020 gir sammenligning av fordeling av sysselsatte over arbeidsfylker lite informasjon om koronapandemiens påvirkning på fylker, og vi henviser til analyser av andelen sysselsatte per bostedsfylke som er gjort i kapittel 3.1 for analyser av geografiske forhold.

Tabell 3.4 Andel av de som bor i et arbeidsfylke som også bodde i det fylket da de var 17 år.

	Høyere grad	Bachelorgrad
Agder	63,7	61,1
Innlandet	56,3	66,5
Møre og Romsdal	67,4	72,2
Nordland	65,1	62,8
Oslo	19,5	22,6
Rogaland	59,8	65,1
Troms og Finnmark, Svalbard	55,9	58,7
Trøndelag	48,5	51,0
Vestfold og Telemark	60,7	72,8
Vestland	57,6	65,4
Viken	51,3	63,0

Kilde: NIFUs kandidatundersøkelse 2020.

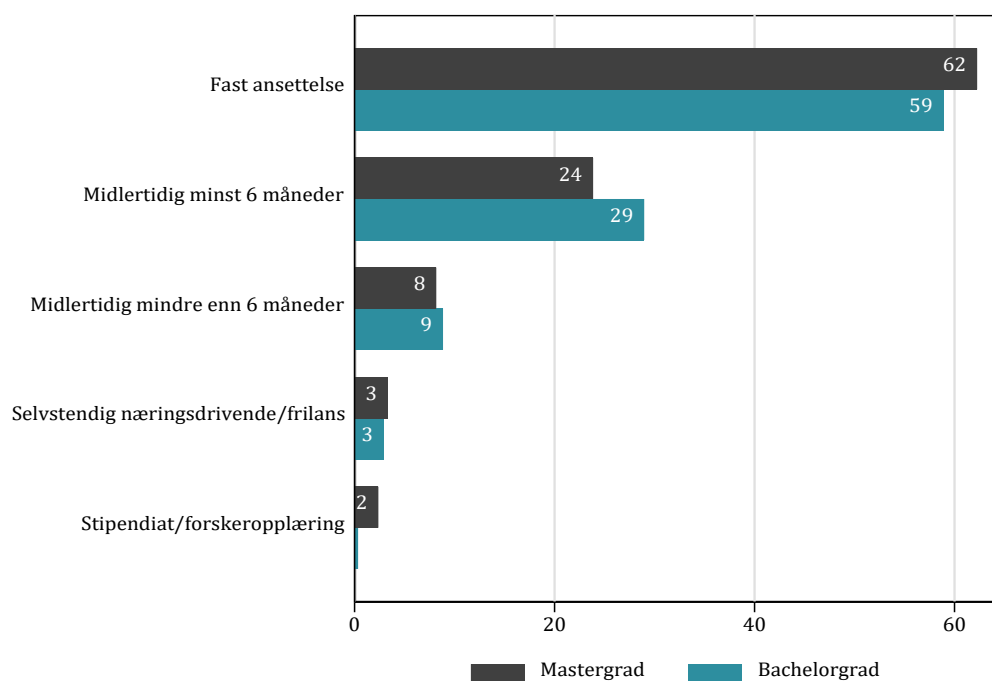

3.3 Arbeidsforhold

3.3.1 Ansettelsesforhold

Figur 3.4 viser at om lag seks av ti av de sysselsatte har fast ansettelse, mens majoriteten av de øvrige har kortere eller lengre vikariater. Kun noen få er selvstendig næringsdrivende eller i stipendiatstillinger. Det er mest vanlig å ha vikariat som varer mer enn 6 måneder, men om lag én av ti har vikariater som er kortere enn seks måneder. Tabell 3.4 viser at det er store variasjoner mellom fagfelt i andel som er fast ansatt: for personer med masterutdanning er det høyest andel fast ansatte i økonomisk-administrative fag og samferdsels-, sikkerhetsfag og andre servicefag. I begge fagfeltene svarer 84 prosent av de sysselsatte at de er fast ansatt. Andelen er signifikant høyere enn de andre fagfeltene. Til sammenligning er andelen fast ansatte på rundt 50 prosent for samfunnsfag, juridiske fag, humanistiske og estetiske fag, og lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk. Vi har dessverre ikke informasjon om type ansettelse for 2019-kullet, og spørsmålet kan derfor ikke inkluderes i analyser der vi sammenligner 2019 og 2020.

For studenter med bachelorgrad er det høyest andel av de sysselsatte som rapporterer at de har fast ansettelse blant ingeniører, økonomer og jurister med rundt 75 prosent av respondentene. I humanistiske og estetiske fag og helse- og sosialfag er den tilsvarende andelen rundt 50 prosent.

Figur 3.4 Andel som har ulike ansettelsesforhold. Prosentandel av sysselsatte i hvert utdanningsnivå.

Tabell 3.5 Andel med fast ansettelse av de sysselsatte per fagfelt

NIFUs fagfeltinndeling	Mastergrad	Bachelorgrad
Teknologiske fag/ingeniør	73,7	76,8
Økonomiske og administrative fag	84,4	74,2
Juridiske fag	53,8	74,2
Natur- og realfag	61,2	68,5
Samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag	83,7	65,4
Primærnæringsfag	62,5	64,7
Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk	50,5	63,1
Samfunnsfag	53,9	56,9
Idrettsfag	44,2	54,8
Humanistiske og estetiske fag	53,1	52,4
Helse- og sosialfag	60,7	47,3

3.3.2 Deltid og undersyssetting

Personer som er sysselsatt kan ønske seg en større stilling enn de har klart å sikre seg, og dataene fra kandidatundersøkelsene gjør det mulig å studere i hvilken grad dette er tilfellet eller ikke. Vi begynner dette delkapittelet med å se nærmere på de deltidsansatte, og årsaken til at de jobber deltid. Tabell 3.5 viser at 43 prosent av de sysselsatte uteksaminert med bachelorgrad jobber deltid. Den tilsvarende andelen er 19 prosent for nyutdannede med mastergrad. Det er ingen signifikant endring i andelen som jobber deltid fra 2019. Da var det 19,6 prosent av de sysselsatte med mastergrad som jobbet deltid (ikke vist i tabell 3.5). Gjennomsnittlig stillingsprosent er 41 og 47 prosent for henholdsvis bachelor og mastergrad, og i tabell 3.5 ser vi at 30 prosent av deltidsansatte med bachelorgrad, og 39 prosent av de deltidsansatte med mastergrad, jobber mer enn 50 prosent i sin deltidsstilling. Videre er 53 prosent av de nyutdannede med bachelorgrad som jobber deltid fast ansatt. Den tilsvarende andelen er 40 prosent for de masterutdannede. Omrent halvparten av de deltidsansatte jobber i offentlig sektor.

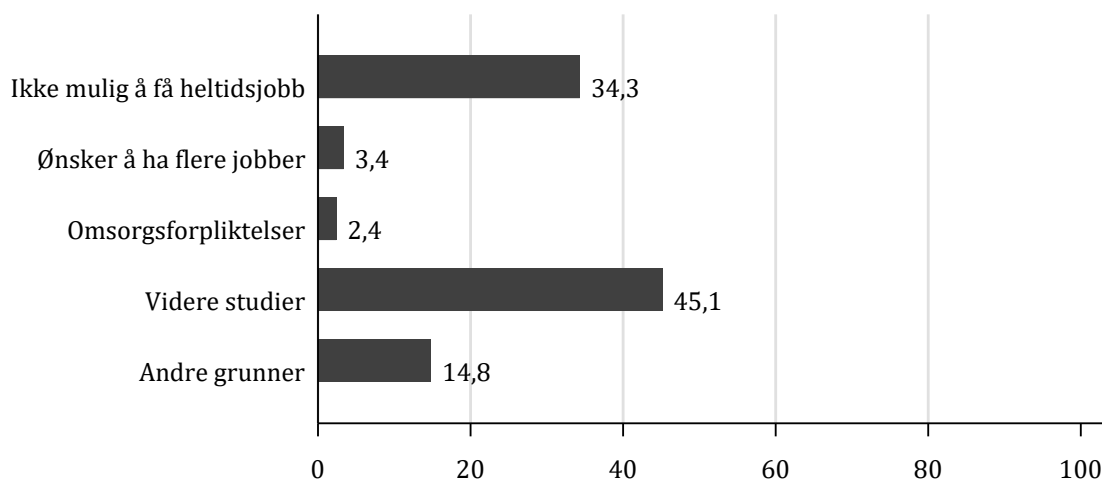
Tabell 3.6 Deltidsansatte med bachelor- og mastergrad

	Bachelorgrad Gj.snitt	Mastergrad Gj.snitt
Deltid (%)	43,0	19,0
Stillingsprosent		
Stillingsprosent 20 eller mindre (%)	34,3	22,9
Stillingsprosent 20 til 50 (%)	36,0	38,6
Stillingsprosent mer enn 50 (%)	29,7	38,6
Fast ansatt (%)	52,7	40,1
Offentlig sektor (%)	49,7	52,0
Totalt	4316	1855
	4749	902

Kilde: NIFUs kandidatundersøkelse 2020.

Det finnes en rekke årsaker til at en person ikke arbeider fulltid. Noen personer arbeider deltid mer eller mindre av eget ønske, mens andre kunne tenke seg en større stillingsprosent, men har ikke fått det. Figur 3.4 viser svarfordelingen på spørsmålet om den viktigste årsaken til at nyutdannede med bachelorgrad

arbeidet deltid i sin hovedjobb. Her ser vi at rundt 45 prosent arbeider deltid fordi de ikke ønsker eller kan arbeide mer på grunn av videre studier. Vi ser imidlertid og at 34 prosent oppgir at det ikke har vært mulig å få heltidsjobb som den viktigste årsaken til at de arbeider deltid.

Figur 3.5 Hva var den viktigste grunnen til at du arbeidet deltid i denne jobben? Svarfordeling blant deltidsansatte med bachelorgrad. Prosentandeler.

Note: $N = 1844$

Kilde: NIFUs kandidatundersøkelse 2020.

I tabell 3.7 ser vi tilsvarende andeler som i figur 3.4 for nyutdannede deltidsansatte med mastergrad, i 2019 og i 2020. Her ser vi at godt over halvparten, 56 prosent, av respondentene fra 2020-kullet oppgir at den viktigste grunnen til at de arbeider deltid var at det ikke var mulig å få heltidsjobb. Dette er en oppgang på 11 prosentpoeng⁷ fra 2019. Nedenfor ser vi nærmere på om denne gruppen, gruppen av undersysselsatte, har endret seg fra 2019 til 2020. Men først viser vi hva som kjennetegner dem som er i ufrivillig deltidarbeid i 2020, de undersysselsatte, sammenliknet med gruppen av sysselsatte totalt sett.

⁷ Den tilsvarende andelen, hvis vi ser i andel av arbeidsstyrken totalt, og ikke kun i andel av de deltidsansatte, er på 9,6 prosent i 2020. Det betyr at i 2020 oppga 9,6 prosent av de nyutdannede med mastergrad i arbeidsstyrken at de var undersysselsatt. Dette er en oppgang på 1,6 prosentpoeng siden 2019. Blant nyutdannede med bachelorgrad var andelen undersysselsatte i 2020 på 12,7 prosent av arbeidsstyrken (se Skjelbred og Ulvestad, 2021).

Tabell 3.7 Hva var den viktigste grunnen til at du arbeidet deltid i denne jobben? Svarfordeling blant deltidsansatte med mastergrad. Prosentandeler.

	År for oppnådd mastergrad		Forskjell
	2020	2019	
Det har ikke vært mulig å få heltidsjobb	55,9	44,7	11,2***
Jeg ønsker å ha flere jobber som til sammen gir en full stilling	6,7	7,4	-0,7
Jeg ønsker ikke/kan ikke arbeide mer pga. omsorgsforpliktelser	2,8	4,7	-1,9*
Jeg ønsker ikke/kan ikke arbeide mer pga. videre studier	16,9	24,1	-7,2***
Andre grunner	17,7	19,1	-1,3
N	896	639	

Note: * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$

Kilde: NIFUs kandidatundersøkelse 2019 og 2020.

I tabell 3.8 ser vi nærmere på de undersysselsatte med mastergrad fra 2020, og sammenlikner dem med gruppen av sysselsatte totalt sett. Vi ser at kvinner, yngre arbeidstakere, arbeidstakere uten omsorg for barn, og innvandrere er overrepresentert blant undersysselsatte, det vil si blant personer i ufrivillig deltidarbeid. At kvinner er overrepresentert blant dem som oppgir å være undersysselsatt er noe man har sett i flere tidligere undersøkelser (NOU 2004: 29; Støren og Nesje, 2018). Videre ser vi at det er en lavere andel med de beste karakterene fra videregående skole, og fra høyere utdanning, blant de undersysselsatte, sammenliknet med sysselsatte totalt sett.

Når det gjelder bostedsfylke, er de som oppgir å være undersysselsatt relativt likt fordelt som sysselsatte totalt sett, men Agder er svakt overrepresentert blant de undersysselsatte (ikke vist). De undersysselsatte er overrepresentert blant sysselsatte med mastergrad innen humanistiske og estetiske fag og idrettsfag. Ser vi på arbeidsforholdene deres, ser vi at det er mer vanlig å være midlertidig ansatt (ikke fast ansatt) blant dem som oppgir å være undersysselsatt. Vi finner ingen forskjell i fordelingen på offentlig og privat sektor mellom undersysselsatte og sysselsatte totalt sett.

Det neste kjennetegnet ved arbeidet, *fikk jobben etter endte studier*, skal fange opp om arbeidet er en jobb de undersysselsatte hadde også før de ble uteksaminert med mastergrad. Vi ser at det er en lavere andel av de undersysselsatte som oppgir at de fikk jobben etter endte studier, som kan bety at en høyere andel av de undersysselsatte fremdeles er i en studentjobb, i en type biarbeid. Når det gjelder næring, ser vi at de undersysselsatte er overrepresentert i næringene varehandel, samferdsel, kommunikasjon og informasjon, undervisning, og kulturell og annen tjenesteyting.

Tabell 3.8 Sammenlikning av undersysselsatte med sysselsatte totalt blant nyutdannede med mastergrad i 2020. Gjennomsnitt.

	Sysselsatte totalt Gj.snitt	Undersys- selsatte Gj.snitt	Forskjell
Demografiske kjennetegn:			
Kvinne (%)	65,2	70,7	-5,5*
Alder	30,9	28,7	2,2***
Gift eller samboer (%)	61,0	59,6	1,4
Omsorg for barn (%)	21,2	14,6	6,6***
Innvandrer (%)	7,9	12,0	-4,1**
Minst én forelder med høyere utdanning (%)	71,2	73,5	-2,2
Minst 5 i karaktersnitt fra videregående skole (%)	34,0	28,4	5,6*
Karaktersnitt A eller B fra høyere utdanning (%)	67,4	59,2	8,2***
Fagfelt mastergrad (%):			
Humanistiske og estetiske fag	8,9	16,9	-8,1***
Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk	16,8	20,3	-3,4
Samfunnsfag	12,5	14,6	-2,1
Juridiske fag	6,1	2,0	4,1***
Økonomiske og administrative fag	17,6	9,1	8,6***
Teknologiske fag/ingeniør	7,7	3,1	4,5***
Natur- og realfag	11,8	13,0	-1,2
Helse- og sosialfag	14,7	15,2	-0,4
Idrettsfag	1,9	4,3	-2,5***
Primærnæringsfag	1,0	0,8	0,2
Samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag	1,1	0,8	0,3
Arbeid:			
Fast ansatt (%)	62,3	35,1	27,1***
Offentlig sektor (%)	55,0	51,9	3,1
Fikk jobben etter endte studier (%)	62,4	53,3	9,1***
Næring (%):			
Primær- og sekundærnæring	7,2	3,0	4,2***
Varehandel, samferdsel, kommunikasjon og informasjon	10,4	20,6	-10,1***
Finansiell, faglig og forretningsmessig tjenesteyting	18,5	5,1	13,4***
Offentlig forvaltning	9,8	1,2	8,6***
Høyere utdanning og FoU	9,5	9,5	0,0
Undervisning	21,0	30,6	-9,6***
Helse- og sosialtjenester	19,3	21,1	-1,9
Kulturell og annen tjenesteyting	4,3	8,9	-4,6***
<hr/>			
N	4846	508	

Note: * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$

Kilde: NIFUs kandidatundersøkelse 2020.

Man kan lure på om koronapandemien har ført til at det er andre grupper eller personer i andre stillinger som opplever undersysselsetting enn det som var tilfellet før pandemien. Vi ser imidlertid ingen signifikante endringer fra 2019 på fordelingene på demografiske kjennetegn. Det betyr at vi ikke finner at for eksempel ett av kjønnene eller at innvandrere i større eller mindre grad er representert blant de undersysselsatte i 2020, sammenliknet med i 2019.⁸ I Skjelbred og Ulvestad (2021) så vi imidlertid at nyutdannede innen fagfeltene natur- og realfag og økonomiske og administrative fag har hatt en betydelig og signifikant økning i andelen undersysselsatte fra 2019, men fra et relativt lavt nivå.

Ser vi nærmere på kjennetegn ved arbeidet til de som er undersysselsatt i 2020, finner vi, som vist i tabell 3.9, at de i større grad har en fast jobb og jobber i privat sektor, enn det som var tilfellet i 2019. Det er og en større andel som er i den jobben de hadde før de ble uteksaminert i 2020. Det at man har begynt i jobben før uteksaminering betyr ikke nødvendigvis at man fremdeles er i en slags studentjobb. Det kan likevel være godt samsvar mellom utdanningen man er i ferd med å fullføre og arbeidsoppgavene. Men det at vi ser en økning i andelen av de undersysselsatte som fremdeles er i en jobb de hadde før uteksaminering, fra 2019 til 2020, kan tyde på at en større andel av de undersysselsatte i 2020 fortsatt er i studentjobben sin.

Videre finner vi at en større andel av de undersysselsatte i 2020, 21 prosent, tilhører næringen varehandel, samferdsel, kommunikasjon og informasjon, enn det andelen var i 2019, 14 prosent. Men om denne endringen i fordelingen av de undersysselsatte på næringer skyldes en oppgang i undersysselsettingen i varehandel, samferdsel, kommunikasjon og informasjon, eller nedgang i andre næringer, kan vi ikke si. Funnet bør derimot sees i sammenheng med at vi i kapittel 3.2 fant at det er en økning i andelen som er sysselsatt innenfor denne næringen. En mulig tolkning er derfor at deler av økningen i sysselsetting i denne næringen har vært deltidsstillinger.

---

⁸ Som beskrevet i Skjelbred, Eide og Sadeghi (2021) er det noe forskjeller mellom respondentene fra 2019- og 2020-kullet. Regresjonsanalyser (ikke vist) bekrefter derimot at endringen i sysselsetting fra 2019 til 2020 ikke drives av endring i sammensetning av respondentene, da forskjellen, om noe, øker dersom man kontrollerer for bakgrunnskjenntegn.

Tabell 3.9 Endringer i fordelingen på kjennetegn ved arbeidet til de undersyssel-satte fra 2019 til 2020.

	2020 Gj.snitt	2019 Gj.snitt	Forskjell
Arbeid:			
Fast ansatt (%)	35,1	26,9	8,3***
Offentlig sektor (%)	51,9	57,2	-5,3*
Fikk jobben etter endte studier (%)	53,3	62,1	-8,8***
Næring (%):			
Primær- og sekundærnæring	3,0	3,5	-0,6
Varehandel, samferdsel, kommunikasjon og informasjon	20,6	14,1	6,4**
Finansiell, faglig og forretningsmessig tjenesteyting	5,1	3,5	1,6
Offentlig forvaltning	1,2	1,4	-0,2
Høyere utdanning og FoU	9,5	12,4	-2,9
Undervisning	30,6	30,7	-0,1
Helse- og sosialtjenester	21,1	21,9	-0,8
Kulturell og annen tjenesteyting	8,9	12,4	-3,5*
N	1014	570	

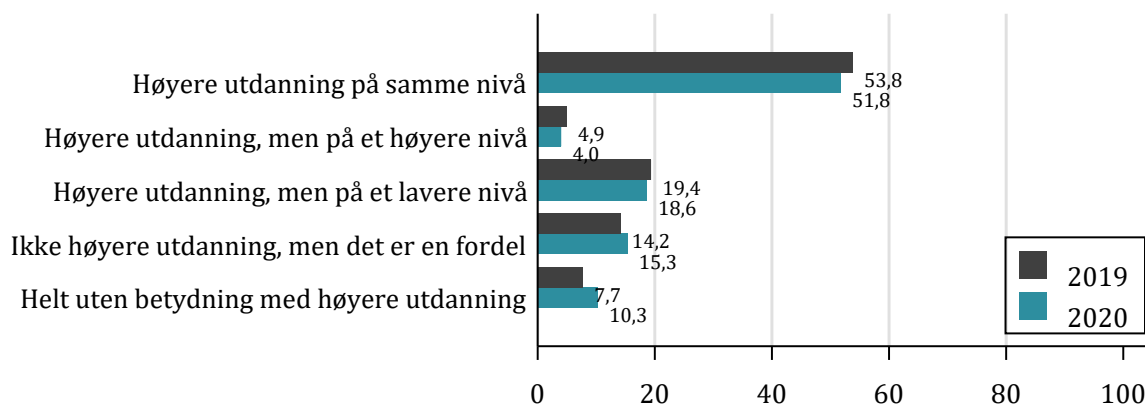
Note: * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$

Kilde: NIFUs kandidatundersøkelse 2019 og 2020.

3.3.3 Samsvar med utdanningen

Et mål som kan si noe om kvaliteten på den jobben respondentene har etter endte studier, er samsvaret med utdanningen. Man kan tenke seg at et vanskeligere arbeidsmarked under koronapandemien vil gi økt mistilpasning i form av dårligere samsvar med utdanningen man har gjennomført, for eksempel ved at flere nyutdannede fortsetter i den jobben de hadde mens de studerte fordi det har blitt vanskeligere å få arbeid mer i samsvar med utdanningsnivået. Videre er seks måneder relativt kort tid etter fullført utdanningen, tidsrommet fra fullført utdanning til tidspunktet spørreskjemaet ble besvart, og enkelte kan ha påtatt seg arbeid som ikke samsvarer helt med utdanning i påvente av mer relevant arbeid.

I figur 3.7 ser vi nærmere på nettopp samsvaret mellom respondentenes jobb og nivået på utdanningen, det vi kaller vertikalt samsvar, for nyutdannede med mastergrad. Figur 3.7 viser fordelingen på spørsmålet «Hvordan vil du karakterisere arbeidsoppgavene dine i denne jobben i forhold til nivået på utdanningen du avsluttet våren 2020?». Det er en signifikant økning fra 2019 til 2020 i andelen som oppgir at «Det er helt uten betydning om man har høyere utdanning» på 2,6 prosentpoeng. Videre er det 74 prosent, av dem som har en jobb der det er helt uten betydning med høyere utdanning, som i 2020 svarer at årsaken er at «det har ikke vært mulig å få arbeid i samsvar med utdanningen». Andelen er omtrent som i 2019.

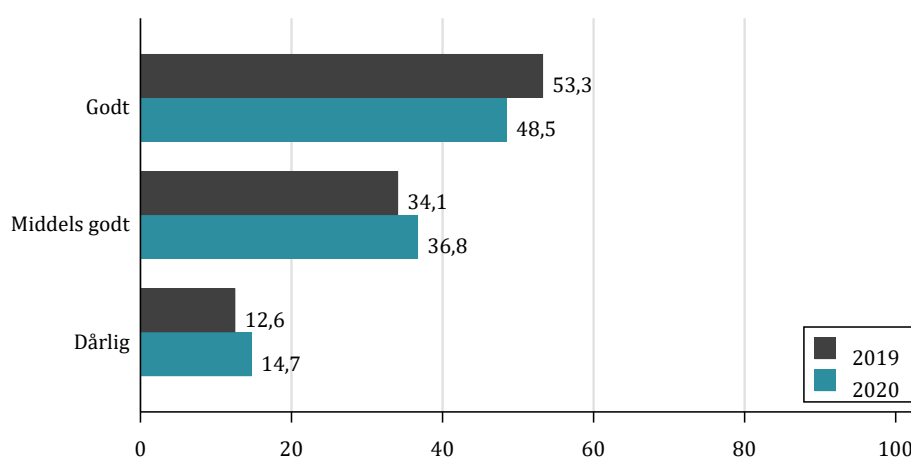

Figur 3.6 «Hvordan vil du karakterisere arbeidsoppgavene dine i denne jobben i forhold til nivået på utdanningen du avsluttet våren 2020?». Arbeidsoppgavene krever ... /Det er ... Nyutdannede med mastergrad. Prosentandeler.

Note: 2019 N = 3213, 2020 N = 4677.

Kilde: NIFUs kandidatundersøkelse 2019 og 2020.

Vi finner et liknende mønster for det vi kaller horisontalt samsvar mellom utdanning og arbeid, målt ved spørsmålet «Hvordan synes du innholdet i utdanningen du avsluttet våren 2020 passer med arbeidsoppgavene i denne jobben?». Her er det en oppgang siden 2019 på 2,1 prosentpoeng i andelen som svarer at samsvaret mellom utdanningen og arbeidsoppgavenes innhold er dårlig. Videre er det 71 prosent av dem som har dårlig samsvar mellom utdanning og arbeid som sier at dette skyldes at «Det har ikke vært mulig å få arbeid i samsvar med utdanningen». I 2019 var det 64 prosent som svarte det samme.

Figur 3.7 Hvordan synes du innholdet i utdanningen du avsluttet våren 2020 passer med arbeidsoppgavene i denne jobben?

Note: 2019 N = 3215, 2020 N = 4685.

Kilde: NIFUs kandidatundersøkelse 2019 og 2020.

Omtrent halvparten av de som i 2020 svarer at de har dårlig horisontalt samsvar mellom utdanning og jobb, svarer også at det for arbeidsoppgavene er helt uten betydning med høyere utdanning, som vil si dårlig vertikalt samsvar. Det kan derfor være nyttig å se horisontalt og vertikalt samsvar i sammenheng, og å lage et felles mål og se på utviklingen fra før til under koronapandemien. Tabell 3.9 viser andelene av de sysselsatte som svarer at samsvaret med utdanningen er dårlig, og at det ikke har vært mulig å oppnå arbeid med bedre samsvar, omtalt som irrelevant arbeid i tidligere rapporter (se f.eks. Støren og Nesje, 2018). Videre viser tabellen på liknende vis andelen med dårlig vertikalt samsvar (helt uten betydning med høyere utdanning). Til slutt i tabellen ser vi andelene som har enten dårlig horisontalt samsvar, dårlig vertikalt samsvar, eller begge deler. Vi ser at det har vært en oppgang fra 2019 for alle disse målene på mistilpasning. Videre ser vi at det i 2020 var godt over én av ti av de sysselsatte som har dårlig samsvar mellom jobb og utdanning, og som svarer at årsaken er at det ikke har vært mulig å finne arbeid i samsvar med utdanningen.

Tabell 3.10 Endringer i horisontalt og vertikalt samsvar mellom utdanning og arbeid. Nyutdannede med mastergrad.

	2020 Andel (%)	2019 Andel (%)	Forskjell
Horisontalt samsvar			
Dårlig, og ikke mulig å få arbeid i samsvar med utdanning	10,8	8,2	2,6***
Vertikalt samsvar			
Dårlig, og ikke mulig å få arbeid i samsvar med utdanning	7,7	5,5	2,2***
Horisontalt og vertikalt samsvar			
Dårlig, og ikke mulig å få arbeid i samsvar med utdanning	11,7	9,1	2,6***
N	4620	3173	

Note: * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$

Kilde: NIFUs kandidatundersøkelse 2019 og 2020.

Tabell 3.10 viser altså at det har vært en økning i andelen sysselsatte som er i en jobb i lite samsvar med utdanningen. Økningen er på 2,6 prosentpoeng fra 2019 til 2020. I foregående kapittel, kapittel 3.3.1, så vi at det også har vært en økning i andelen undersysselsatte fra 2019. Ser vi bort fra de undersysselsatte, som også er mistilpasset, finner vi at økningen fra 2019 i andelen som svarer at de har dårlig samsvar mellom utdanning og jobb er på 1,8 prosentpoeng (ikke vist). Økningen i dårlig samsvar henger altså ikke kun sammen med økningen i undersysselsetting.

Videre kan man lure på om økningen i dårlig samsvar i 2020 skyldes at en høyere andel av de nyutdannede med mastergrad fremdeles er i den jobben de hadde som student. Vi finner som forventet at de som er ansatt i en jobb som de fikk mens

de studerte, i større grad har dårlig samsvar mellom utdanning og arbeid, som kan tyde på at disse ikke har kommet seg videre fra «studentjobben» sin. Vi finner imidlertid ikke at økningen i andelen med dårlig samsvar, fra 2019 til 2020, skyldes en økning i andelen som fremdeles er i jobben de fikk før de ble uteksaminert med mastergrad. Det ser med andre ord ut til at det er en moderat økning i andelen som etter endte studier har gått inn i en jobb med dårlig samsvar med masterutdanningen de har fullført.

3.4 Hvem kommer i tilstrekkelig arbeid med særlig godt samsvar?

Med tanke på arbeidslivsrelevans er det også interessant å studere i hvilken grad de nyutdannede får seg arbeid i samsvar med utdanningen, og får til en god overgang fra utdanning til arbeidsmarked. I dette delkapittelet undersøker vi andelen nyutdannede som har funnet tilstrekkelig arbeid og arbeid med særlig godt samsvar med utdanningen. Respondentene kommer under denne definisjonen dersom de er i en heltidsstilling eller i ønsket deltidsstilling og har arbeid i samsvar med utdanningen, innen seks måneder etter endt utdanning. Videre undersøker vi om det, i lys av økt arbeidsledighet under koronapandemien, har vært endringer i andelen med en slik overgang. Til slutt ser vi på hva som kjennetegner de nyutdannede som har funnet arbeid med særlig godt samsvar og som også har tilstrekkelig arbeid.

En nyutdannet med en slik overgang til arbeidsmarkedet er her kjennetegnet ved følgende kriterier: vedkommende er sysselsatt, oppgir ikke å være i ufrivillig deltidsarbeid (undersysselsatt), er i en jobb der arbeidsoppgavene krever høyere utdanning på samme nivå (vertikalt samsvar), og synes innholdet i utdanningen passer godt med arbeidsoppgavene i jobben (horisontalt samsvar). Merk at det at en respondent ikke tilhører denne gruppen, betyr ikke nødvendigvis at vedkommende ikke har hatt en vellykket overgang til arbeidsmarkedet. Enkelte vil for eksempel kunne ha et middels godt samsvar mellom innhold i utdanning og arbeid, uten at dette betyr at man ikke har god nytte av utdanningen sin i arbeidet.

Tabell 3.11 viser andelen som oppfyller kriteriene nevnt over av alle respondenter med mastergrad for 2020 og 2019. Vi ser at det i 2019 var 32 prosent av de nyutdannede med mastergrad som var i en jobb med tilstrekkelig stillingsprosent og godt samsvar mellom arbeidsoppgaver og oppnådd utdanning. Videre viser tabell 3.11 at denne andelen var noe lavere i 2020. Da hadde 28 prosent av de nyutdannede med mastergrad funnet en jobb med særlig godt samsvar. Videre har vi undersøkt hvordan denne nedgangen i andelen med særlig godt samsvar påvirkes dersom vi kontrollerer for at respondentene i de to kullene er noe ulike på enkelte kjennetegn (se Skjelbred, Eide og Sadeghi, 2021). Som ventet, da

forskjellene er små, har dette lite å si for den nedgangen vi finner mellom 2019 og 2020 i andelen som har funnet arbeid med særlig godt samsvar. Nedgangen reduseres kun med 0,1 prosentpoeng.

Tabell 3.11 Andel nyutdannede med mastergrad med tilstrekkelig arbeid med særlig godt samsvar. Prosentandeler av alle respondenter.

	2020 Andel (%)	2019 Andel (%)	Forskjell
Tilstrekkelig arbeid med særlig godt samsvar	28,2	31,8	-3,6***
N	5295	3558	

Note: * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$

Kilde: NIFUs kandidatundersøkelse 2019 og 2020.

Tabell 3.12 viser hvordan de av respondentene med mastergrad, som innen seks måneder etter endt utdanning har funnet tilstrekkelig arbeid med særlig godt samsvar fordeler seg på demografiske kjennetegn, karakterer og fagfelt, sammenliknet med de øvrige respondentene med mastergrad.

Når det gjelder demografiske kjennetegn ser vi at de respondentene som har funnet tilstrekkelig arbeid med særlig godt samsvar med utdanningen, er noe mer etablerte, en større andel er gift eller har samboer, og en større andel har barn. Dette henger sammen med at de er eldre, som kan innebære at de har mer arbeids erfaring. Det er og en forskjell i sosioøkonomisk bakgrunn (minst én forelder med høyere utdanning), men denne er ikke lenger signifikant dersom vi tar hensyn til forskjellene vi ser i karaktersnitt.

Videre viser tabell 3.12 at andelen innvandrere er betydelige lavere blant respondentene som har funnet arbeid med særlig godt samsvar, enn blant de øvrige respondentene. I tillegg blir denne forskjellen omtrent ett prosentpoeng høyere dersom vi kontrollerer for de andre kjennetegnene i tabell 3.12. Det er altså ikke slik at den underrepresentasjonen vi ser av innvandrere blant respondentene med tilstrekkelig arbeid med særlig godt samsvar kan forklares med for eksempel lavere karaktersnitt eller at innvandrere i større grad er representert i fagfelt der det finnes færre jobber i samsvar med utdanningen. Det er snarere motsatt.

Ikke overraskende er det en høyere andel med de beste karakterene blant de respondentene som har funnet arbeid med særlig godt samsvar med utdanningen. Dette gjelder både karakterer fra videregående og fra høyere utdanning. Vi finner kun små forskjeller mellom respondentene i tilstrekkelig arbeid med særlig godt samsvar og øvrige respondenter når det gjelder bosted (ikke vist). Når det gjelder fagfelt ser vi at respondentene fra juridiske fag er klart overrepresentert blant dem som finner en jobb med særlig godt samsvar. Videre har økonomiske og administrative fag en svak overrepresentasjon. I den andre enden av skalaen finner vi humanistiske og estetiske fag, der respondentene med denne faggruppen er underrepresentert blant dem som finner arbeid med særlig godt samsvar. Dette funnet holder seg hvis vi kontrollerer for de andre kjennetegnene i tabell 3.12 i en

regresjon, og skyldes med andre ord ikke at respondentene med denne fagbakgrunnen er ulikt fordelt på de andre observerbare kjennetegnene enn respondenter med annen fagbakgrunn. Også respondenter fra lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk, og idrettsfag er underrepresentert blant dem som har funnet nok og relevant arbeid.

Det er ikke store forskjeller mellom 2019 og 2020 i hvem som finner seg tilstrekkelig arbeid med særlig godt samsvar, når vi ser på fordelingene på de ulike kjennetegnene diskutert over. Men vi ser at når det gjelder fagfelt er det en økt representasjon av respondenter fra juridiske fag blant dem som finner tilstrekkelig arbeid i særlig godt samsvar i 2020, men dette skyldes noe reduserte muligheter for respondenter innen flere av de andre fagfeltene.

Tabell 3.12 Kjennetegn ved respondentene med mastergrad som funnet tilstrekkelig arbeid i særlig godt samsvar med utdanningen i 2020, sammenliknet med de andre respondentene med mastergrad. Prosentandeler.

	Andre Gj.snitt	Tilstrekkelig arbeid med særlig godt samsvar Gj.snitt	Forskjell
Demografiske kjennetegn:			
Kvinne (%)	64,4	64,9	-0,5
Alder	30,5	31,4	-0,9***
Gift eller samboer (%)	58,5	62,1	-3,6*
Omsorg for barn (%)	19,3	23,9	-4,6***
Innvandrer (%)	10,5	5,8	4,7***
Minst én forelder med høyere utdanning (%)	70,7	73,5	-2,8*
Minst 5 i karaktersnitt fra videregående skole (%)	30,2	42,7	-12,5***
Karaktersnitt A eller B fra høyere utdanning (%)	64,1	74,3	-10,2***
Fagfelt mastergrad:			
Humanistiske og estetiske fag	10,8	6,4	4,4***
Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk	16,7	14,3	2,3*
Samfunnsfag	13,1	12,5	0,6
Juridiske fag	4,3	10,4	-6,1***
Økonomiske og administrative fag	16,7	18,4	-1,7
Teknologiske fag/ingeniør	7,4	8,6	-1,2
Natur- og realfag	13,2	11,5	1,8
Helse- og sosialfag	13,6	14,7	-1,1
Idrettsfag	2,4	0,5	1,8***
Primærnæringsfag	0,8	1,5	-0,6*
Samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag	1,0	1,1	-0,1
N	3803	1492	

Note: * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$

Kilde: NIFUs kandidatundersøkelse 2020.

3.5 Oppsummering

I denne delen har vi studert hva som kjennetegner nyutdannede som kommer i arbeid, og hva slags arbeid de får. Vi har studert både hvor de er ansatt og deres arbeidsforhold, og om dette har endret seg fra 2019 til 2020. Arbeidsforhold inkluderer faktorer som undersysselsetting, det vil si deltidsarbeid forårsaket av vansker med å finne heltidsstilling, og samsvar mellom utdanning og arbeid. Disse faktorene, sammen med arbeidsledighet, er ofte referert til som ulike former for mistilpasning på arbeidsmarkedet. Vi har i det siste underkapitlet forsøkt å studere motsatsen til mistilpasning ved å se på personer som har fått ønsket stillingsprosent og arbeidsoppgaver som samsvarer svært godt med både nivået og innholdet i utdanningen.

I kapittel 3.1 finner vi at det er samsvar (korrelasjon) mellom ulike kjennetegn ved de nyutdannede og sysselsettingsstatus. For mastere finner vi at kvinner, eldre kandidater, gifte/samboende og personer med barn er overrepresentert blant de sysselsatte, mens innvandrere er overrepresentert blant de arbeidsledige. Videre finner vi at humanistiske og estetiske fag, samfunnsfag og natur- og realfag er overrepresentert blant de arbeidsledige. Dette er i tråd med funn fra tidligere publikasjon (Skjelbred og Ulvestad, 2021), som viser at det er var høy ledighet i disse fagfeltene, og at humanistiske og estetiske fag og samfunnsfag var de to fagfeltene som hadde opplevd signifikant økning i ledigheten fra 2019 til 2020. Mønsteret er i stor grad det samme for bachelor som for master, men ikke alle faktorene har signifikant korrelasjon for bachelor.

I kapittel 3.2 studerer vi hvor de sysselsatte er ansatt, og ser på næring, sektor og arbeidsfylke. Vi finner at næringssammensetningen blant de sysselsatte i stor grad reflekterer sammensetningen av utdanninger. Mange av de nyutdannede bachelorkandidatene er utdannet innen helse- og sosialfag og en stor andel arbeider innen helse- og sosialtjenester. Det er relativt lik fordeling på de to sektorene, med noe overvekt av nyutdannede sysselsatte i offentlig sektor.

Etter gjennomgangen av fordelingen for 2020-kullet foretar vi i samme kapittel en undersøkelse av om det har vært endringer fra 2019. Vi finner ingen endring i andelen av de sysselsatte som er sysselsatt i offentlig sektor. Vi finner derimot tegn til at næringene har blitt påvirket ulikt av pandemien. Varehandel, samferdsel, kommunikasjon og informasjon, og helse- og sosialtjenester utgjør en større andel av de sysselsatte i 2020 enn i 2019. Mens det førstnevnte ser ut til å skyldes en økning i rekruttering, ser den sistnevnte ut til å skyldes at denne næringen har hatt stabil rekruttering, mens andre næringer har redusert sin. Vi finner videre en signifikant reduksjon i andelen sysselsatte som er ansatt innen høyere utdanning og FoU. Dette ser ut til å skyldes at denne næringen har en større reduksjon enn andre næringer.

I kapittel 3.3 går vi nærmere inn på hva slags type arbeidsforhold de ansatte har og beskriver ansettelsesforhold (midlertidig eller fast), deltid og samsvar mellom utdanning og arbeid (horisontalt og vertikalt) for 2020-kullet. I kapittel 3.3.2 skiller vi mellom personer som arbeider deltid fordi de ikke har kunnet få heltidsstilling (undersysselsatte) og personer som arbeider deltid av andre grunner. Når vi sammenligner undersysselsatte med sysselsatte totalt ser vi at kvinner, yngre arbeidstakere og arbeidstakere uten omsorg for barn er overrepresentert blant de undersysselsatte. Videre er gode karakterer fra høyere utdanning negativt korrelert med undersysselsatte, det vil si at det er lavere andel med de beste karakterene fra videregående skole, og fra høyere utdanning, blant de undersysselsatte, sammenlignet med sysselsatte totalt. Underkapittelet fortsetter deretter med å sammenligne deltid og undersysselsatte i 2019 og 2020. Det er ingen endring i andelen nyutdannede med mastergrad som arbeider deltid fra 2019-kullet til 2020-kullet. Vi ser imidlertid en økning i andelen som svarer at årsaken til at de arbeider deltid er at det har ikke vært mulig å få heltidsjobb.

Vi finner altså økt grad av ufrivillig deltid, også omtalt som undersysselsatte, blant nyutdannede med mastergrad. At det ikke er en økt andel i deltidsarbeid, men en økt andel undersysselsatte i 2020, ser ut til å skyldes at de deltidsansatte i 2020 er i andre jobber enn de deltidsansatte i 2019. De undersysselsatte i 2020 er i større grad i fast arbeid, har i større grad jobb i privat sektor, er i større grad i en jobb de også hadde før de ble uteksaminert, og en større andel har arbeid innen næringen varehandel, samferdsel, kommunikasjon og informasjon, enn de undersysselsatte i 2019. Ser man dette i sammenheng kan det tyde på at økningen i andelen undersysselsatte fra 2019 til 2020 skyldes at en større andel av de sysselsatte fremdeles har studentjobben sin.

I kapittel 3.3.3 går vi inn på samsvar mellom utdanning og arbeid og studerer to ulike mål. Den ene er i forskningslitteraturen referert til som horisontalt samsvar og handler om samsvar mellom utdanningens innhold og arbeidsoppgavene. Den andre er i forskningslitteraturen referert til som vertikalt samsvar og handler om samsvar mellom utdanningens nivå og arbeidsoppgavene. Blant nyutdannede mastere er det en økning på 2,6 prosentpoeng i andelen som er svært overutdannet, det vil si at de oppgir at de har en jobb der det er helt uten betydning med høyere utdanning. Det er også 2,1 prosentpoeng økning i andelen som har arbeid der innholdet i utdanningen ikke samsvarer med jobben. Den store majoriteten av de overutdannede og de med manglende horisontalt samsvar oppgir at årsaken er at det har ikke har vært mulig å få arbeid i samsvar med utdanningen. Dette betyr at det i tillegg til en økt andel arbeidsledige også er en økt andel som har andre former for mistilpasning, som irrelevant arbeid.

I det siste delkapittelet (3.4) ser vi arbeidsledighet, undersysselsatte og samsvar mellom utdanning og arbeid i sammenheng. Istedenfor å studere om

respondentene har ulike former for mistilpasning på arbeidsmarkedet, ser vi nærmere på de respondentene som utmerker seg ved at de har et særlig godt samsvar mellom utdanning og arbeid, og at de heller ikke jobber ufrivillig deltid. I 2020 er 28 prosent av de nyutdannede masterne i denne kategorien, og det er en nedgang på 3,6 prosentpoeng fra 2019.. Personer med master fra humanistiske og estetiske fag er underrepresentert i denne kategorien, mens personer med juridiske fag er overrepresentert.

Kandidater som er i arbeid med særlig godt samsvar med utdanningen er en undergruppe som har hatt en spesielt vellykket overgang til arbeidsmarkedet. Det vil derimot ikke medføre riktighet å anta at de øvrige kandidatene har hatt en mislykket overgang til arbeidsmarkedet da de øvrige i tillegg til undersysselsatte, arbeidsledige, horisontalt mistilpassede og vertikalt mistilpassede vil inkludere personer med middels samsvar mellom utdanning og arbeid. En slik tolkning ville derfor lagt til grunn en veldig snever definisjon av relevans av utdanning da den ville inkludert arbeidslivsrelevans og i tillegg ville lagt til grunn at personer kun er vellykket på arbeidsmarkedet dersom utdanningens innhold samsvarer godt med arbeidsoppgavene. Det vil være store forskjeller mellom fagfelt, og spesielt mellom disiplin- og profesjonsfag, i hvilken grad det vil eksistere yrker med tett kobling mellom utdanning og arbeid. Styrken i disiplinfagene er at de kan brukes i en rekke yrker, men kostnaden ved dette kan være at kandidatene svarer at det er «middels godt» samsvar mellom innholdet i utdanningen og arbeidet heller enn «godt».

4 Videre studier

Vi har sett at arbeidsledigheten for nyutdannede med både mastergrad og bachelorgrad har økt under koronapandemien (Skjelbred og Ulvestad, 2021). Tidligere forskning og undersøkelser har vist at en mulig konsekvens av problemer på arbeidsmarkedet er økt tid brukt på utdanning (Institute of Student Employers, 2020), og at deltakelse i høyere utdanning er motsykklisk, som betyr at antall år med fullført utdanning økes i nedgangstider (se f.eks. Kahn 2006). Tidligere forskning har i hovedsak fokusert på fullføring av videregående eller deltakelse i høyere utdanning (Kahn, 2006). Det er mindre kunnskap om valg av videre utdanning for personer med bachelorgrad eller mastergrad, men funnene indikerer at også denne gruppen i noen grad tar mer utdanning i nedgangstider enn i gode tider.

Økt tid i utdanning har to kanaler: studentene kan bruke lengre tid på å fullføre igangværende utdanning eller de kan ta ytterligere utdanning. Siden vi studerer personer som allerede har fullført en bachelor- eller mastergrad er det den sistnevnte kanalen som er relevant for gruppen vi studerer.

De første årene etter fullført utdanning er viktige år med tanke på opparbeidelse av kunnskaper og ferdigheter (humankapital). Personer med høyere utdanning utvikler ofte sin kompetanse mens de er i arbeid («on the job training») og de som er sysselsatt i relevant arbeid får mer yrkesspesifikk humankapital som kan brukes både i nåværende og fremtidig arbeid (Cairó og Cajner, 2018). En kan derfor anta at personer som er sysselsatt i relevant arbeid vil ha bedre utvikling av humankapital enn personer som er arbeidsledige eller sysselsatt i mindre relevant arbeid. Kompetanse opparbeidet seg under arbeid er ofte ansett som komplementært til formell utdanning (Cairó og Cajner, 2018). Ytterligere utdanning er relativt sett rimeligere i nedgangstider (alternativkostnaden ved å ikke være i arbeid er potensielt redusert), og kan være et alternativ for å utvikle kompetansen etter fullført grad.

I dette kapitlet ønsker vi å se på hvor mange fra 2020-kullet som gikk videre med studier etter fullført grad, hvilken type utdanning de gikk videre med, grunner for dette og om dette har endret seg noe fra 2019-kullet. Endringer fra 2019-kullet i andel som gikk videre med studier, type utdanning de gikk videre med og grunner til videre utdanning kan si noe om hvorvidt koronasituasjonene har hatt

innvirkning på adferd knyttet til det å ta videre utdanning etter endt bachelor- og mastergrad. Siden videre utdanning ikke har vært inkludert i de seneste rapportene, og vi må foreta begrensninger for å få sammenlignbare data for 2020 og 2019 (mer informasjon om dette i 4.2), anser vi det som verdifullt å først beskrive situasjonen for hele 2020-kullet av mastere og bachelorer.

4.1 Videre studier for 2020-kullet

Først skal vi se på hvor mange av de nyutdannede bachelorene og masterne som oppga å være i videre studier i referanseuken i 2020. Vi tar utgangspunkt i alle respondenter som sa de var aktive med studier i november 2020. Dette inkluderer personer som også er definert som sysselsatt, arbeidsledige eller utenfor arbeidsstyrken.

Tabell 4.1 viser at 40 prosent av bachelorene og 14 prosent av masterne som svarte på undersøkelsen i 2020 var i videre studier i referanseuken 9.-15. november 2020. Mange av bachelorstudentene har gått videre til master, og det er dermed ikke overraskende at det er en større andel av bachelorene som oppgir å være i videre studier sammenlignet med masterne.

Tabell 4.1 Var du i uken 9.-15.november 2020 beskjeftiget med studier? Nyutdannede bachelorer og mastere 2020. Prosentandeler.

Videre studier	Bachelor	Master
Ja	40,3	14,0
Nei	59,7	86,0
Total (N=100 %)	5542	5276

Det er ulike typer studenter innenfor gruppen som er i videre studier. Av de 740 masterne som oppgir at de er i videre studier, er det kun 346 av dem som oppgir å være student som sin hovedaktivitet. Blant bachelorene er det et større antall av dem som oppgir å være i videre studier som også har det å være student som hovedaktivitet (2142 av 2235). Altså går masterne i større grad videre med studier som en biaktivitet, mens respondentene med bachelorgrad i større grad er heltidsstudenter (evt. med biarbeid).

Videre undersøker vi om det er forskjeller blant de ulike fagfeltene i andelen som var i videre studier. Tabell 4.2 viser andelen som var i videre studier innenfor hvert fagfelt. Juridiske fag, samfunnsfag, idrettsfag og humanistiske og estetiske fag har de høyeste andelen av nyutdannede bachelorer som er i videre studier. Innenfor helse og sosialfag, samt samferdsels- og sikkerhetsfag er det lavest andel nyutdannede bachelorer i videre studier.

Videre ser vi at det er idrettsfag og humanistiske og estetiske fag som har den høyeste andelen i videre studier etter endt mastergrad, etterfulgt av lærerutdanning og utdanninger i pedagogiske fag, juridiske fag, natur- og realfag og samfunnsfag. Vi ser at samferdsel- og sikkerhetsfag, samt primærnæringsfag, har de

laveste andelene i videre studier etter endt mastergrad, etterfulgt av økonomiske og administrative fag og helse- og sosialfag.

Tabell 4.2 Andel i videre studier innenfor hvert fagfelt. Bachelor og master 2020. Prosentandel.

Fagfelt	Bachelor	Master
Humanistiske og estetiske fag	57,5	21,9
Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogiske fag	28,1	17,6
Samfunnsfag	63,6	14,3
Juridiske fag	74,2	15,7
Økonomiske og administrative fag	49,6	8,2
Teknologiske fag/ingeniør	45,6	13,0
Natur- og realfag	57,6	14,5
Helse- og sosialfag	14,9	9,1
Idrettsfag	62,3	32,3
Primærnæringsfag	43,4	7,4
Samferdsels- og sikkerhetsfag og andre	36,1	3,9
Total (N=100%)	2227	740

4.1.1 Hvilken type utdanning går de videre med?

I denne delen skal vi se på hva slags type utdanning de nyutdannede bachelorene og masterne fra 2020 kullet gikk videre med. Type utdanning refererer her til hvilket nivå utdanningen var på, og ikke til andre skiller slik som for eksempel etter og videreutdanning.

Det å fortsette med videre utdanning vil være vesentlig forskjellig for bachelor og master. Innenfor mange fagfelt vil det å ta en mastergrad være en naturlig forlengelse av en bachelorgrad. Enkelte av respondentene ga til og med tilbakemelding på at de i utgangspunktet ikke anså seg om uteksaminert med en bachelorgrad da det var mastergrad som var målet. Og som vi så ovenfor er det en vesentlig andel av bachelorkandidatene som går direkte videre til master. For de nyutdannede masterne er det derimot kun ph.d.-utdanning som er en direkte fortsettelse av utdanningsløpet.

Tabell 4.3 viser hva slags type utdanninger de nyutdannede masterne gikk videre med. Her ser vi at den største gruppen gikk videre med utdanninger under bachelornivå. Konkret hvilken type utdanninger under bachelornivå de tar vet vi ikke. Spørsmålsformuleringen eksemplifiserer at det kan omfatte årsstudium, fagskole, videregående skole og folkehøgskole. Det er sannsynlig at respondenten også inkluderer kortere formelle eller uformelle kurs i denne kategorien. Av masterne som er engasjert i videre studier under bachelornivå rapporterer 44 prosent at de anser seg som hovedsakelig student, mens 38 prosent anser seg som hovedsakelig yrkesaktiv. Altså er det en relativt stor andel av masterne som går videre med studier under bachelornivå som en biaktivitet. Den nest største gruppen gikk videre med andre utdanninger på masternivå, noe som kan bety at de endret fagfelt. Andelen som er i ph.d. utdanning kan være noe underestimert da det i 2020-

undersøkelsen ikke var hjelpetekst som presiserte at ph.d. utdanning var å regne som videre studier (se kap. 4.2).

Tabell 4.3 Type/nivå for videre studier. Mastere og bachelor 2020. Prosentandeler.

Type videre utdanning	Master	Bachelor
Ph.d.-utdanning/spesialisering (for eksempel som psykologspesialist)	6,7	<1
Praktisk-pedagogisk utdanning (PPU)	15,8	1,8
Utdanning på masternivå	26,3	68,3
Utdanning på bachelornivå	17,7	17,6
Utdanning lavere enn bachelornivå (f.eks. årsstudium, fag-skole, videregående skole, folkehøgskole)	33,61	11,9
Total (N=100%)	735	2229

Når det gjelder hva slags type utdanning bachelorene gikk videre med, viser tabell 4.3 som forventet at majoriteten av bachelorstudentene gikk videre med en utdanning på masternivå, etterfulgt av utdanning på bachelornivå. Vi ser også at det er vesentlig færre som gikk videre med en utdanning under bachelornivå av de nyutdannede bachelorene, sammenlignet med masterne.

4.1.2 Årsak til videre studier

Som nevnt ønsker vi i dette kapittelet å undersøke om et vanskeligere arbeidsmarked under koronapandemien kan ha påvirket de nyutdannedes adferd når det gjelder å gå videre med studier etter fullført grad. Tabell 4.4 viser fordelingen for hva respondentene fra 2020-kullet oppga som den viktigste grunnen til at de var i videre studier. For bachelorene ser vi at flest oppgir at den viktigste grunnen er at de hadde planlagt å ta en høyere utdanning etter fullført studie. Deretter kommer det at de ønsket å øke sine valgmuligheter på arbeidsmarkedet, som også er hyppigst oppgitt som den viktigste grunnen for masterstudentene.

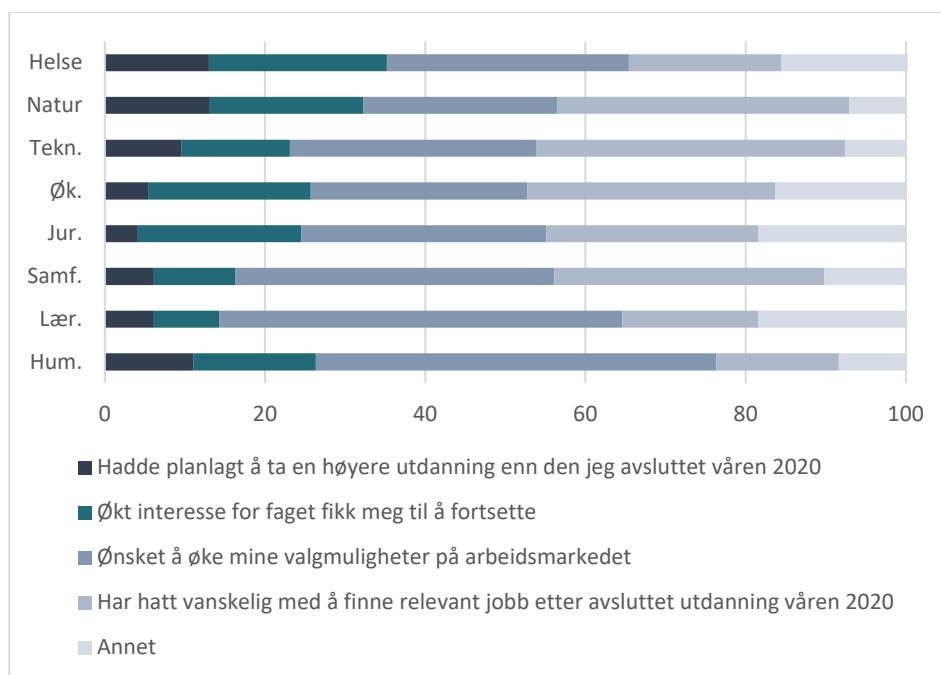
Tabell 4.4 Den viktigste grunnen for å holde på med videre utdanning. Bachelor og master 2020. Prosentandel.

Viktigste grunn for videre studier	Bachelor	Master
Hadde planlagt å ta en høyere utdanning enn den jeg avsluttet våren 2020	43,9	8,6
Økt interesse for faget fikk meg til å fortsette	11,9	14,4
Ønsket å øke mine valgmuligheter på arbeidsmarkedet	27,1	39,6
Har hatt vanskelig med å finne relevant jobb etter avsluttet utdanning våren 2020	11,9	25,1
Annet	5,3	12,4
Total (N= 100%)	2220	737

Figur 4.1 viser hvordan grunnene til å ta videre utdanning for de nyutdannede masterne fordeler seg på de ulike fagfeltene. Vi ser at rundt halvparten av de nyutdannede innen humanistiske og estetiske fag og lærer- og pedagogiske utdanninger oppgir at å øke valgmulighetene på arbeidsmarkedet var den viktigste

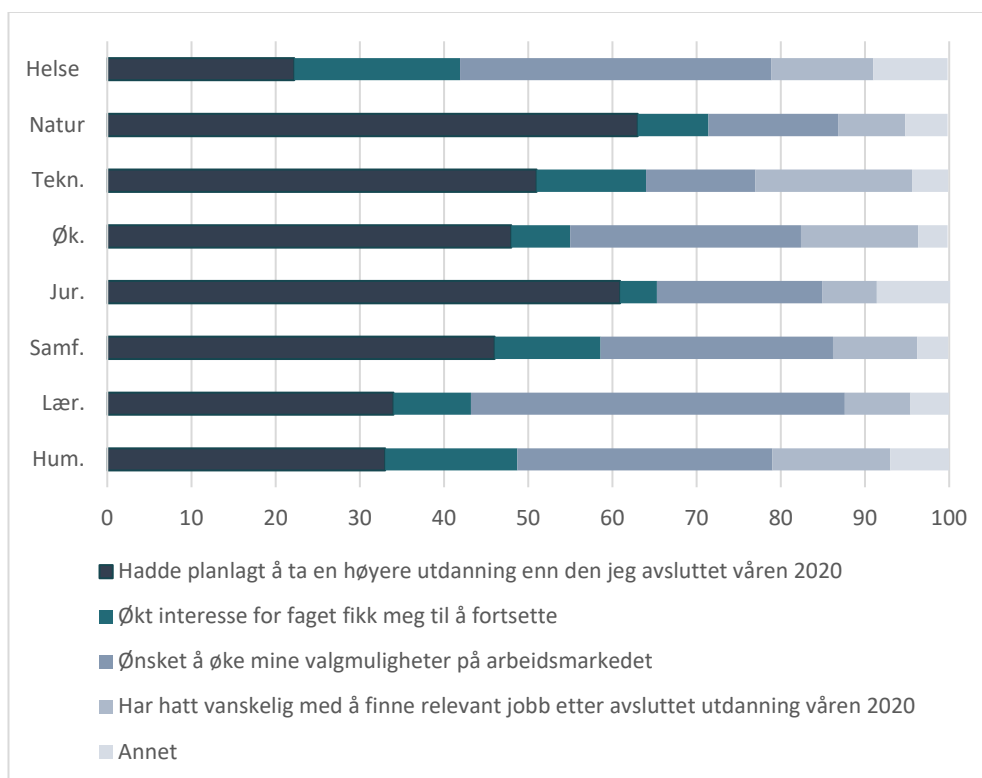
grunnen til at de gikk videre med studier. Dette kan sees i lys av tidligere funn som viser at humanister er de som i minst grad mener at utdanningen de har tatt har gitt dem et godt grunnlag for å få arbeid i tråd med forventingene deres (Arnesen mfl, 2013). Dette er også den grunnen flest oppgir innen samfunnsfag, juridiske fag og helse- og sosialfag.

Innen teknologiske, naturvitenskapelige, samfunnsvitenskapelige og økonomiske fag er det over en tredjedel som oppgir det at de har hatt vanskelig med å finne relevant jobb etter endt studie som den viktigste grunnen til at de er i videre studier. De nyutdannede masterne innenfor humanistiske og estetiske fag er de som i minst grad oppgir det å ha hatt vanskelig med å finne relevant jobb etter endt utdanning som den viktigste grunnen, etterfulgt av helsefag. Det at studentene innenfor humanistiske og estetiske fag i minst grad oppgir dette som den viktigste grunnen er interessant, da dette fagfeltet, sammen med natur- og realfag, har høyest ledighet i 2020 og er klart underrepresentert blant respondentene som har hatt en vellykket overgang til arbeidsmarkedet, det vil si at de har en, relativt sett, lav andel som er sysselsatt i en jobb som samsvarer med utdanningens innhold og nivå, og har fått ønsket stillingsprosent. Også tidligere forskning har vist at det er vanskeligere å komme inn på arbeidsmarkedet med denne utdanningen enn med andre utdanninger (Næss, Salvanes og Wiers-Jenssen, 2016). Det kan derfor være at humanistene har tatt innover seg disse utfordringene og dermed har ulike forventninger til overgangen til arbeidsmarkedet enn nyutdannede fra andre utdanninger. En mulig forklaring er at hensikten med utdanningen varierer mellom fagfelt, da utdanning også har andre formål utover å få seg jobb.

Figur 4.1 Viktigste grunner til å ta videre studier, fordelt på fagfelt. Mastere 2020, fordelt på fagfelt. Idrettsfag (N=31), primærnærings (N=4) og samferdsel (N=2) vises ikke da de utgjør en veldig liten del av utvalget. Prosentandel.

For bachelorstudentene ser vi et litt annet bilde. Her er det at man hadde planlagt å ta en høyere utdanning hyppigst oppgitt som den viktigste grunnen for å være i videre studier på tvers av fagfelt. Det er samtidig en del variasjon i hvorvidt man hadde planlagt videre studier mellom fagfeltene. Mens minst halvparten oppgir at de hadde planlagt dette innenfor samfunnsfag, juridiske, økonomiske, teknologiske og naturvitenskapelige fag, ser vi at det innenfor humanistiske og estetiske fag, lærer- og pedagogiske utdanninger og helsefag er rundt en tredjedel eller mindre som oppgir dette som viktigste grunn til å være i videre studier. Vi ser også at lærerstudentene i aller høyest grad oppgir ønsket om å øke sine valgmuligheter på arbeidsmarkedet som den viktigste grunnen. De nyutdannede bachelorstudentene innenfor teknologiske fag er de som i størst grad oppgir at den viktigste grunnen til at de er i videre studier er fordi de har hatt vanskelig med å finne relevant jobb etter endt utdanning. For alle de andre fagfeltene er ønsket om å øke sine valgmuligheter på arbeidsmarkedet en viktigere grunn.

Figur 4.2 Viktigste grunner til å ta videre studier, fordelt på fagfelt. Bachelor 2020, fordelt på fagfelt. Idrettsfag (N=66), primærnærings (N=33) og samferdsel (N=22) vises ikke da de utgjør en veldig liten del av utvalget. Prosentandeler.

Ikke overraskende ser vi altså at mange av bachelorstudentene er i videre studier på masternivå, og at den hyppigst oppgitte grunnen for dette er at de hadde planlagt å ta en høyere grad. For masterne er det mer variasjon i både hva slags utdanning man går videre med, og hva som oppgis som den viktigste grunnen til dette. Som nevnt i innledningen har arbeidsledigheten for nyutdannede med både mastergrad og bachelorgrad økt under koronapandemien (Skjelbred og Ulvestad, 2021). Denne faktoren kan ha hatt innvirkning på motivasjonen til å ta videre studier etter endt grad. En oppfatning av at det er vanskelig å komme inn på arbeidsmarkedet kan føre til at man planlegger å ta en videre utdanning, at man ønsker å øke sine valgmuligheter og at man opplever at man har vansker med å finne relevant jobb. Vi ser at spesielt masterne i relativt stor grad oppgir at de har hatt vansker med å finne relevant jobb, og at dette er den viktigste grunnen til at de er i videre utdanning. Med tanke på koronapandemien i 2020 er det interessant å undersøke om andelen studenter som oppgir dette som den viktigste grunnen for videre studier har økt, sammenlignet med 2019 kullet. Dette vil vi undersøke i neste delkapittel.

4.2 Sammenligning med 2019-kullet

For å undersøke hvorvidt koronasituasjonen har hatt innvirkning på andelen nyutdannede som går videre med studier etter endt bachelor- og mastergrad, sammenligner vi her med kullet fra 2019. Når vi skal sammenligne på tvers av kullene må vi ta noen forbehold. I spørsmålet om videre studier i spørreskjemaet ble det i 2019 presisert at videre studier inkluderte ph.d.-utdanning. Denne presiseringen stod ikke skrevet i spørreskjemaet i 2020. Vi ser at andelen som svarer at de er i en slik utdanning har gått markant ned fra 2019. Noe av denne nedgangen kan dermed skyldes at noen definerer ph.d. som en jobb, snarere enn som videre studier. Fordi spørsmålet er stilt ulikt kan vi ikke sammenligne andelen i ph.d.-utdanning på tvers av kullene. Vi velger derfor å ekskludere dem som svarte at de var i denne typen utdanning fra både 2019 og 2020 kullet i sammenligningen av masterne i de to kullene.

I kandidatundersøkelsen fra 2019 ble kun bachelorstudenter fra naturvitenskapelige og tekniske fag invitert til å delta. I sammenligningene av nyutdannede på bachelornivå er det derfor kun respondenter fra disse to fagfeltene inkludert i analysen.

Mastere

Først ønsker vi å undersøke om det er noen endringer i andel mastere som oppgir at de er i videre studier i 2020, sammenlignet med 2019. Tabell 4.5 viser at det ikke er en signifikant forskjell i andelen mastere som oppgir å være i videre studier på tvers av kullene. Dette gjelder også når vi ser på hvert fagfelt separat (ikke vist). Vi kan dermed ikke si at koronasituasjonen har ført til at flere velger å gå videre med studier etter fullført mastergrad.

Tabell 4.5 Var du i uken 9.-15. november 2020 beskjeftiget med studier? Mastere 2019 og 2020. Prosentandel.

	2019	2020	Forskjell
Andel i videre studier	11,8	13,1	-1,3
Total (N=100%)	3574	5276	

* $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$

Det at andelen som går videre med studier er den samme gjør det interessant å undersøke om sammensetningen av de som fortsetter med studier har endret seg på tvers av kullene. Personer som er i videre studier kan enten ha dette som sin hovedaktivitet eller som biaktivitet. Tabell 4.6 viser hovedaktiviteten blant masterne som oppgir å være i videre studier. Vi ser at det ikke er noen signifikante forskjeller i hva de nyutdannede som går videre med studier oppgir som sin hovedaktivitet.

Tabell 4.6 Hovedaktivitet for de som oppgir å være i videre studier. Mastere 2019 og 2020.

	2019	2020	Forskjell
Yrkesaktiv	45,5	41,7	3,8
Student/skoleelev	41,4	42,4	-1,0
Arbeidsledig	8,3	11,4	-3,1
Annet	4,8	4,5	0,3
Total	420	691	

* $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$

Fra forrige delkapittel, kapittel 4.1, vet vi blant annet at en fjerdedel av de nyutdannede masterne i 2020 oppga at det å ha hatt vansker med å finne relevant jobb var den viktigste grunnen til at de var i videre studier etter endt mastergrad. For å undersøke om koronasituasjonen kan ha påvirket dette, sammenligner vi hvilke grunner som ble oppgitt som de viktigste for å være i videre studier med kullet fra 2019. Tabell 4.7 viser fordelingen av de ulike grunnene for å være i videre studier for mastere i 2019 og 2020. Vi ser at det har vært en markant økning i andelen nyutdannede mastere som oppgir at den viktigste grunnen til at de var i videre studier var at de hadde hatt vansker med å finne relevant jobb, fra rundt 18 prosent i 2019 til rundt 26 prosent i 2020. Forskjellen er statistisk signifikant. Det er viktig å se dette funnet i lys av at vi ikke finner en økning i andelen som går videre med studier. To mulige forklaringer er at det er en annen gruppe som tar videre studier nå enn tidligere eller at de som tar videre studier har endret sitt rasjonale for å ta videre studier.

Tabell 4.7 Fordeling på ulike grunner for videre studier mastere 2019 og 2020. prosentandel.

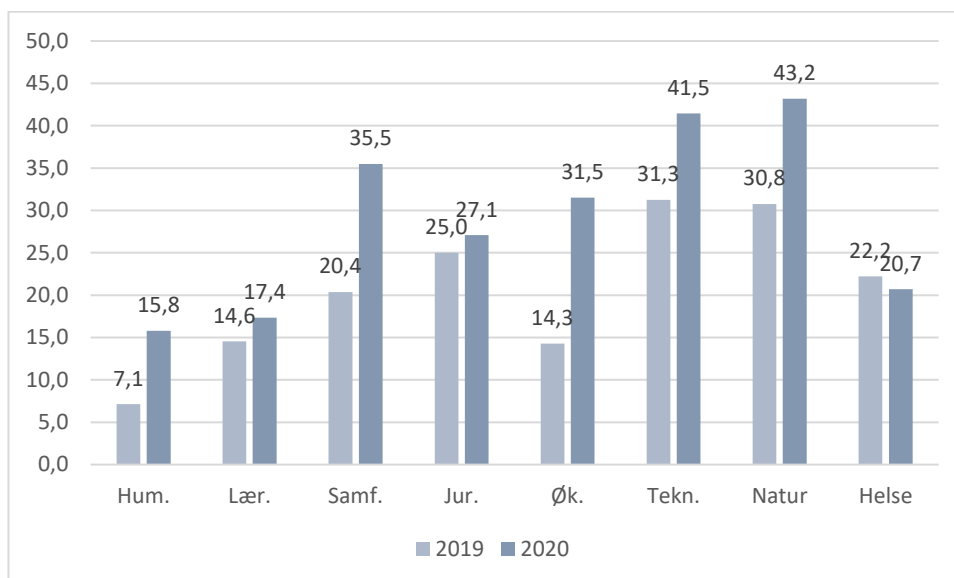
Hva var den viktigste grunnen til at du holdt på med denne utdanningen?	2019	2020	Forskjell
Hadde planlagt å ta en høyere utdanning enn den jeg avsluttet	7,4	6,0	1,4
Økt interesse for faget fikk meg til å fortsette	18,6	13,2	5,4*
Ønsket å øke mine valgmuligheter på arbeidsmarkedet	41,7	41,6	0,1
Har hatt vanskelig med å finne relevant jobb etter avsluttet utdanning	17,9	26,3	-8,4**
Annet	14,5	12,9	1,5
Total (N= 100%)	488	688	

* $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$

Vi ser altså at andelen mastere som oppgir det at de har hatt vansker med å finne relevant jobb som viktigste grunn for å gå videre med studier, har økt markant fra 2019 til 2020. I figur 4.3 ser vi på andelen innenfor hvert fagfelt som oppga det å ha vansker med å finne relevant jobb som den viktigste grunnen til å være i videre studier. Her ser vi at det har vært en økning i andelen som oppgir dette på tvers av alle fagfelt, med unntak av helse og sosialfag. Vi ser at den største økningen i andel som oppgir at dette er den viktigste grunnen til å være i videre studier er innenfor samfunnsvitenskap, etterfulgt av økonomiske og administrative fag. Økonomiske-

og administrative fag inkluderer utdanninger i Hotell og Reiselivsfag, men dette utgjør en svært liten andel av respondentene (rundt 1 prosent). Majoriteten av de nyutdannede masterne innen økonomiske og administrative fag er siviløkonomer.

Figur 4.3 Andelen innenfor hvert fagfelt som oppgir vansker med å finne relevant arbeid som viktigste grunn til å være i videre studier. Mastere 2019 og 2020.

Det er interessant å se at både andelen som går videre med studier og hva de som gikk videre med studier oppga som sin hovedaktivitet ikke har forandret seg fra 2019 kullet, men at det har skjedd en endring i hva de oppgir som viktigste grunn for dette. Dette tyder på at koronasituasjonen har påvirket motivasjonen for, snarere enn tilbøyeligheten til, å ta videre utdanning etter endt mastergrad. Videre ser vi på endringen fra 2019 i tilbøyelighet og motivasjon for å ta videre studier etter endt bachelorgrad for de nyutdannede bachelorene innen naturvitenskapelige og teknologiske fag.

Bachelor i naturvitenskapelig og teknologiske fag 2019 og 2020

Vi har tidligere sett at det er langt flere nyutdannede bachelorstudenter som oppgir å være i videre studier etter endt grad enn masterstudenter, og at en stor andel av disse oppgir det at de hadde planlagt å ta en høyere utdanning som den viktigste grunnen til dette. I undersøkelsen fra 2019 er kun bachelorstudenter fra naturvitenskapelige og tekniske fag invitert til å svare på undersøkelsen⁹. I sammenligninger av bachelorer på tvers av kullene er det derfor kun bachelorstudentene fra disse fagfeltene som er inkludert.

⁹ Disse faggruppene er: biologiske fag, fysiske og kjemiske fag, matematikk og statistikk, informasjons- og datateknologi, utdanninger i elektrofag, geofag, bygg- og anleggsgfag, fabrikasjon og utvinning og naturvitenskapelige fag og håndverksfag

Tabell 4.8 viser at andelen nyutdannede med bachelorgrad innen naturvitenskapelige og teknologiske fag, som oppgir å være i videre studier, hadde en moderat økning fra 2019 til 2020, fra rundt 48 til rundt 52 prosent. Dette skiller seg fra masterne, der vi så at andelen var den samme på tvers av kullene.

Tabell 4.8 Var du i uken 9-15. november beskjeftiget med studier? Bachelorer i naturvitenskapelige og teknologiske fag 2019 og 2020. Prosentandel.

	2019	2020	Forskjell
Andel i videre studier	47,6	51,6	-4,0*
N(=100 prosent)	1335	1072	

* $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$

Videre ser vi på hvilke grunner de nyutdannede bachelorene oppgir som de viktigste for at de var i videre studier etter endt grad. Tabell 4.10 viser at det for nyutdannede bachelorer innen tekniske og naturvitenskapelige fag også er en økning i andelen som oppgir det at de har hatt vansker med å finne relevant jobb etter endt grad som viktigste grunn til å være i videre studier. Forskjellen er statistisk signifikant. Det er derimot en reduksjon i andelen som svarer at de ønsket å øke sine valgmuligheter på arbeidsmarkedet. Disse to alternativene er delvis overlappende. Økningen i andelen som svarer at de har hatt vansker med å finne relevant arbeid kan derfor skyldes at det er et økt antall personer som tar videre studier og at deres motivasjon er vansker med å finne relevant jobb, eller endring i hovedårsak til videre studier blant personer som også tidligere ville tatt videre utdanning eller en kombinasjon. En mulig tolkning er at det i 2019 fantes en undergruppe nyutdannede som hadde mulighet til å ta en relevant jobb, men ønsket mulighet til å få andre jobber og derfor tok ytterligere studier. Og at tilsvarende undergruppe i 2020 ikke ser det mulig å finne relevant arbeid.

For bachelorstudentene innenfor disse fagfeltene ser vi altså både en liten økning i andelen som velger å gå videre med studier og en relativt stor økning i andelen som oppgir det at de har hatt vansker med å finne relevant jobb som viktigste grunn til dette, sammenlignet med 2019-kullet.

Tabell 4.9 Hva var den viktigste grunnen til at du holdt på med denne utdanningen? Bachelorer i naturvitenskapelige og teknologiske fag 2019 og 2020. Prosentandeler.

	2019	2020	Forskjell
Hadde planlagt å ta en høyere utdanning enn den jeg avsluttet våren 2020	57,8	57,8	0,0
Økt interesse for faget fikk meg til å fortsette	11,8	10,6	1,1
Ønsket å øke mine valgmuligheter på arbeidsmarkedet	20,3	14,3	6,1**
Har hatt vanskelig med å finne relevant jobb etter avsluttet utdanning våren 2020	5,4	12,6	-7,2***
Annet	4,8	4,8	0,0
Total (N= 100%)	630	547	

* $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$

4.3 Oppsummering

I dette kapittelet har vi sett på andelen som er i videre studier, hvilke fagfelt de studerte innenfor, hvilken type utdanning de tok og hva som var den viktigste grunnen til å gå videre med studier etter endt grad. Disse undersøkelsene kan i noen grad belyse hvorvidt koronapandemien har påvirket de nyutdannedes adferd knyttet til å gå videre med studier etter endt grad.

For de nyutdannede masterne så vi at andelen som gikk videre med studier etter endt grad var relativt lik i 2019 og 2020. Det er heller ingen endring i hva de som gikk videre med studier oppga som sin hovedaktivitet. Dette er overraskende sett i lys av tidligere forskning som indikerer at studietilbøyeligheten øker i nedgangstider. Det er også noe overraskende da regjeringen både har gjort det enklere å være arbeidsledig og student og gitt utdanningsinstitusjoner midler for å opprette digitale kurs for alle utdanningsnivåer. Vi finner derfor ingen tegn til at pandemien driver masterkandidatene tilbake til utdanningssystemet fordi arbeidsmarkedet er tøft. Det kan derimot ha sammenheng med at søknadsfristen for opptak til mange studieprogrammer er 15. april, og at de nyutdannede har hatt relativt kort tid fra alvoret traff Norge 12. mars 2020 til de eventuelt skulle ha søkt ytterligere utdanning. For mastere er det antakeligvis en større omveltning å vurdere ytterligere studier siden majoriteten tradisjonelt går ut i arbeidsmarkedet.

For bachelorstudentene innen naturvitenskapelige og tekniske fag ser vi derimot at det har vært en liten økning i andelen som oppgir å være i videre studier fra 2019 til 2020, og ytterligere studier som kan se på økningen i flere fagfelt ville vært svært interessant. Dersom pandemien driver bachelorutdannede videre i utdanningssystemet fordi arbeidsmarkedet er tøft, er det interessant å undersøke hva som skjer med personer som 'venter' inne i utdanningssystemet på bedre tider sammenlignet med personer som forsøker seg i arbeidsmarkedet.

På tross av at det ikke er økning i andelen nyutdannede mastere som er i videre studier ser vi at det har vært en markant økning i andelen som oppgir at den viktigste grunnen til at de var i videre studier var at de hadde hatt vansker med å finne relevant jobb. Det samme gjelder for personer med bachelorgrad. Dette vitner om at koronapandemien har endret motivasjonen for å gå videre med studier, selv om den for mastere ikke har endret studietilbøyeligheten. Grunnene til å gå videre med studier kan være sammensatte, for eksempel er det lett å se for seg at man tar videre studier både fordi man har interesse for faget, ønsker å øke sine valgmuligheter og i tillegg opplever at det er vanskelig å finne relevant jobb. Det er likevel tydelig at bachelorene og masterne i 2020 i større grad enn i 2019 opplever at det er vanskelig å finne relevant jobb etter endt grad og at de derfor har valgt å gå videre med studier. Motivasjonen for å gå videre med studier ser ut til å ha endret seg fra det å ta videre studier fordi man har fått en økt interesse for faget, til at man valgte det som en måte å unngå å havne i en ikke-relevant jobb eller

unngå å være arbeidsledig. Denne endringen reflekterer en pessimisme og usikkerhet i forhold til det å få seg relevant jobb etter endt studie som er i tråd med funnene i de andre kapitlene.

5 Jobb- og karriereusikkerhet

Koronapandemien har medført en global følelse av usikkerhet (Hite & McDonald, 2020). Pandemien har også påvirket jobb- og karriereutsikter. Usikkerheten kan være spesielt utbredt blant nyutdannede som ennå ikke har fått etablert seg og fått en trygg tilknytning til arbeidslivet (Costa Dias et al., 2020). Tidligere forskning har vist klare negative virkninger av jobb- og karriereusikkerhet på psykisk helse (Menéndez-Espina et al., 2019; De Witte et al., 2016; Lee et al., 2018). Stor utbredelse av jobb- og karriereusikkerhet bør derfor forstås som en folkehelseutfordring. I dette kapitlet undersøker vi hvordan koronapandemien har påvirket nyutdannedes opplevde fremtidsutsikter knyttet til arbeid og karriere.

Fleksible arbeidsmarkeder var en trend som vokste frem i 1980-årene som en motsats til den Keynesianske arbeidsmodellen hvor stabile jobber sto sentralt. Den liberale markedslogikken har vært en fremtredende pådriver for fleksible arbeidsmarkeder og formålet har vært å effektivisere arbeidsmarkedet med tanke på bærekraft og tilpasningsdyktighet (Burchell et al., 2014). Et av flere utslag av denne fleksible modellen er mer ustabile og prekariøse arbeidsforhold (Nielsen et al., 2015). I takt med denne utviklingstrenden i arbeidsmarkedene, vokste det frem et nytt forskningsfelt med et mål om å frembringe kunnskap om hvordan individenes opplevelse av jobbusikkerhet erfares, påvirkes av og påvirker andre livsområder, som psykisk helse og velvære («well-being»). Det er nærliggende å tro at utbredelsen av opplevd jobbusikkerhet forsterkes under krisetilstander, som Koronapandemien representerer.

Jobbusikkerhet er blitt definert som bekymringer relatert til fremtidige arbeidsforhold (Greenhalgh & Rosenblatt, 1984). I forskningslitteraturen skilles det ofte mellom en kvantitativ og en kvalitativ dimensjon av jobbusikkerhet. Den kvantitative dimensjonen referer til bekymringen for å bli oppsagt og arbeidsledig, mens den kvalitative dimensjonen handler om bekymringen for å miste verdsette aspekter av arbeidet som for eksempel karrieremuligheter (De Witte et al., 2010; Hellgren, Sverke og Isaksson, 1999).

I denne studien har vi målt nyutdannedes subjektive opplevelse av fremtidige jobbutsikter på to forskjellige måter som til en viss grad korresponderer med den kvalitative og kvantitative dimensjonen av jobbusikkerhet. På den ene siden har vi

spurt alle kandidatene hvorvidt de opplever å ha fått sine karriereutsikter svekket som følge av pandemien. På den andre siden har vi spurt kandidatene som har jobb som sin hovedaktivitet om deres opplevelse av jobbusikkerhet, primært forstått som en opplevd risiko for å miste jobben. Selv om det er betydelig overlapp mellom kvantitativ og kvalitativ jobbusikkerhet, er det likevel substansielt forskjellige mål. Videre i kapitlet vil vi bruke begrepet *karriereusikkerhet* om opplevelsen av at pandemien har svekket ens karriereutsikter, og vi vil omtale bekymring for å miste jobben som *jobbusikkerhet*.

I det neste vil vi først presentere tidligere forskning vedrørende jobb- og karriereusikkerhet (5.1). Denne redegjørelsen vil legge grunnlaget for hvilke analyser vi utfører, og hvilke faktorer/variabler vi inkluderer i analysene. Deretter vil vi rette søkelyset på karriereusikkerhet, altså kandidatenes opplevelser av pandemiens innvirkning på karriereutsikter (5.2). Vi vil analysere hvor utbredt en slik usikkerhet er blant kandidatene og hvorvidt denne opplevelsen er ujevnt fordelt mellom ulike kandidatgrupper. Vi vil dernest se nærmere på kandidater som er i jobb og deres opplevelse av jobbusikkerhet (5.3), nærmere bestemt bekymringen for å miste jobben de står i. Også her vil det bli vist til analyser som tar sikte på å undersøke eventuelle gruppeforskjeller. Avslutningsvis vil vi oppsummere hovedfunnene i kapitlet og implikasjonene av disse (5.4).

Tidligere kandidatundersøkelser har ikke målt jobb- og karriereusikkerhet. Vi kan derfor ikke sammenligne dataene fra denne undersøkelsen med tidligere undersøkelser. Vi vil likevel forsøke å analysere pandemiens innvirkning på kandidatenes fremtidsutsikter ved å se funnene i dette kapitlet i lys av funn i andre kapitler.

5.1 Tidligere forskning: hvem opplever størst jobb- og karriereusikkerhet?

Tidligere studier har kastet lys over faktorer som kan ha sammenheng med opplevelse av jobbusikkerhet¹⁰ gjennom krisetider. Noen studier har for eksempel funnet at kjønn er en av variablene som har sammenheng med opplevd jobbusikkerhet. Kinnunen og kolleger (1999) og Rosenblatt og kolleger (1999) fant at menn tenderer mot å oppleve større grad av jobbusikkerhet enn kvinner. Dette forklares med tradisjonelle kjønnsrollemønstre hvor mannen i større grad enn kvinnen er tildelt en forsørgerrolle. Andre studier har funnet motsatt tendens, altså at kvinner oftere enn menn opplever jobbusikkerhet (Mauno og Kinnunen, 2002; Emberland og Rundmo, 2010). Ifølge Cheng og Chan (2008) kan dette

---

¹⁰ I delkapittel 5.1 hvor vi presenterer tidligere forskning på feltet vil vi primært bruke begrepet jobbusikkerhet og ikke jobb- og karriereusikkerhet. Dette fordi at den internasjonale forskningslitteraturen på feltet omtaler denne usikkerheten som «job insecurity». Denne forskningslitteraturen er imidlertid også gyldig for det vi her bruker som en fellesbetegnelse, nemlig jobb- og karriereusikkerhet.

handle om at menn ofte har en høyere yrkesmessig mobilitet og opplever derfor mindre uro ved tanken på å miste jobben. Det finnes i tillegg studier som tyder på at det ikke er kjønnsforskjeller når det gjelder opplevelse av jobbusikkerhet (Giunchi et al., 2016; Berntson et al., 2010). Forskningslitteraturen på dette feltet er altså tvetydig og ytterligere forskning er nødvendig for å avklare forholdet mellom kjønn og opplevelse av jobbusikkerhet.

Også forskningsfunn relatert til forholdet mellom alder og opplevelse av jobbusikkerhet har vært tvetydige. Noen studier har vist at eldre personer opplever høyere grad av jobbusikkerhet (Mohr, 2000). Dette forklares med at de opplever å bli ansett som mindre attraktive arbeidstakere og dermed ha færre muligheter i arbeidsmarkedet. Andre studier viser det motsatte, altså at yngre personer opplever høyere grad av jobbusikkerhet (Sverke et al., 2004). Yngre kandidater og arbeidstakere kan oppleve svakere tilknytning til arbeidslivet og derav erfare høyere grad av jobbusikkerhet.

Tidligere studier har i tillegg funnet at utdanningsnivå kan ha innvirkning på opplevd jobbusikkerhet. På dette området har funnene vært relativt sammenfallende; personer med mindre utdanning opplever høyere grad av jobbusikkerhet (Näswall & De Witte, 2003; Helbling & Kanji, 2018). Dette har blitt forklart med at lavere utdanningsnivå gir færre muligheter og dermed økt grad av jobbusikkerhet (Sverke, Hellgren & Näswall, 2002).

Også personer med minoritetsbakgrunn er en gruppe som i større grad enn majoritetsbefolkningen opplever jobbusikkerhet (Delp et al., 2010; Wilson et al., 2006). Denne opplevelsen korresponderer med faktiske forhold hvor personer med minoritetsbakgrunn oftere enn majoritetsbefolkningen befinner seg i prekariøse og midlertidige jobber, sårbare arbeidsmarkeder, og med relativt svak tilknytning til arbeidslivet (Park og Sandefur, 2003; Fischbacher et al., 2005).

I tillegg til kjennetegn på individnivå er det blitt påpekt at også egenskaper ved arbeidsforholdet kan ha betydning for opplevelsen av usikkerhet knyttet til karrieremuligheter. En av de viktigste prediktorene for opplevd jobbusikkerhet er ansettelsesforholdets varighet, altså om jobben er av fast eller midlertidig karakter (Keim et al., 2014; Inanc, 2018). Midlertidige jobber er iboende usikre og skaper således større grad av subjektiv jobbusikkerhet (Shoss, 2017). Det er også funnet forskjeller i usikkerhet mellom personer som jobber i privat og offentlig sektor (Anderson og Pontusson, 2007). Ansatte i privat sektor tenderer mot å oppleve noe større usikkerhet enn ansatte i offentlig sektor (Mauno og Kinnunen, 2002).

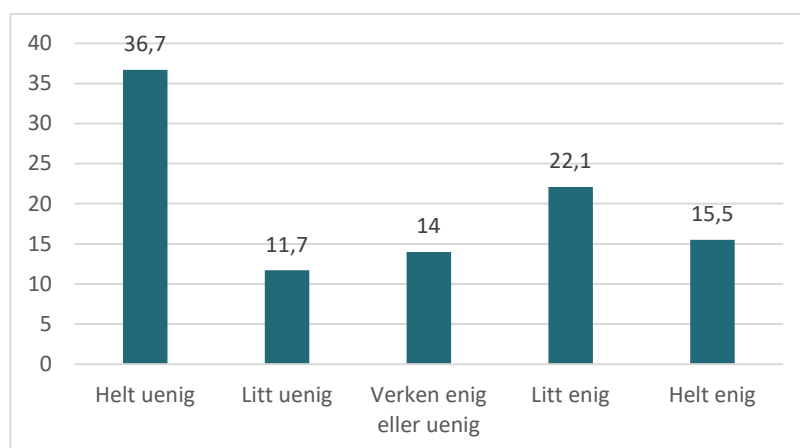
I tillegg til faktorene som tidligere forskning har vist at har betydning for subjektiv jobbusikkerhet, vil vi i denne studien også undersøke betydningen av hovedaktivitet (arbeidsledig, i arbeid eller i studier), fagfelt og bosted (by/land). Det er grunn til å anta at personer som ikke er i jobb i større grad enn sysselsatte opplever at pandemien har svekket deres muligheter. Likeledes kan det tenkes at

kandidater uteksaminert fra visse fagområder opplever større grad av sårbarhet og dermed økt jobbusikkerhet. Det kan også være forskjeller på opplevd sårbarhet avhengig av bosted. Det kan for eksempel tenkes at kandidater som er bosatt i fylker med dårlig fungerende arbeidsmarkedsforhold i større grad opplever at koronapandemien har påvirket deres fremtidsutsikter.

5.2 Karriereusikkerhet: Koronapandemiens innvirkning på opplevde karriereutsikter

Høsten 2020 utførte Sentio en studentundersøkelse som viste at hele 38 prosent av norske studenter ser verre på jobbutsikterne nå enn før pandemien. Til sammenligning har vi i denne studien søkelyset på nyutdannede snarere enn studenter, samt at vi har formulert spørsmålet knyttet til koronapandemiens virkninger på selvpoplevde karriereutsikter på en noe annen måte. Til tross for disse forskjellene finner vi i stor grad sammenfallende resultater som Sentio-undersøkelsen.

På en skala fra 1(helt uenig) til 5 (helt enig) ba vi kandidatene om å ta stilling til følgende påstand: *Koronapandemien har svekket mine karriereutsikter*. Figur 5.1 viser svarfordelingen for påstanden. Selv om omlag halvparten av kandidatene er uenige (helt uenig og litt uenig=48%), oppgir likevel godt over en tredel (38%) enighet (litt enig og helt enig) med påstanden om at koronapandemien har svekket karriereutsiktene. Det er oppsiktsvekkende at så mange kandidater vurderer sine karrieremuligheter som svekket på grunn av pandemien. Som figur 5.1 også viser oppgir 14 prosent at de verken er enig eller uenig med påstanden.

Figur 5.1 Koronapandemien har svekket mine karriereutsikter (N=10966)

For å få et mer nyansert bilde av hvilke undergrupper av kandidatene som opplever størst karriereusikkerhet knyttet til pandemiens virkninger, vil vi i det neste undersøke forholdet mellom egenskaper ved individene og opplevelse av svekkelse av karriereutsikter. Vi vil her skille mellom kjennetegn på individnivå, som

kjønn og alder, og kjennetegn på arbeidsforholdet, som sektortilhørighet, arbeidskontraktens varighet osv. Vi vil i all hovedsak ta utgangspunkt i variabler som tidligere studier har funnet å ha sammenheng med jobbusikkerhet.

Med gjennomgangen av tidligere forskning som bakteppe vil vi i det neste utføre en lineær multippel regresjonsanalyse for å avklare hvilke av disse variablene som har statistisk signifikant sammenheng med utfallsmålet opplevd svekkelse av karriereutsikter. Vi vil deretter foreta nærmere undersøkelser av de variablene som i regresjonsanalysen utviser signifikante assosiasjoner med utfallsmålet.

Regresjonsanalysen (se tabell 5.1) viser at *variablene kjønn, alder, utdanningsnivå, bosted, sektortilhørighet, ansettelsesforhold og hovedaktivitet* har statistisk signifikant sammenheng med opplevelsen av at pandemien har svekket karriermulighetene. Kvinner og yngre kandidater med bachelor er overrepresentert blant de som bekymrer seg for karriereutsiktene. Videre viste analysen at de som oppgir å være hovedsakelig arbeidsledige i tillegg til de som har midlertidig jobb i privat sektor bekymrer seg mer enn andre for at pandemien har svekket deres karriereutsikter. Modellen som helhet forklarer 23 prosent av variasjonen i denne utfallsvariabelen.

Som nevnt, skiller vi her mellom de individuelle faktorene kjønn, alder, utdanningsnivå og bosted på den ene siden, og arbeidslivsfaktorene sektortilhørighet, midlertidighet og hovedaktivitet på den andre. Hovedinntrykket fra regresjonsanalysen vist i tabell 5.1 er at det i all hovedsak er arbeidslivsfaktorer som har størst betydning for opplevelsen av at pandemien har svekket ens karriermuligheter. Variablene sektortilhørighet, midlertidighet og hovedaktivitet utviste betraktelig større koeffisienter og har dermed størst forklaringskraft.

I det neste skal vi gå nærmere inn på disse syv variablene og undersøke hvor utbredt denne opplevelsen er innenfor de enkelte kategoriene i disse variablene. Vi skal aller først se på de individuelle faktorene kjønn, alder, utdanningsnivå og bosted, før vi går nærmere inn på arbeidslivsfaktorene sektortilhørighet, midlertidighet og hovedaktivitet. Mens vi i regresjonsanalysen brukte variabelen «opplevelse av at pandemien har svekket karriereutsiktene» som en kontinuerlig avhengig variabel, vil vi i de neste analysene bruke en konstruert dikotom variabel.

Tabell 5.1 Karriereusikkerhet og ulike bakgrunnsvariabler. OLS regresjon.

	b	Standardfeil	β	p-verdi
Konstant	2,221	,096		,000
Kjønn	,125	,031	,039	,000
Alder	-,101	,016	-,067	,000
Innvandringsbakgrunn				
Vest-Europa/EU og Nord Amerika	-,052	,089	-,007	,555
Asia, Afrika, Latin Amerika og Øst-Europa utenom EU	,108	,083	,016	,193
Norskfødte med innvandrerforeldre	,115	,063	,027	,065
Utdanningsnivå	-,152	,032	-,050	,000
Bosted				
Agder	-,217	,068	-,033	,001
Innlandet	-,206	,077	-,027	,007
Møre og Romsdal	-,029	,087	-,003	,740
Nordland	-,216	,085	-,025	,011
Rogaland	-,080	,062	-,013	,197
Troms og Finnmark, Svalbard	-,299	,068	-,045	,000
Trøndelag	-,161	,052	-,034	,002
Vestfold og Telemark	-,259	,071	-,037	,000
Vestland	-,102	,049	-,023	,036
Viken	-,107	,047	-,025	,024
Fagfelt				
Humanistiske og estetiske fag	,059	,056	,012	,290
Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk	,008	,050	,002	,877
Samfunnsfag	,077	,052	,017	,138
Juridiske fag	,018	,082	,002	,824
Økonomiske og administrative fag	,012	,049	,003	,811
Teknologiske fag/ingeniør	-,019	,059	-,004	,745
Natur- og realfag	,040	,053	,008	,454
Idrettsfag	-,007	,112	-,001	,953
Primærnæringsfag	,099	,142	,007	,486
Samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag	,138	,135	,010	,307
Sektor	,523	,031	,171	,000
Ansettelsesforhold	,431	,031	,138	,000
Hovedaktivitet				
Student	,703	,040	,191	,000
Arbeidsledig	1,833	,051	,353	,000
Justert R ²				22,6
N				8637

Merknad. Avhengig variabel=koronapandemien har svekket mine karriereutsikter (0=helt uenig; 1=litt uenig; 2=verken enig eller uenig; 3=litt enig; 4=helt enig). Referansekategorien innvandringsbakgrunn=uten innvandringsbakgrunn; referansekategori bosted=Oslo; referansekategori fagfelt=helse- og sosialfag; referansekategori hovedaktivitet=i arbeid. Statistisk signifikante sammenhenger på nivå $p < 0,05$ eller mindre er merket med fet skrift.

5.2.1 Individuelle faktorer: kjønn, alder, utdanningsnivå og bosted

For å studere individuelle faktorerers innvirkning studerer vi andelen som «oplever at pandemien har svekket karriereutsiktene» det vil si personer som har svart at de var helt enig eller litt enig i påstanden. I de neste analysene bruker vi altså en dikotom variabel der denne gruppen får verdi 1 og de øvrige respondentene (helt uenig, litt uenig og verken enig eller uenig) får verdi 0. De neste analysene i

dette underkapitlet er bivariante, som vil si at de ikke inkluderer justering for andre variabler.

Selv om regresjonsanalysen viste at det var signifikante forskjeller mellom kjønnene når det gjelder opplevelsen av at pandemien har svekket karrieremulighetene, viser tabell 5.2 at det ikke er substansielle forskjeller mellom kvinner og menn. Andelen kvinner som opplever denne usikkerheten er marginalt høyere i sammenligning med menn. Kjønn synes ikke å ha stor betydning når det gjelder å forklare opplevelsen av usikkerhet knyttet til fremtidige karriereutsikter. Som nevnt tidligere i dette kapitlet er det sprikende forskningsresultater relatert til kjønn i denne forbindelse. Vårt funn ser ut til å sammenfalle med andre studier som heller ikke finner kjønnsforskjeller når det gjelder opplevelse av jobbusikkerhet (Giunchi et al., 2016; Berntson et al., 2010).

Tabell 5.2 Fordeling av karriereusikkerhet: kjønn, alder og utdanningsnivå

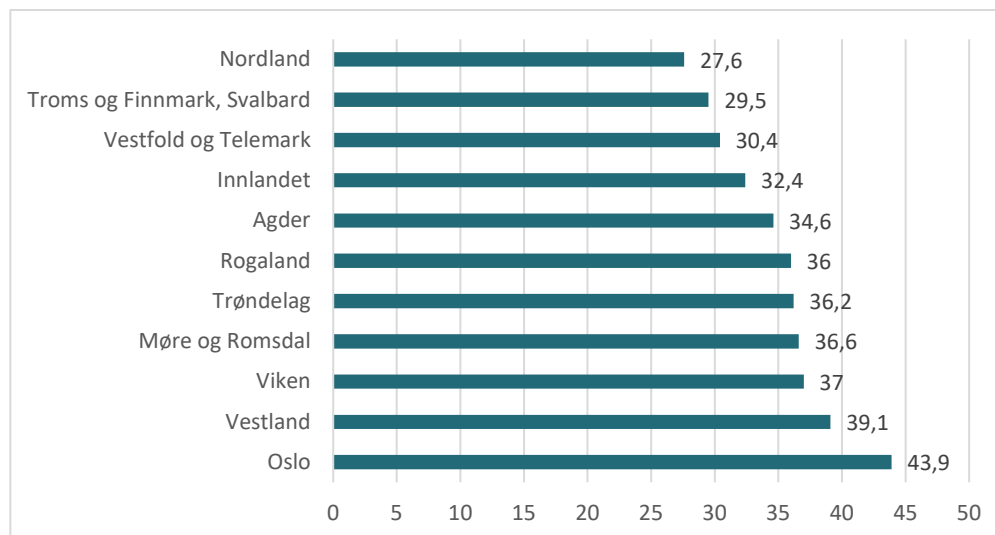
Variabel	Andel som opplever at pandemien har svekket karriereutsiktene	Prosentpoeng avvik fra hele utvalget (37,6%)	N
Kjønn			
Kvinne	37,7%	+0,1	7054
Mann	37,5%	-0,1	3912
Alder			
Under 24 år	41,2%	+3,6	3334
25-29 år	40,5%	+2,9	4697
30-34 år	37,1%	-0,5	1193
35 år og eldre	23,5%	-14,1	1742
Utdanningsnivå			
Bachelor	38,4	+0,8	5521
Master	36,9	-0,7	5445

Tabell 5.2 viser videre hvor utbredt opplevelsen av at pandemien har svekket ens karrieremulighetene er i de ulike aldersgruppene. Figuren viser at denne opplevelsen har størst utbredelse blant de yngste kandidatene (24 år og yngre og 25-29 år). I denne gruppen er over 40 prosent av den oppfatning at pandemien har svekket deres karriereutsikter. Til sammenligning er det kun 24 prosent som mener det samme blant de eldste kandidatene (35 år og eldre). Også forskningslitteraturen som har studert forholdet mellom alder og jobbusikkerhet er sprikende. Vårt funn her støtter opp under tidligere forskning som konkluderer med at yngre arbeidstakere opplever svakere tilknytning til arbeidslivet og er derfor tilbøyelige til å oppleve større grad av usikkerhet knyttet til fremtidige jobbutsikter (Sverke et al., 2004).

Regresjonsanalysen vår (se tabell 5.1) viste at det er en statistisk sammenheng mellom utdanningsnivå og opplevelse av at pandemien har svekket karriereutsiktene. En nærmere undersøkelse av disse to utdanningsgruppene viste imidlertid at det var minimale forskjeller mellom gruppene (se tabell x). Mens 38 prosent av de (5521 kandidater) som har fullført en lavere grad (bachelor) oppgir at koronapandemien har svekket deres karriereutsikter, er det 37 prosent av de (5445

kandidater) som har fullført en høyere grad (master) som oppgir det samme. For de med lavere grad er denne andelen 0,8 prosentpoeng over andelen for hele utvalget (37,6%). For de som har fullført høyere grad er det 0,7 prosentpoeng lavere enn andelen for hele utvalget. Vi kan dermed konkludere med at utdanningsnivå ikke er en betydelig forklaringsfaktor når det gjelder opplevelsen av at pandemien har svekket karriereutsiktene. Denne opplevelsen er, med andre ord, relativt jevnt fordelt blant de som har fullført lavere og høyere grads utdanning. Som nevnt innledningsvis i dette kapitlet har tidligere forskning vist at utdanningsnivå har betydning for opplevelsen av karriereutsikter (Näswall & De Witte, 2003; Helbling & Kanji, 2018). Men denne litteraturen har i all vesentlighet studert forskjeller mellom personer som har høyere utdanning med de som ikke har dette. Vår studie skiller seg derfor fra denne litteraturen ved at vi sammenligner kandidater som har fullført bachelorgrad med de som har fullført mastergrad. Dette kan være en mulig forklaring på hvorfor vi ikke finner store forskjeller mellom utdanningsgruppene.

Regresjonsanalysen viste også at bostedsfylke kan ha en viss betydning for kandidatenes opplevelse av om pandemien har svekket deres karrieremuligheter. Som Figur 5.2 viser er opplevelsen av usikkerhet størst hos de som bor i Oslo, hvor hele 44 prosent av kandidatene oppgir enighet med påstanden om at korona har svekket deres muligheter.

Figur 5.2 karriereusikkerhet og bosted (andeler)

Merknad. Agder N=598; Innlandet N=445; Møre og Romsdal N=333; Nordland N=348; Oslo N=2822; Rogaland N=748; Troms og Finnmark, Svalbard N=601; Trøndelag N=1219; Vestfold og Telemark N=546; Vestland N=1441; Viken N=1597

Kandidatene fra de nordligste fylkene (Nordland og Troms og Finnmark, Svalbard) ser ut til å være minst usikre på fremtidige karriereutsikter. Mønsteret som tegner seg fra figur 5.2 er at kandidater fra de største og mest sentrale områdene

ser ut til å bære preg av størst usikkerhet knyttet til fremtidige utsikter. Det er her snakk om Oslo, Vestland og Viken på topp tre, som har vært hardest rammet av koronarestriksjoner (Gjerde, Jensen og Sørbo, 2020).

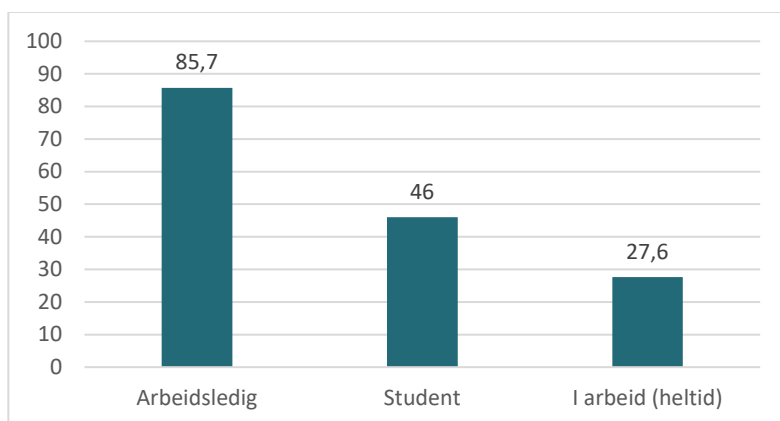
5.2.2 Arbeidslivs faktorer: sektortilhørighet, midlertidighet og hovedaktivitet

Også sektortilhørighet ser ut til å ha betydning for opplevelsen av om pandemien har svekket ens karrieremuligheter. Som tabell 5.3 viser, er 40 prosent av kandidatene som jobber i privat sektor av den oppfatning at pandemien har svekket deres muligheter, mens det tilsvarende er 26 prosent blant de som jobber i offentlig sektor. Dette er en relativt stor forskjell som sammenfaller med nylige utredninger som konkluderer med at pandemien har rammet privat sektor hardest (Bjertnæs et al., 2021). Som vi så innledningsvis i dette kapitlet er det også tidligere funnet at personer som jobber i privat sektor oftere erfarer usikkerhet knyttet til arbeidsforhold (Anderson og Pontusson, 2007).

Tabell 5.3 Karriereusikkerhet og arbeidslivs faktorer.

Variabel	Andel som opplever at pandemien har svekket karriereutsiktene	Prosentpoeng avvik fra hele utvalget (37,6%)	N
Sektortilhørighet			
Privat	40,0%	+2,4	4055
Offentlig	25,5%	-12,1	4800
Ansettelsesforhold			
Fast	27,1%	-10,5	5332
Midlertidig	39,7%	+2,1	3496

Regresjonsanalysen vår viste at også ansettelsesforhold (varigheten på ens arbeidskontrakt) har betydning for opplevelsen av at pandemien har svekket karrieremulighetene. Som tabell 5.3 viser, er 40 prosent av kandidatene som har midlertidige kontrakter bekymret for sine fremtidige karrieremuligheter. Det er kun 27 prosent av de med fast arbeid som har tilsvarende bekymringer. Også tidligere studier har funnet at midlertidighet frembringer usikkerhet om fremtiden (Inanc, 2018). Som vi skal se under er det hvorvidt kandidaten er i arbeid eller ei som er den største forklaringsfaktoren for opplevelsen av at pandemien har svekket ens karriereutsikter.

Figur 5.3 Andel som oppgir å oppleve at pandemien har svekket karriereutsiktene fordelt på kategorier av hovedaktivitet (N=13173)

Merknad. Arbeidsledige=1018; Studenter=2252; Heltidsansatte=7335

Som ventet, er det størst enighet med påstanden om at pandemien har svekket karriereutsiktene blant de arbeidsledige kandidatene. I denne gruppen er mer enn 8 av 10 av den oppfatning at pandemien har svekket deres karriereutsikter. Dette er utvilsomt et dystert scenario som kan tyde på at de drøye tusen kandidatene som i denne undersøkelsen oppgir at de hovedsakelig er arbeidsledige attribuerer sin lediggang til pandemien og dets følger.

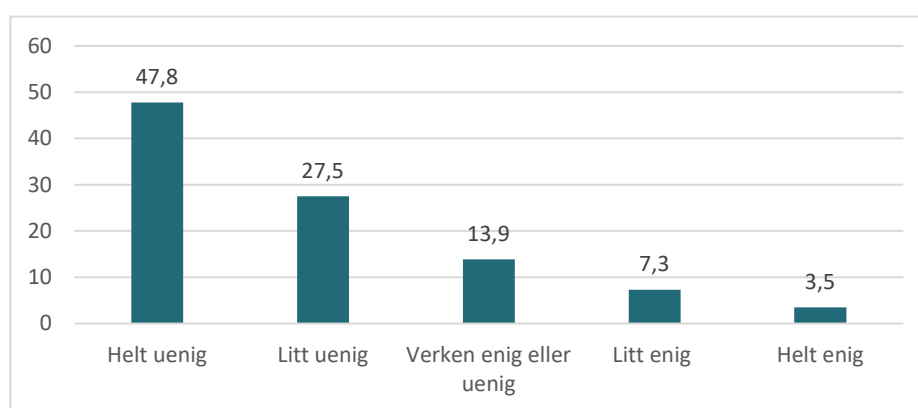
Også blant studenter ser vi tegn til dystre spådommer om fremtidige karrieremuligheter. I disse gruppene er om lag halvparten enige i påstanden om at pandemien har svekket karriereutsiktene deres. Denne gruppen utgjør en betydelig andel av nyutdannede i vår undersøkelse (21 %), og det er dermed bekymringsfullt at en såpass høy andel denne store gruppen opplever svekkede karriereutsikter. Som vist i kapittel 4, er det flere av studentene i denne gruppen (12 % av bachelorer og 25 % av mastere) som fortsetter å studere fordi de har opplevd vansker med å finne relevant arbeid. Andelen som oppgir dette som grunn for videre studier har økt betydelig fra 2019 til 2020, noe som tyder på at pandemisituasjonen kan være en mulig årsak. I sammenligning med arbeidsledige og kandidater som har studier som sin hovedaktivitet er det relativt få blant sysselsatte (personer med arbeid som sin hovedaktivitet) som opplever at karrieremulighetene er svekket som følge av pandemien (27,6 %). Løsrevet fra denne sammenligningen er det imidlertid oppsiktsvekkende at nesten en av tre nyutdannede i arbeid opplever å få sine karrieremuligheter svekket. Dette kan blant annet dreie seg om bekymringer for fremtidige permitteringer og reduserte muligheter for opprykk og lønnsvekst. Det kan også sees i sammenheng med at det er en vesentlig andel av de sysselsatte som ikke har arbeid i samsvar med utdanningen (se kapittel 3.3.3), noe som betyr at selv om de er i arbeid så er de ikke nødvendigvis i arbeidet de så for seg da de begynte på studiene.

5.3 Jobbusikkerhet: bekymring for å miste jobben

I denne delen skal vi nærmere studere jobbusikkerhet. Som nevnt innledningsvis i dette kapitlet henspeler det på bekymringen for å bli oppsagt og arbeidsledig. Da dette er tett knyttet opp mot et bestemt arbeidsforhold gir det kun mening å stille spørsmålene til kandidater som allerede har et arbeidsforhold. Vi velger ytterligere å begrense det til å studere kun personer som anså arbeid som sin hovedaktivitet. Dette fordi jobbusikkerhet vil være annerledes for personer som ser på arbeid som en bi-aktivitet, for eksempel fordi de er studenter. For å kartlegge kandidatenes jobbusikkerhet har vi brukt et internasjonalt validert batteri (Elst, De Witte & De Cuyper, 2014) med følgende fire påstander:

- Det er mulig at jeg vil miste jobben min snart
- Jeg er sikker på at jeg vil beholde jobben min
- Framtidsutsiktene til jobben min er usikre
- Jeg tror jeg kan miste jobben min i nær framtid

De sysselsatte kandidatene ble bedt om å ta stilling til utsagnene ved å markere sin enighet på en skala med følgende kategorier: helt uenig, litt uenig, verken enig eller uenig, litt enig, helt enig. Utsagnet «Jeg er sikker på at jeg vil beholde jobben min» ble snudd, slik at høy skåre på samtlige utsagn indikerer høy grad av jobbusikkerhet. Vi utførte en faktoranalyse (PCA), som viste at alle fire påstandene ladede på kun en faktor (se Skjelbred, Eide og Sadeghi, 2021). Dette indikerer en enfaktor-løsning som innebærer at det kun er en dimensjon i batteriet. De fire ledene ble summert til en gjennomsnittsskåre og det ble funnet en akseptabel indre konsistens ($\alpha = .88$). Batteriet hadde for øvrig gode psykometriske egenskaper som muliggjør at det inngår i statistiske analyser (se Dokumentasjonsnotat).

Figur 5.4 Kandidatenes enighet med påstandene om bekymringer for å miste jobben (N=7328). Svarfordeling i andeler.

Figur 5.4 viser svarfordelingen for det aktuelle utvalget (kandidater som har arbeid som sin hovedaktivitet). Den store majoriteten (75 %) er helt eller litt uenige

i påstandene om jobbusikkerhet. Dette er utvilsomt et godt tegn og en indikasjon på stor grad av jobbtrygghet blant nyutdannede som har kommet i arbeid. Vi ser samtidig at over 10 prosent er litt eller helt enige i påstandene. Dette innebærer at 1 av 10 nyutdannede sysselsatte bærer på en bekymring for å bli oppsagt og arbeidsledig. Som nevnt tidligere i dette kapitlet har vi ikke sammenligningsdata fra tidligere kandidatundersøkelser og vi kan derfor ikke si noe om andelen som opplever jobbusikkerhet har økt som følge av pandemien.

Tidligere studier antyder at jobbusikkerheten i Norge er svært lav også sammenlignet med andre nordiske land (se f.eks. Vulkan et al., 2015). Dette forklares ofte med at norsk arbeidsmarkedslovgivning legger opp til et relativt sterkt stillingsvern.

For å undersøke hvilke faktorer som kan forklare graden av denne jobbusikkerheten, har vi utført en lineær multippel regresjonsanalyse. Den avhengige variabelen her vil være jobbusikkerhet (kontinuerlig variabel). De uavhengige variablene som inngår i denne regresjonsanalysen er i all hovedsak de samme som inngår i analysen i kapittel 5.2 vedrørende karriereusikkerhet. Det er imidlertid noen endringer i sammensetningen av de uavhengige variablene. Ettersom samtlige kandidater som inngår i denne analysen er i arbeid, er det ikke nødvendig å inkludere variabelen hovedaktivitet (i arbeid, student, arbeidsledig). Vi har derimot i denne analysen inkludert arbeidstid, altså hvorvidt kandidatene jobber heltid eller deltid.

Regresjonsanalysen viser at det er variablene kjønn, alder, sektortilhørighet, midlertidighet og arbeidstid som er signifikant korrelert med jobbusikkerhet. Yngre kvinner med midlertidig, deltidsjobb i privat sektor er overrepresentert blant de mest jobbusikre. Her er det stor grad av overlapp mellom forklaringsfaktorene for jobbusikkerhet og karriereusikkerhet (se kap. 5.2). Også her ser vi at arbeidslivsfaktorer (sektor, midlertidighet og arbeidstid) har større forklaringskraft enn de individuelle faktorene (kjønn og alder).

Vi skal i det neste gå videre med nærmere undersøkelser av de fem variablene som hadde signifikant sammenheng med jobbusikkerhet. Som i kapittel 5.2 vil vi her konstruere en dikotom variabel av jobbusikkerhet hvor de som er helt enige og litt enige i påstandene om jobbusikkerhet får verdien 1 og resten (helt uenig, litt uenig, verken enig eller uenig) får verdien 0. De neste analysene er bivariate (uten justering for andre variabler).

Tabell 5.4 Jobbusikkerhet og ulike bakgrunnsvariabler. OLS regresjon.

	b	Standardfeil	β	p-verdi
Konstant	1,241	,119		,000
Kjønn	,048	,023	,023	,036
Alder	,027	,011	,029	,013
Innvandringsbakgrunn				
Vest-Europa/EU og Nord Amerika	-,018	,066	-,004	,789
Asia, Afrika, Latin Amerika og Øst-Europa utenom EU	,100	,062	,023	,109
Norskfødte med innvandrerforeldre	,094	,047	,032	,055
Utdanningsnivå	-,013	,022	-,007	,556
Bosted				
Agder	,007	,051	,002	,886
Innlandet	-,025	,054	-,005	,647
Møre og Romsdal	,002	,061	,000	,974
Nordland	-,032	,057	-,006	,572
Rogaland	,025	,044	,007	,566
Troms og Finnmark, Svalbard	-,115	,048	-,028	,016
Trøndelag	,012	,040	,004	,762
Vestfold og Telemark	-,073	,049	-,017	,134
Vestland	-,026	,036	-,009	,480
Viken	-,027	,034	-,010	,416
Fagfelt				
Humanistiske og estetiske fag	-,155	,107	-,047	,145
Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk	-,155	,105	-,054	,140
Samfunnsfag	-,136	,105	-,045	,196
Juridiske fag	-,200	,117	-,035	,088
Økonomiske og administrative fag	-,190	,104	-,070	,069
Teknologiske fag/ingeniør	-,143	,107	-,041	,181
Natur- og realfag	-,084	,106	-,027	,427
Idrettsfag	-,168	,103	-,071	,105
Primærnæringsfag	-,106	,127	-,015	,405
Samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag	-,150	,143	-,016	,294
Sektor	,295	,023	,148	,000
Midlertidighet	,814	,023	,403	,000
Arbeidstid (deltid/heltid)	,353	,029	,135	,000
Justert R ²				,198
N				7087

Merknad. Statistisk signifikante sammenhenger på nivå $p \leq 0,05$ eller mindre er merket med fet skrift.

5.3.1 Individuelle faktorer: Kjønn og alder

Tidligere i kapitlet så vi at kjønn er en signifikant determinant av karriereusikkerhet, dog av marginal betydning. Tabellene 5.4 og 5.5 viser at også når det gjelder jobbusikkerhet er kjønn en viktig faktor. Også her er det flere kvinner enn menn som uttrykker jobbusikkerhet, forstått som bekymringen for å miste jobben. Mens 12 prosent av kvinnene bekymrer seg for å miste jobben, er det kun 8 prosent av mennene som uttrykker tilsvarende bekymring. Forskjellen mellom kvinner og menn er størst når det gjelder jobbusikkerhet. Selv om de fleste tidligere studier har funnet at menn opplever større grad av usikkerhet, er det også noen få studier (se f.eks. Mauno og Kinnunen, 2002) som viser til funn som sammenfaller med våre i denne studien.

Tabell 5.5 Jobbusikkerhet og individuelle egenskaper

Variabel	Andel som er bekymret for å miste jobben	Prosentpoeng avvik fra hele utvalget (10,8%)	N
Kjønn			
Kvinner	12%	+1,2	4918
Menn	8,3%	-2,5	2410
Alder			
Under 24 år	11,5%	+0,7	1647
25-29 år	11,7%	+0,9	3359
30-34 år	12,3%	+1,5	851
35 år og eldre	6,9%	-3,9	1471

Også alder er en variabel som er viktig for å forstå både karriereusikkerhet og jobbusikkerhet. Vi ser omtrent samme mønster her som i karriereusikkerhet, nemlig at de eldste er minst jobbusikre. Som tabell 5.5 viser er det kun 7 prosent av de eldste kandidatene (35 år og eldre) som bekymrer seg for å miste jobben. Blant de yngste er det om lag dobbelt så mange med denne bekymringen. De yngste har minst ansiennitet og blir på så måte mest sårbare i nedgangstider hvor permitteringer og nedskjæringer er aktuelle. Vi minner om at vi kun studerer de som har arbeid som hovedaktivitet, så studenter som er i arbeid er ikke inkludert i denne gruppen, med mindre de anser studiene som bi-aktivitet.

5.3.2 Arbeidslivsfaktorer: sektortilhørighet, ansettelsesforhold og arbeidstid

Som påpekt innledningsvis i dette kapitlet, har tidligere forskning vist at en av de viktigste prediktorene for opplevd jobbusikkerhet er ansettelsesforhold, altså om jobben er av fast eller midlertidig varighet (Keim et al., 2014; Inanc, 2018). Midlertidige jobber er iboende usikre og skaper således større grad av subjektiv jobbusikkerhet (Shoss, 2017).

Tabell 5.6 viser at andelen som opplever jobbusikkerhet blant kandidater som har fast jobb er svært lav (3%). Blant dem som oppgir å ha midlertidig arbeid er andelen derimot svært høy (23%). I denne gruppen opplever mer enn 1 av 5 bekymring for å miste jobben og bli arbeidsledig. I tråd med tidligere forskning, blant de undersøkte variablene i datamaterialet vårt er nettopp denne jobbvarighetsvariabelen den sterkeste forklaringsfaktoren for jobbusikkerhet.

Vi ser også en sammenheng mellom funnet knyttet til midlertidighet og karriereusikkerhet på den ene siden og midlertidighet og jobbusikkerhet på den andre. Midlertidighet tenderer å bidra til økning av begge formene for usikkerhet. Sammenhengen er imidlertid noe sterkere når det gjelder jobbusikkerhet, altså bekymringen for å miste jobben.

Tabell 5.6 Jobbusikkerhet og arbeidslivs faktorer

Variabel	Andel som er bekymret for å miste jobben	Prosentpoeng avvik fra hele utvalget (10,8%)	N
Sektortilhørighet			
Privat	10,9%	+0,1	3132
Offentlig	10,5%	-0,3	4142
Ansettelsesforhold			
Fast	3,4%	-7,4	4523
Midlertidig	22,6%	+11,8	2747
Arbeidstid			
Deltid	8,6%	-2,2	1189
Heltid	21,1%	+10,3	6053

Regresjonsanalysen som er presentert i tabell 5.4 viste en statistisk signifikant sammenheng mellom sektor og subjektiv jobbusikkerhet. Våre sensitivitetsanalyser viser derimot at det er marginale forskjeller i jobbusikkerhet mellom de som jobber i privat og offentlig sektor¹¹. Mens andelen som opplever jobbusikkerhet blant kandidater som oppgir å jobbe i offentlig sektor er 10,5 prosent, er det 10,9 prosent som oppgir det samme av de som jobber i privat sektor. Forskjellen her på kun 0,4 prosentpoeng er utvilsomt marginal og relativt ubetydelig for alle praktiske formål. Forskjeller i jobbusikkerhet funnet mellom privat og offentlig sektor i andre land er betraktelig større (Anderson og Pontusson, 2007; Mauno og Kinnunen, 2002).

Også her ser vi et visst sammenfall av resultater mellom jobbusikkerhet og karriereusikkerhet. Sammenlignet med offentlig sektor, opplever kandidatene i privat sektor i større grad både at pandemien har svekket deres karrieremuligheter og bekymring for å miste jobben. Forskjellen mellom sektorene er desidert størst når det gjelder opplevelsen av at koronapandemien har svekket ens karrieremuligheter.

Våre analyser viser videre at det er en stor forskjell på deltids- og heltidsansatte når det gjelder opplevd jobbusikkerhet. Mens 21 prosent av deltidsansatte opplever jobbusikkerhet, er det kun 9 prosent av heltidsansatte som opplever det samme. Dette er en stor, men forventet forskjell som indikerer at deltidsarbeid bør forstås som en opplevd sårbarhet for den enkelte medarbeider.

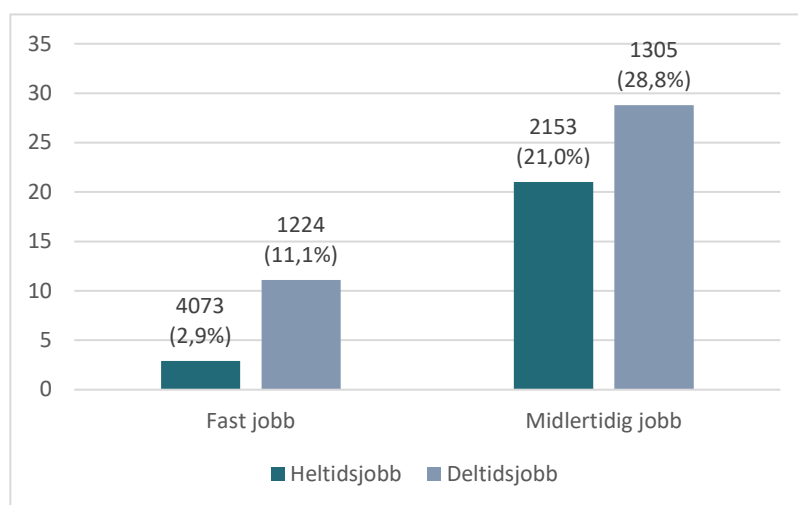
Som vi har sett tidligere i dette kapitlet er funnene fra tidligere forskning på dette området sprikende. Mens noen studier har funnet at deltidsansatte er mer jobbusikre (Kauhanen og Nätti, 2015; Sverke et al., 2000), har andre studier funnet at enkelte grupper deltidsansatte opplever mindre grad av jobbusikkerhet sammenlignet med sine heltidsansatte kollegaer (Näswell og De Witte, 2003). Det kan

¹¹ En statistisk signifikant sammenheng kan tidvis være av svært marginal størrelse/betydning og dermed uten praktisk relevans. I svært store utvalg, slik som utvalget i denne kandidatundersøkelsen, kan sammenhenger være statistisk signifikante uten at det foreligger en substansiell sammenheng. I tillegg kan det tenkes at sektortilhørighet nådde statistisk signifikans i regresjonsanalysen som følge av justeringer for andre variabler, altså en såkalt suppressor-effekt. Den univariate analysen vist i tabell 5.6 inkluderer ikke kontroll av andre variabler.

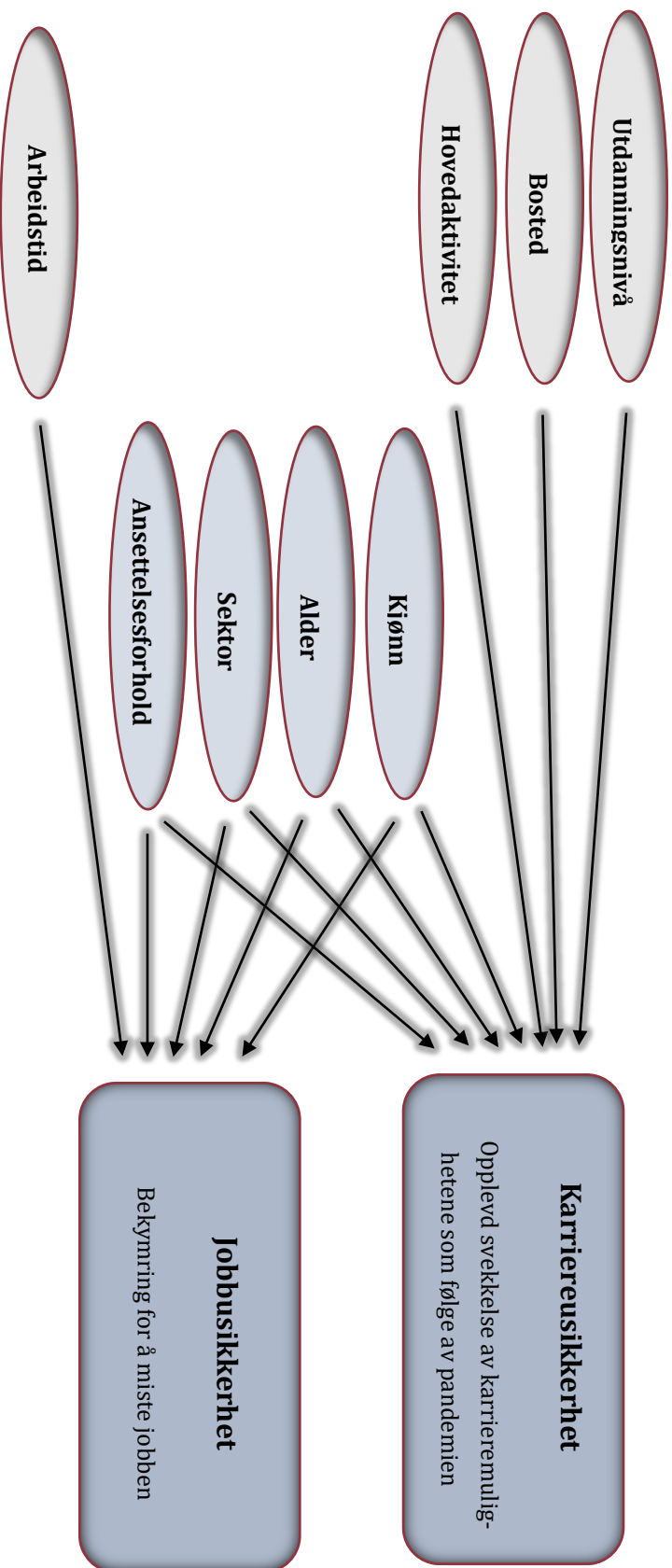
være grunn til å anta at den nasjonale konteksten spiller en rolle i å forklare disse sprikende forskningsfunnene. Det er få slike studier fra en norsk kontekst.

Som vist i kapittel 3.3.2 i denne rapporten har det, på tross av uendret antall som jobber deltid blant nyutdannede mastere fra 2019 til 2020, vært en økning (11 prosentpoeng) i andelen av de som arbeider deltid som oppgir at de er ufrivillig deltidsansatte. Dette forklares i noen grad av at de undersysselsatte har andre jobber, men det er også konsistent med en endring i opplevelsen av deltidsarbeid under pandemien. På samme måte kan det tenkes at opplevd jobbusikkerhet blant nyutdannede har økt som følge av pandemien.

Både ansettelsesforhold og arbeidstid ser altså ut til å ha betydning for opplevelsen av jobbusikkerhet. Vi har derfor nærmere undersøkt hvordan jobbusikkerheten er for ulike kombinasjoner av disse to faktorene. Som forventet viste våre analyser at de aller mest jobbusikre er de som har midlertidig deltidsarbeid (se figur 5.5). I denne gruppen er hele 29 prosent bekymret for å miste jobben. I sterk kontrast til dette finner vi videre at kun 3 prosent av kandidatene som har fast heltidsstilling bekymrer seg for det samme. Dette indikerer at arbeidstid i kombinasjon med ansettelsesforhold er svært betydningsfulle faktorer i forståelsen av jobbusikkerhet.

Figur 5.5 Andel jobbusikre for kandidater med ulike ansettelsesforhold og arbeidstid

Figur 5.6 Forholdet mellom individuelle og arbeidslivs faktorer og jobb- og karrieresikkerhet

5.4 Oppsummering

Samlet sett viser analysene fra dette kapitlet at kandidatene opplever større grad av karriereusikkerhet (bekymring for at pandemien har svekket karrieremulighetene), sammenlignet med jobbusikkerhet (bekymring for å miste jobben). Norsk arbeidsmarkedslovgivning gir et sterkt stillingsvern. Dette kan forklare at kandidater som allerede er i jobb i mindre grad opplever en konkret usikkerhet knyttet til å miste denne jobben. Opplevelsen av at pandemien har svekket karrieremulighetene er derimot en mindre konkret og håndfast bekymring. Et sterkt stillingsvern kan ikke dempe denne opplevelsen.

Noen av forklaringsfaktorene vi har undersøkt i dette kapitlet viste seg å være viktig for begge typene jobbusikkerhet (se figur 5.6). Samtlige av variablene kjønn, alder, sektortilhørighet og midlertidighet samvarierer med både karriereusikkerhet og jobbusikkerhet. Yngre kvinner i privat sektor med midlertidige arbeidskontrakter er overrepresenterte blant de som i størst grad både bekymrer seg for å miste jobben og opplever at pandemien har svekket deres karriereutsikter. Videre, for begge usikkerhetstypene fant vi at arbeidslivsfaktorer som sektortilhørighet, midlertidighet og arbeidstid hadde større forklaringskraft enn de individuelle egenskapene kjønn, alder, utdanningsnivå og bosted.

I tillegg til disse fellesfaktorene, viste våre analyser at enkelte variabler kun forklarer en av jobbusikkerhetstypene. Når det gjelder jobbusikkerhet fant vi for eksempel at deltidsansatte kandidater er overrepresenterte blant de som er bekymret for å miste jobben. I tillegg har vi sett at arbeidsledige med bachelorgrad, bosatt i Oslo, i størst grad gir uttrykk for opplevelsen av at pandemien har svekket deres karrieremuligheter.

Resultatene fra dette kapitlet, sett i sammenheng med rapportens andre kapitler, kan tyde på at jobbusikkerheten som fremkommer hos kandidatene i denne undersøkelsen kan synes å overstige det de reelle forholdene under pandemien skulle tilsi. I kapittel 4 så vi at selv om det ikke er signifikant økning i andelen som tar videre studier, er det likevel signifikant økning i andelen som oppgir at de tar videre studier fordi det har vært vanskelig å få seg arbeid. Videre er det dokumentert i kapittel 3.3.2 at selv om det ikke er signifikant økning i andelen som arbeider deltid, er det likevel signifikant økning i andelen som svarer at de arbeider deltid fordi de ikke har fått heltidsstilling. I samme kapittel vises det også til at økning i ledigheten blant kandidatene, sammenlignet med tidligere år, ikke er stor. Det er med andre ord verdt å merke seg at bekymringen for at pandemien har svekket jobb- og karrieremulighetene ikke er støttet av de reelle forholdene dokumentert i denne undersøkelsen. Det er imidlertid godt dokumentert at opplevelsen av

jobbusikkerhet har negative virkninger på mental, så vel som fysisk, helse uavhengig av faktiske forhold (Green, 2020).

6 Nyutdannede med innvandringsbakgrunn

I krisetider er det vanlig at svake grupper i arbeidsmarkedet rammes hardest. Selv om vi her ser på høyere utdannede, som generelt ikke er en svak gruppe i arbeidsmarkedet, vet vi fra mange studier at innvandrere med høyere utdanning har en dårligere arbeidsmarkedssituasjon enn den øvrige befolkningen med tilsvarende utdanningsnivå.¹² Svake grupper ble særlig rammet da koronapandemien slo inn over Norge våren 2020. Det er påpekt (Bratsberg mfl. 2020a) at det er en «klar sosial gradient både i risikoen for å bli permittert eller oppsagt», målt ved for eksempel sosial og økonomisk bakgrunn. Det ble også funnet at innvandrere er mer eksponert enn norskfødte. I en studie av hvem som (ikke) var tilbake i jobb etter 10 uker (Bratsberg mfl. 2020b), ble det vist at innvandrereandelen blant de arbeidsledige økte.

Dette gir grunn til å undersøke om nyutdannede innvandrere ble spesielt rammet i koronaåret, og hvilke grupper av nyutdannede innvandrere det eventuelt gjaldt. I dette kapitlet skal vi derfor gå nærmere inn på innvandrernes situasjon. Nytt i denne rapporten sammenliknet med NIFUs tidligere analyser av innvandrernes situasjon på basis av kandidatundersøkelsen, er at vi også kan belyse bachelorenes situasjon, at vi har opplysninger om bakgrunnen for å komme til Norge, for eksempel om det var for å studere, samt at vi sammenlikner to kull; «koronakullet» og kullet året før.

Tidligere i denne rapporten har vi sett at andelen sysselsatte blant nyutdannede innvandrere, sett samlet, holdt seg stabil fra 2019 til 2020. Det er imidlertid interessant å gå nærmere inn på hva som ligger bak et slikt tall. Hvor høy er arbeidsledigheten i ulike grupper av personer med innvandringsbakgrunn? Er det forskjell etter land/regionbakgrunn med hensyn til om en ble spesielt rammet i koronaåret? Hvor stor er forskjellen mellom dem med og uten innvandrings-

---

¹² Registerdataundersøkelser: Brekke og Mastekaasa (2008), Villund (2008; 2010) og Wiborg (2006) NIFUs kandidatundersøkelser: Nesje, Skjelbred og Madsen 2020, Støren mfl. 2016, Wiers-Jenssen, Støren og Arnesen. 2014, Arnesen, Støren og Wiers-Jenssen 2012, Støren og Wiers-Jenssen 2010, Støren 2004; 2005; 2006; 2008).

bakgrunn, og i hvilken grad er forskjellen i arbeidsledighet mellom nyutdannede med innvandringsbakgrunn og øvrige knyttet til bakgrunnskjennetegn?

For å studere disse spørsmålene, vil vi først presentere en gjennomgang av hvordan nyutdannede med ulik type innvandringsbakgrunn fordeler seg på sentrale bakgrunnsvariabler sammenliknet nyutdannede i den øvrige befolkningen.

6.1 Studietilbøyelighet og studiemønstre

Mønsteret i valg av studier er ikke det samme blant innvandrere som i den øvrige befolkningen. Studietilbøyelighet og studiemønstre, og hva slags utdanning en tar, har betydning for arbeidsmarkedssituasjonen.

Ifølge tall fra SSB utgjør innvandrerne 10 prosent og norskfødte med innvandrerforeldre nær 5 prosent av studentmassen i alderen 19-34 år (se tabell V.6.1 i vedlegg). Studietilbøyeligheten blant norskfødte med innvandrerforeldre er svært høy, hele 31 prosent av personer i aktuell aldersgruppe (19-34 år) er i høyere utdanning. De har høyere studietilbøyelighet enn den øvrige befolkningen, der tilsvarende tall er 22 prosent i aktuell aldersgruppe, og langt høyere enn innvandrerne (10 prosent) (se tabell V.6.1). Den relativt sett lave andelen i høyere utdanning blant innvandrere, kommer av at færre har fullført videregående (Utdanningsspeilet 2019) og at mange av dem har kort botid (Bjørkeng og Dzamarija 2011, Støren, Helland og Grøgaard 2007).¹³

Tall fra SSB om fordeling på type studier (gjengitt i vedleggstabell V.6.2.) viser blant annet at innvandrere er overrepresentert på studier i farmasi, odontologi, humanistiske og estetiske fag og naturvitenskapelig og teknologiske fag¹⁴, mens de er underrepresentert innenfor lærer- og lektorutdanninger. Norskfødte med innvandrerforeldre er også sterk overrepresentert på farmasi og i noen grad underrepresentert på grunnskolelærestudiet.¹⁵

6.2 Studiemønstre - nyutdannede i kandidatundersøkelsen

Når vi nedenfor viser tall basert på kandidatundersøkelsene, baserer vi oss på personer som har svart på undersøkelsen. Vi har ikke opplysninger om innvandringsbakgrunn blant dem som ikke har svart på undersøkelsen. Om det er skjevhet etter

---

¹³ Kort botid kan ha vel så stor betydning for hvorvidt en i det hele tatt har påbegynt videregående opplæring, som for selve fullføringen (Støren, Helland og Grøgaard, 2007). Vi har ikke funnet nyere studier av eventuell sammenheng mellom botid og fullføring av videregående opplæring.

¹⁴ Gjelder både det som SSB refererer til master of science, som i hovedsak er innen naturvitenskapelig og teknologiske fag, og det som SSB refererer til som master i naturvitenskapelige og tekniske fag.

¹⁵ Norskfødte med innvandrerforeldre synes å være underrepresentert på en rekke studier (på grunn av overrepresentasjon på nevnte studier), men tallgrunnlaget for enkeltstudier er lavt, så det kommenteres ikke.

innvandringsbakgrunn i svartilbøyeligheten (noe vi ikke kan kontrollere for), kan det i noen grad påvirke fordelingen av faggruppe etter innvandringsbakgrunn. Antallet og andelen innvandrere i kandidatundersøkelsen blir påvirket av at personer som er bosatt i utlandet på undersøkelsestidspunktet ikke inkludert i undersøkelsen. Innvandrere utgjør derfor trolig en lavere andel av respondentene enn de gjør av populasjonen av kandidater.

I tabell 6.1 viser vi fordelingen av mastere uten innvandringsbakgrunn, mastere født i Norge med innvandrerforeldre og innvandrere i 2019- og 2020-kullet. Vi benytter den overordnede regioninndelingen, se definisjon i kapittel 2.2.3. Nyutdannede mastere fra Asia, Afrika, Latin-Amerika og Øst-Europa utenom EU utgjør samlet nær 62 prosent av innvandrerne, mens personer i kategorien EU/EØS, Nord-Amerika og Oseania utgjør vel 38 prosent av innvandrerne.

Tabell 6.1 Mastere i 2019- og 2020-undersøkelsen, etter innvandringsbakgrunn

	2019 og 2020. Masternivå		2020, masternivå, også inkludert leger	
	Absolutte tall	Prosent	Absolutte tall	Prosent
Uten innvandrerbakgrunn	7768	88,3	4769	88,5
Innvandrere fra EU/EØS og Nord-Amerika og Oseania	315	3,6	183	3,4
Asia, Afrika, Latin-Amerika og Øst-Europa utenom EU	505	5,7	294	5,5
Født i Norge med innvandrerforeldre	206	2,3	140	2,6
Total	8794	100,0	5386	100,0

* I den første kolonnen (2019 og 2020 slått sammen) har vi ikke med leger. I den siste (bare 2020) har vi med leger, men vi får da en svært lik fordeling.

Sammenliknet med SSB-tall (tabell V.6.1 og V.6.2 i vedlegg) kan det tilsynelatende se ut til at de som har svart i undersøkelsen, er noe underrepresentert blant norskfødte med innvandrerforeldre. Vi har også med en *noe* lavere andel innvandrere enn hva en ser i tabellene som er basert på tall fra SSB. Likheten i tall er dessuten mer slående enn forskjellene. Nær ti prosent av «våre» mastere er innvandrere, om lag samme andel som for studenttallene i tabell V.6.1 og V.6.2. Mer om mulige årsaker til forskjellene i vedlegg V.1.

Tabell 6.2 viser fordelingen av personer med innvandringsbakgrunn på fagfelt. Både innvandrere og de som er født i Norge med innvandrerforeldre er underrepresentert innenfor lærerutdanning og pedagogiske fag. Det er i tråd med tallene fra SSB (tabell V.6.2). Med unntak av dette, og en høy andel innenfor natur- og realfag, fordeler mastere født i Norge med innvandrerforeldre seg nokså likt med dem uten innvandringsbakgrunn på de ulike fagfeltene.

Det er større forskjeller når det gjelder innvandrerne. Begge grupper av innvandrere er klart overrepresentert blant mastere i natur- og realfag (tilsvarende

det vi finner i tabell V.6.2, SSB-tall), og innvandrere fra Asia, Afrika, Latin-Amerika og Øst-Europa utenom EU er i tillegg overrepresentert blant mastere i teknologi.

At innvandrere er overrepresentert blant mastere i natur- og realfag, har sannsynligvis stor betydning for andelen arbeidsledige innvandrere, siden arbeidsledigheten er spesielt høy innenfor denne faggruppen (Skjelbred og Ulvestad, 2021). Ellers, så ser vi at innvandrere fra EU-land etc., er overrepresentert blant mastere i humanistiske og estetiske fag, et fagfelt som også har høy arbeidsledighet, spesielt i 2020 (Skjelbred og Ulvestad, 2021).

Tabell 6.2 Mastere/høyere grad i 2019- og 2020-undersøkelsen, etter innvandringsbakgrunn

	Uten innvandrerbakgrunn	Innvandrere fra EU/EØS og Nord-Amerika og Oseania	Innvandrere fra Asia, Afrika, Latin-Amerika og Øst-Europa utenom EU	Født i Norge med innvandrerforeldre
Humanistiske og estetiske fag	10,2	19,7	12,5	4,4
Lærerutd og utd i pedagogikk	17,0	10,8	7,3	7,3
Samfunnsfag	13,5	12,7	11,1	18,4
Juridiske fag	5,8	1,6	3,0	6,8
Økonomiske og administrative fag	17,1	8,9	12,3	18,9
Teknologiske fag/sivilingeniør	7,5	4,1	12,5	11,7
Natur- og realfag	11,8	21,6	23,6	17,0
Helse- og sosialfag*	13,0	16,8	13,9	14,1
Idrettsfag	1,8	1,9	0,4	0,5
Primærnæringsf.	1,0	1,3	1,2	
Samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag	1,2	0,6	2,4	1,0
N=100 %	7768	315	505	206

* Unntatt leger.

I tabellen over (6.2) er som nevnt leger holdt utenom fordi de bare var med i 2020-undersøkelsen. Det kan legges til at om vi bare ser på 2020, utgjør legene følgende prosentandeler av nyutdannede *på masternivå*: tre prosent av dem uten innvandringsbakgrunn samt av innvandrere fra EU-land etc., knappe 1 prosent av innvandrere fra Asia, mv, og nær 8 prosent av personer født i Norge med innvandrerforeldre.

Legestudiet utgjør altså en lav andel av nyutdannede innvandrere i kategorien Asia, Afrika etc. utdannet i Norge. Det samsvarer med SSB-tall for dem som studerer i Norge. Av dem som er født i Norge med innvandrerforeldre utgjør derimot

legeutdannede en meget høy andel. Personer født i Norge med innvandrerforeldre er altså overrepresentert på legestudiet.

Når det gjelder totalfordeling etter fagfelt på *bachelornivå*, må vi konsentrere oss om 2020-kullet. Det er generelt ikke store forskjeller i fordelingen av fagfelt blant bachelorer etter innvandringsbakgrunn. Mønsteret er på mange måter ganske likt i de fire kategoriene av innvandringsbakgrunn. Det er også interessant at bachelorer med innvandringsbakgrunn ikke synes å være underrepresentert innenfor pedagogiske fag. Disse er i hovedsak førskolelærere (60 prosent), de øvrige er har tatt fag- eller yrkesfaglærerutdanninger eller bachelorgrad i pedagogikk.

Tabell 6.3 Bachelorer i 2020-undersøkelsen, etter innvandringsbakgrunn og fagfelt. Prosent

	Uten innvandrerbakgrunn	Innvandrere fra EU/EØS og Nord-Amerika og Oseania	Innvandrere fra Asia, Afrika, Latin-Amerika og Øst-Europa utenom EU	Født i Norge med innvandrerforeldre
Ingeniører	9,9	11,9	11,7	11,6
Realister	9,4	6,5	10,5	12,3
Humanistiske og estetiske fag	9,6	15,5	7,5	5,2
Pedagogiske fag	9,9	9,5	10,9	11,0
Samfunnsvitenskapelige og juridiske fag	13,4	10,7	10,0	21,3
Økonomisk-administrative fag	13,5	16,7	14,2	11,0
Idrettsfag	2,0	1,8	0,4	0,6
Helse- og sosialfag	29,3	22,6	33,9	27,1
Primærnæringsfag	1,5	0,6	0	0
Samferdsels-, sikkerhets- og servicefag	1,2	2,4	0,4	0
Uspesifisert bachelor	0,3	1,8	0,4	0
N (=100%)*	4879	168	239	155

*Bare halvparten av uteksaminerte bachelorer våren 2020 var med i utvalget som fikk tilsendt spørreskjema. Det er grunnen til at antallet bachelorer tilsynelatende ser lavere ut enn antall master. N i tabellene viser til antall som har svart (uveid) på det aktuelle spørsmålet.

Imidlertid; innvandrere med bakgrunn i land utenfor EU, Nord-Amerika og Oceania, samt de som er født i Norge med innvandrerforeldre, er noe overrepresentert blant ingeniørene. Det er en klarere tendens til at innvandrere med bakgrunn i land utenfor EU, Nord-Amerika og Oceania er overrepresentert innenfor bachelorutdanninger i helse- og sosialfag. De synes derimot å være noe underrepresentert i bachelorutdanninger i samfunnsfag og humanistiske og estetiske fag. I sistnevnte fagfelt er samtidig innvandrere fra EU-land etc. overrepresentert, mens de

som er født i Norge med innvandrerforeldre er klart overrepresentert innenfor samfunnsfag og juridiske fag på bachelornivå.

Innvandrere fra EU-land etc. er overrepresentert innenfor økonomisk-administrative fag. Vi minner om at *Handelshøyskolen BI* ikke er med i kandidatundersøkelsene (se Skjelbred, Eide og Sadeghi, 2021). Det betyr at andelen bachelorer i økonomisk-administrative fag er lavere enn den ville vært om BI var inkludert.

6.3 Hvem er innvandrerne?

Vi undersøker om innvandrere skiller seg fra personer uten innvandringsbakgrunn på sentrale bakgrunnskjennetegn/demografiske kjennetegn som kjønn, alder og bosted. Vi begrenser oss til 2020-kullet siden det er det eneste kullet som inneholder alle utdanninger på begge nivåer og derfor er mest representativ for innvandrere i høyere utdanning generelt. Kjennetegn ved individene som kjønn, alder, karakterer og foreldrenes utdanningsnivå har vist å ha betydning for arbeidsmarkedstilpasningen, og kan derfor påvirke forskjellen i arbeidsmarkedstilpasning mellom innvandrere og øvrig befolkning

Kjønn og alder

Tabell 6.4 viser at det er små forskjeller i kvinneandelen etter innvandringsbakgrunn, men kvinneandelen er høyest blant master fra EU/EØS, Nord-Amerika og Oseania. Blant bachelorer i 2020-kullet er det ubetydelige forskjeller i kvinneandel etter innvandringsbakgrunn.

Tabell 6.4 Kvinneandel blant nyutdannede etter innvandringsbakgrunn. 2020-kull. Prosent

	Master/høyere grad	Bachelor
Uten innvandringsbakgrunn	65,0	64,3
Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika og Oseania	69,9	61,9
Asia, Afrika, Latin-Amerika og Øst-Europa utenom EU	54,4	64,9
Født i Norge med innvandrerforeldre	59,3	61,9

Mastere som er født i Norge med innvandrerforeldre, har lavest gjennomsnittsalder (tabell 6.5). Tendensen er den samme blant bachelorene, men da først og fremst om en sammenlikner med innvandrere. Dette sammenfaller med at norskfødte med innvandrerbakgrunn har en større tendens enn den øvrige befolkningen til å gå direkte fra videregående til høyere utdanning (Støren, Helland og

Grøgaard 2007).¹⁶ I all hovedsak er mønsteret med hensyn til kjønns- og aldersfordeling ganske likt blant nyutdannede etter innvandringsbakgrunn.

Tabell 6.5 Gjennomsnittsalder blant nyutdannede etter innvandringsbakgrunn. 2020-kull

	Master/høyere grad	Bachelor
Uten innvandringsbakgrunn	30,5	27,0
Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika og Oseania	32,5	30,6
Asia, Afrika, Latin-Amerika og Øst-Europa utenom EU	31,9	29,3
Født i Norge med innvandrerforeldre	27,0	24,5

Karakterer

Når det gjelder karakterer fra videregående opplæring, viser tabell 6.6 at innvandrere ikke har svakere karakterer fra videregående enn personer uten innvandringsbakgrunn, snarere er det en viss motsatt tendens. Nyutdannede født i Norge med innvandrerforeldre har samme karaktersnitt som dem uten innvandringsbakgrunn. Ellers så ser vi at mastere har høyere karaktersnitt fra videregående enn bachelorer, i alle grupper uansett innvandringsbakgrunn. Også en regresjonsanalyse av videregående karakterer (se vedleggstabell V.6.8) bekrefter disse funnene.¹⁷ Merk at grunnlaget for tabellen er snittkarakterer angitt i fastsatte karakterintervaller i spørreskjemaet. En gjennomsnittsverdi på 5, tilsvarer at karakteren er i intervallet 4,5 til 4,9.¹⁸

¹⁶ Også en nyere SSBs-studie kan tyde på større direkte overgang blant personer med innvandringsbakgrunn, spesielt norskfødte med innvandrerforeldre, fra videregående skole til høyere utdanning (Hosseini og Sundberg (2021, s. 22).

¹⁷ Det skal legges til at forskjellen i karaktersnitt fra videregående mellom personer uten innvandringsbakgrunn på den ene siden og innvandrere fra EU-land mv. og fra Asia, Afrika mv. (der de sistnevnte to gruppene har høyest karaktersnitt) (se vedleggstabell V.6.8) forsvinner når det kontrolleres for det å ha bodd i utlandet da en var 17 år, og spesielt hvis en ha kommet til Norge for å studere. Forskjellen mellom innvandrere og ikke-innvandrere «drives» derfor av gruppen som bodde i utlandet da de var 17 år. Disse *har* altså oppgitt karakterer fra videregående skole etter en norsk skala, men vi vet ikke hvor mange av dem som har karakterer fra en norsk videregående skole, og hvor mange som har karakterer fra en utenlandsk videregående skole.

¹⁸ Skalaen er på «ordinalnivå», og strengt tatt er det ikke en fast avstand mellom alle verdiene på variabelen slik det bør være for å beregne gjennomsnitt. For å illustrere fordelingen på en enkel og oversiktlig måte, finner vi det likevel formålstjenlig å vise gjennomsnittsverdier her.

Tabell 6.6 Gjennomsnittskarakterer fra videregående skole blant nyutdannede etter innvandringsbakgrunn. 2020-kull

	Master/høyere grad	Bachelor
Uten innvandringsbakgrunn	5,0	4,4
Innvandrere fra EU/EØS og Nord-Amerika og Oseania	5,2	4,8
Asia, Afrika, Latin-Amerika og Øst-Europa utenom EU	5,2	4,4
Født i Norge med innvandrerforeldre	5,1	4,6

* I spørreskjemaet har karakterer fra videregående skole en sjudelt skala. Skalaen er: 1=lavere enn 3, 2=3,0-3,4, 3=3,5-3,9, 4=4,0-4,4, 5=4,5-4,9, 6=5,0-5,4 og 7=5,5 eller høyere. Uoppgitt, som utgjør vel to prosent, er holdt utenom i tabell 6.16.

Innvandrerne i undersøkelsen har ikke svakere karakterer fra videregående enn personer uten innvandringsbakgrunn, snarere er det en viss motsatt tendens. Nyutdannede født i Norge med innvandrerforeldre har samme karaktersnitt som dem uten innvandringsbakgrunn. Ellers så ser vi at mastere har høyere karaktersnitt fra videregående enn bachelorer, og uansett innvandringsbakgrunn. Også en regresjonsanalyse av videregående karakterer (se vedleggstabell V.6.8) bekrefter disse funnene.¹⁹

Når det gjelder karakterer fra høyere utdanning, går skalaen motsatt vei, lavere verdi er bedre karakter (A =1, E=5). Fordelingen vises i tabell 6.7. Mens innvandrerne i undersøkelsen *ikke* hadde svakere karakterer fra videregående enn personer uten innvandringsbakgrunn, er det svakere karakternivå fra høyere utdanning blant nyutdannede med innvandringsbakgrunn enn blant de øvrige, med unntak av for innvandrere fra EU-land etc. Blant innvandrere fra Asia, Afrika etc. samt blant nyutdannede født i Norge med innvandrerforeldre, er det en tendens til svakere karakternivået enn blant personer uten innvandringsbakgrunn (tabell 6.7).

¹⁹ Det skal legges til at forskjellen i karaktersnitt fra videregående mellom personer uten innvandringsbakgrunn på den ene siden og innvandrere fra EU-land mv. og fra Asia, Afrika mv. (der de sistnevnte to gruppene har høyest karaktersnitt) (se vedleggstabell V.6.8) forsvinner når det kontrolleres for det å ha bodd i utlandet da en var 17 år, og spesielt hvis en ha kommet til Norge for å studere. Forskjellen mellom innvandrere og ikke-innvandrere «drives» derfor av gruppen som bodde i utlandet da de var 17 år. Disse *har* altså oppgitt karakterer fra videregående skole etter en norsk skala, men vi vet ikke hvor mange av dem som har karakterer fra en norsk videregående skole, og hvor mange som har karakterer fra en utenlandsk videregående skole.

Tabell 6.7 Hovedkarakter/gjennomsnittskarakterer fra høyere utdanning som nylig var fullført, etter grad og innvandringsbakgrunn. 2020-kull

	Master/høyere grad	Bachelor
Uten innvandringsbakgrunn	2,2	2,5
Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika og Osania	2,1	2,5
Asia, Afrika, Latin-Amerika og Øst-Europa utenom EU	2,3	2,9
Født i Norge med innvandrerforeldre	2,4	2,8

Hvorvidt forskjellene i karakterer er signifikante, har vi undersøkt i en regresjonsanalyse i vedleggstabell V.6.5. Karakternivået kan variere fordi karakterregimene varierer mellom studier og læresteder, selv om skalaen som benyttes er den samme. Som vist i kapittel 6.2 og ytterligere utdypet i tabell V.6.2. fordeler innvandrere og personer uten innvandringsbakgrunn seg noe ulikt på de ulike studiene. I tillegg varierer karakterene selvsagt også etter ferdighetsnivå, noe som blant annet viser seg i at det er svakere karaktersnitt på bachelornivå. For å undersøke hva som har betydning for variasjon i karakterer i høyere utdanning, har vi gjort en egen analyse av dette der vi har kontrollert for blant annet faggruppe. Analysen (vedleggstabell V.6.5) viser at karakternivået varierer mellom fag. Det er høyere karakternivå blant for eksempel humanister enn blant mastere i juridiske fag, som har høye inntakskrav. Det er også høyere blant humanister enn blant mastere i teknologi (sistnevnte er referansegruppe i analysen). Dette finner vi også etter at det er kontrollert for karakterer fra videregående opplæring. Isolert sett viser dette til at det eksisterer ulike karakterregimer.

Analysen viser at det også etter kontroll for hva slags utdanning en ble uteksaminert fra, er (minst) like store forskjeller i karakterer fra høyere utdanning etter innvandringsbakgrunn som før vi kontrollerte for dette. Det er ingen signifikante forskjeller mellom innvandrere fra EU-land etc. og personer uten innvandringsbakgrunn, men innvandrere fra Asia, Afrika mv. og personer født i Norge med innvandrerforeldre har i snitt dårligere karakterer. Dette *kan* tyde på at det er mer krevende å oppnå gode karakterer i høyere utdanning for personer med bakgrunn i Asia, Afrika mv.

En nærliggende tanke er at dette henger sammen med kort botid og svake norskferdigheter hos en del av innvandrerne. Imidlertid har vi kontrollert for det å komme til Norge for å studere kombinert med det å bo i utlandet som 17-åring, samt norskferdigheter. Norskferdigheter har da ingen signifikant effekt på karakterene, og det å komme til Norge for å studere kombinert med det å bo i utlandet som 17-åring, er assosiert med klar *forbedring* av karakterene. Andre funn etter kontroll for disse to forholdene (se tabell V.6.5, modell 4), er: Kontrollen har ingen betydning for personer født i Norge med innvandrerforeldre (negativ koeffisient av samme størrelsesorden), for innvandrere fra Asia, Afrika mv. synes det å ha en ørliten betydning (størrelsen på negativ koeffisient tenderer til å øke noe), mens

den positive koeffisienten (liten, men signifikant) for innvandrere fra EU-land mv. forsvinner når vi kontrollerer for dette. Dette synes å innebære at innvandrere fra EU-land med gode karakterer ofte har kommet til Norge for å studere. (I dette tilfellet kontrolleres bort den positive effekten på karakterer av å være innvandrere fra EU-land.)

Vi har ikke noen god forklaring på hvorfor innvandrere fra Asia, Afrika mv. og norskfødte med innvandrerbakgrunn har lavere karaktersnitt fra høyere utdanning enn de øvrige kandidatene, til tross for at de i snitt har like gode inntakskarakterer. Det kan muligens henge sammen med integrasjon i studiene/på studie-stedet, eventuelt også mulighet for å få relevant inntektsgivende arbeid eller praksis plass under studiet. Det er uansett et spørsmål som bør være gjenstand for videre studier.

Siden både hvilken faggruppe en tilhører og karakterer har betydning for arbeidsledighetsrisikoen, og begge deler varierer etter innvandringsbakgrunn, er det viktig å kontrollere for slike forhold når en undersøker forskjeller i arbeidsledighetsrisiko etter innvandringsbakgrunn.

Bosted

Bosted kan ha betydning for arbeidsmarkedssituasjonen. Oslo har høyest andel innvandrere av fylkene. Av befolkningen i Oslo utgjorde innvandrerne i 2020 25,6 prosent og norskfødte med innvandrerforeldre 8,2 prosent. Tilsvarende tall for hele landet var henholdsvis 14,7 og 3,5 prosent (SSB 2021). I tidligere studier har vi imidlertid funnet, for mastere sett samlet, at det ikke betyr noe for arbeidsmarkedssituasjonen hvorvidt en bor i Oslo eller ikke, men at det kan ha betydning for enkelte utdanningsgrupper, som IKT-utdannede (Støren mfl. 2019, 2020). Her har vi også med bachelorer, og det kan være interessant å se både om nyutdannede innvandrere oftere enn andre bor i Oslo, og om det å bo i Oslo betyr noe for arbeidsmarkedssituasjonen.

Tabell 6.8 Andel som bor i Oslo, etter innvandringsbakgrunn, kull og grad. 2020-kull. Prosent

	Master/høyere grad	Bachelor
Uten innvandringsbakgrunn	29,0	20,9
Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika og Oseania	31,7	28,0
Asia, Afrika, Latin-Amerika og Øst-Europa utenom EU	32,7	27,2
Født i Norge med innvandrerforeldre	49,3	42,6

Mastere født i Norge med innvandrerforeldre har størst tilbøyelighet til å bo i Oslo. Ellers er det blant masterne ubetydelige forskjeller mellom innvandrere og personer uten innvandringsbakgrunn i andelen som bor i Oslo; rundt 30 prosent bor i Oslo et halvt år etter eksamen. Likheten kommer av at personer uten innvand-

ringsbakgrunn har flyttet på seg. Av masterne uten innvandringsbakgrunn i 2020-kullet bodde bare 8 prosent i Oslo da de var 17 år. Blant bachelorer uten innvandringsbakgrunn er det imidlertid en mindre tilbøyelighet til å bo i Oslo et halvt år etter fullført bachelorutdanning, og blant bachelorene er det en tendens til at flere av dem med innvandringsbakgrunn enn av dem uten, bor i Oslo.

Foreldres utdanningsnivå

Innvandrerne har i snitt vel så høyt utdanningsnivå som befolkningen ellers (SSB, 2021b). Det viser SSBs tall der de har beregnet utdanningsnivået til innvandrere med ukjent utdanning. Av innvandrere 16 år og over, har 43 prosent høyere utdanning, mot 33 prosent av norskfødte med innvandrerforeldre og 38 prosent av befolkningen ellers. Om vi bare ser på en aldergruppe som er relevant for foreldregenerasjon til kandidatene og velger 50-59-åringene, har 39–40 prosent i alle grupper etter innvandringsbakgrunn høyere utdanning. Sosial kapital, som omhandler den “kapitalen” en får gjennom relasjoner til andre (Coleman 1988, Portes 1998), og nettverk (betydningen av hvem du kjenner) (Granovetter 1995), kan ha innvirkning på muligheten til å få en (relevant) jobb, ved at kontakter og nettverk gjennom familie og venner spiller en rolle i jobbsøkingen. Dette kan ha betydning for innvandreres muligheter, men også det at foreldre har *høyt utdanningsnivå* kan ha relevans ved gi bedre tilgang til informasjon og relevante kontakter i arbeidsmarkedet.

I Norge er det imidlertid funnet at foreldres utdanningsnivå har liten betydning, om i det hele tatt noen, for arbeidsmarkedsutfall blant nyutdannede. For mastere i Kandidatundersøkelsen 2019 ble det funnet at foreldres utdanningsnivå ikke hadde noen betydning (Nesje, Skjelbred og Madsen 2020). Opheim (2007) fant imidlertid at i tilfeller der *begge* foreldre hadde høyere utdanning, syntes det å være en signifikant lavere risiko for arbeidsledighet og andre former for mistilpassning i arbeidsmarkedet blant nyutdannede mastere. Her vil vi (se tabell 6.9) undersøke betydningen av foreldres utdanningsnivå i analysen av 2020-kullet, der vi også inkluderer bachelorer. Det kan uansett være interessant å se på hvordan nyutdannede mastere og bachelorer med og uten innvandringsbakgrunn fordeler seg etter utdanningsnivået til foreldrene (tabell 6.16). Vi velger her å fokusere på lengden på foreldrenes (høyere) utdanning. Når minst en av foreldrene har *lang* høyere utdanning, har de svart at enten mor eller far har høyere utdanning av varighet *mer enn* fire år. I kategorien «kort høyere utdanning hos foreldre», finner vi dem som har foreldre (minst én av dem) med høyere utdanning av varighet fire år eller mindre som sin høyeste utdanning. Hvis mor har kort høyere utdanning og far har lang (og vise versa), er de i kategorien for at minst en av foreldrene har *lang* høyere utdanning.

Tabell 6.9 Andel med foreldre med høyere utdanning, etter innvandringsbakgrunn. 2020-kullet. Prosent

	Bachelorer			Mastere/høyere grad		
	Kort høyere utdanning er høyeste utd. hos foreldre	Minst én foreldre har lang høyere utdanning	I alt, minst én forelder har høyere utdanning	Kort høyere utdanning er høyeste utd. hos foreldre	Minst én foreldre har lang høyere utdanning	I alt, minst én forelder har høyere utdanning
Uten innvandringsbakgrunn	30,6	35,6	66,0	33,6	40,3	73,8
Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika og Oseania	20,6	38,8	59,4	27,6	42,5	70,2
Asia, Afrika, Latin-Amerika og Øst-Europa utenom EU	23,0	23,8	46,8	23,4	37,1	60,5
Født i Norge med innvandrerforeldre	17,2	29,8	47,0	24,3	23,6	47,9

Generelt er nyutdannede fra høyere utdanning overrepresentert blant personer med høyt utdannede foreldre, noe som gjenspeiler at det er sosial skjev rekruttering til høyere utdanning.²⁰ Det gjelder både bachelorer og mastere, men først og fremst masterne. Mastere fra EU/EØS, Nord-Amerika og Oseania har en meget høy andel med høyt utdannede foreldre, men blant innvandrere Afrika, Afrika, Latin-Amerika og Øst-Europa utenom EU, er det lavere andel med høyt utdannede foreldre enn blant dem uten innvandringsbakgrunn. Blant nyutdannede mastere og bachelorer som er født i Norge med innvandrerforeldre, er det imidlertid betydelig lavere andel med høyt utdannede foreldre enn blant nyutdannede uten innvandringsbakgrunn. Som omtalt foran er studietilbøyeligheten særlig stor blant personer som er født i Norge med innvandrerforeldre. Rekrutteringen til høyere utdanning er altså bredere blant personer som er født i Norge med innvandrerforeldre, noe som antyder større sosial mobilitet i denne gruppen.

Det er altså visse forskjeller i foreldrenes utdanningsnivå etter innvandringsbakgrunn, noe som kan gjøre det interessant å undersøke om det har betydning for arbeidsmarkedssituasjonen.

²⁰ Siden vi i tabell 6.9 ser på andeler der minst én av foreldrene har høyere utdanning, er andelene ikke direkte sammenlikne med de vi nevnte over om befolkningens utdanningsnivå. Imidlertid er andelen med høyt utdanningsnivå blant foreldrene høy også om en ser på bare én av foreldrene. Det gjelder spesielt mastere, og spesielt de av dem som er innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika og Oseania eller uten innvandringsbakgrunn, mens det ikke gjelder personer født i Norge med innvandrerbakgrunn.

6.4 Morsmål og ferdigheter i norsk

Analysen av Kandidatundersøkelsen 2019 (Nesje, Skjelbred og Madsen, 2020) viste at norskferdigheter hadde betydning for risikoen for arbeidsledighet blant innvandrerne. Innvandrere med gode norskferdigheter (både muntlig og skriftlig) hadde bedre arbeidsmarkedstilpasning enn innvandrere med mindre gode norskferdigheter. Innvandrere med *gode* norskferdigheter hadde likevel vesentlig dårligere arbeidsmarkedstilpasning enn den øvrige befolkningen. Dette funnet samsvarte med tidligere funn (Støren mfl. 2016).

Tabell 6.10 viser andelen av respondentene som har oppgitt annet førstespråk enn norsk etter innvandringsbakgrunn. Det er naturlig nok liten forskjell mellom innvandrere fra ulike regioner på dette spørsmålet. Den store majoriteten, mer enn åtte av ti innvandrere har annet morsmål enn norsk. Også en stor andel av norskfødte med innvandrerforeldre, fire av ti, oppgir at norsk ikke er deres førstespråk.

Tabell 6.10 Andel som har annet morsmål enn norsk, etter innvandringsbakgrunn. 2020-kullet. Prosent

	Uten innvandrer- bakgrunn	Innvandrere fra EU/EØS, Nord- Amerika og Osea- nia	Asia, Afrika, La- tin-Amerika og Øst-Europa utenom EU	Født i Norge med innvandrerforeldre
Annet morsmål	0,6 ²¹	84,7	80,0	42,0
N, oppgitt mors- mål (=100 %)	9642	349	532	294

Tallene viser til alle som var med i 2020-undersøkelsen, medregnet bachelorer..

Alle som svarer at norsk ikke var deres førstespråk, ble bedt om å vurdere sine muntlige og skriftlige norskferdigheter, basert på en femdelte skala fra svært dårlige til svært gode. Vi slår sammen skriftlige og muntlige norskferdigheter deler i to grupper: personer med svært gode norskferdigheter og personer med svake(re) norskferdigheter. Personer med svært gode norskferdigheter er personer som enten har svart at de har norsk som førstespråk eller som har svart at de har svært gode eller gode norskferdigheter, både muntlig og skriftlig. Resten er definert til å ha svake(re) norskferdigheter. Dette er en nokså streng definisjon av gode norskferdigheter, og «middels» blir her regnet som svake ferdigheter. Samme definisjon er brukt blant annet i Støren mfl. (2016).

²¹ Vi ser at det er en viss, men ørliten andel av dem som *ikke* har innvandringsbakgrunn, slik det her er definert, svarer at de har et annet morsmål enn norsk. Dette kan for eksempel være personer som er født utenfor Norge, men der bare én av foreldrene er født utenfor Norge. Disse regnes her (og etter offisiell definisjon) ikke som innvandrere.

Tabell 6.11 Andel med svake til middels norskferdigheter blant personer med innvandringsbakgrunn. Prosent

	2019		2020	
	Master/høyere grad	Bachelor*	Master/høyere grad	Bachelor
Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika og Oseania	23,5	23,8	24,0	4,8
Asia, Afrika, Latin-Amerika og Øst-Europa utenom EU	41,2	18,1	32,7	7,1
Født i Norge med innvandrerforeldre	0	2,1	0	1,9

* Bachelorer i 2019-undersøkelsen omfatter bare naturvitenskapelige og tekniske fag. I 2020-undersøkelsen var alle typer bachelorer med. Dette gjør at man ikke kan sammenligne norskferdighetene mellom de to kullene. Av bachelorer

Tabell 6.11 viser at personer som er født i Norge med innvandrerforeldre, rapporterer gjennomgående gode norskferdigheter. Innvandrere fra Asia, Afrika, Latin-Amerika og Øst-Europa utenom EU rapporterer oftere om svake norskferdigheter (middels, dårlige eller svært dårlige). Høyest andel med svake-middels norskferdigheter finner vi blant mastere i 2019-kullet som er født Asia, Afrika, Latin-Amerika og Øst-Europa utenom EU (41 prosent). Det er imidlertid få som svarer at ferdighetene er dårlige (se vedleggstabellene V.6.3 og V.6.4). Bachelorer i 2020-undersøkelsen rapporterer om bedre norskferdigheter enn masterne. Bachelorene er yngre, og bachelorene blant disse innvandrerne har også sjeldnere enn masterne kommet til Norge for å studere (se nedenfor).

6.5 Når – og eventuelt hvorfor – kom kandidatene til Norge?

I kandidatundersøkelsene har vi ikke direkte informasjon om botid. Vi har imidlertid opplysninger om hvorvidt personene bodde i utlandet da de var 17 år. De fleste av disse er innvandrere som kom til Norge senere enn ved fylte 17 år, selv om gruppen også inkluderer noen personer som bare har hatt et midlertidig opphold i utlandet (utvekslingselev eller opphold i utlandet med familien). De fleste har trolig videregående opplæring fra utlandet, og relativt kort botid i Norge. Også dette kan ha betydning for arbeidsmarkedssituasjonen som nyutdannet. Tabell 6.12 viser hvor mange i de ulike kategoriene som svarte at de bodde utenfor Norge da de var 17 år.

Tabell 6.12 Andelen som bodde i utlandet da de var 17 år, etter innvandringsbakgrunn, kull og grad. Prosent

	2019		2020	
	Master/høyere grad	Bachelor*	Master/høyere grad	Bachelor
Uten innvandringsbakgrunn	1,7	2,1	2,9	1,8
Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika og Oseania	76,1	54,8	73,2	52,4
Innvandrere fra Asia, Afrika, Latin-Amerika og Øst-Europa utenom EU	66,2	38,4	58,5	30,5
Født i Norge med innvandrerforeldre	1,3	0	1,4	1,3

* Bachelorer i 2019-undersøkelsen omfatter bare naturvitenskapelige og tekniske fag. I 2020-undersøkelsen var alle typer bachelorer med.

Flertallet av nyutdannede innvandrere på masternivå bodde utenfor Norge da de var 17 år, og det gjelder mange flere av masterne enn av bachelorene. Vi ser også at det særlig var en høy andel av dem som kom fra EU-land etc., som bodde utenfor Norge da de var 17 år. Tallene kan tyde på at blant masterne var det mange som kom til Norge nettopp for å studere. Dette har vi informasjon om fra 2020-undersøkelsen.

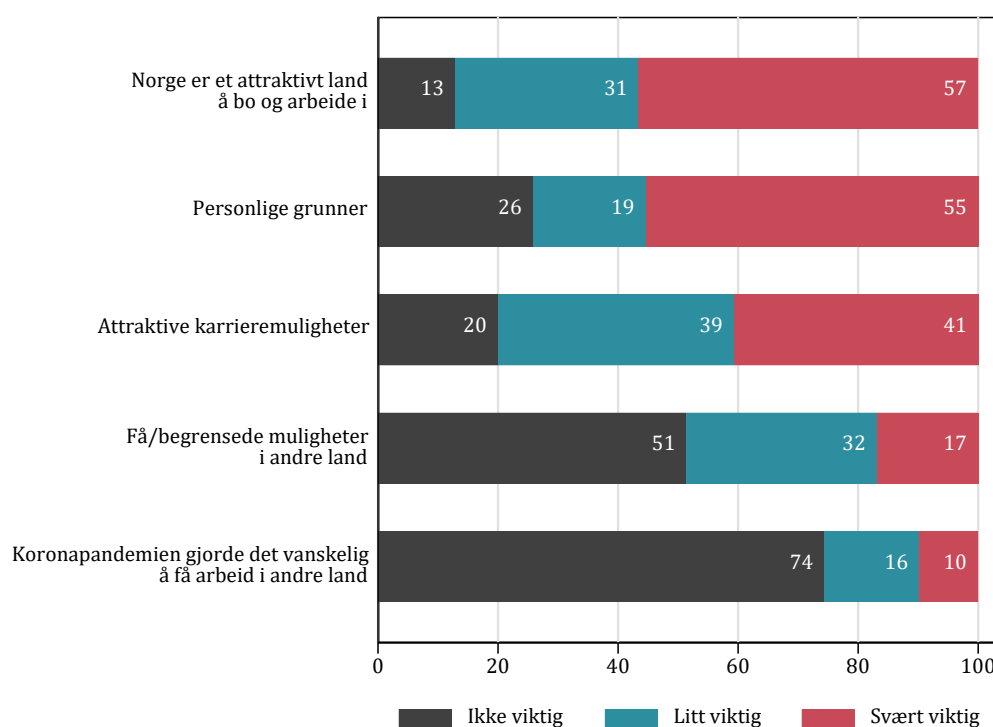
Tabell 6.13 Prosentandel av nyutdannede innvandrere som kom til Norge for å studere, etter om de bodde i utlandet da de var 17 år. 2020-kullet

	Bodde i utlandet da de var 17 år	Bodde i Norge da de var 17 år	I alt
Mastere/høyere grad			
Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika og Oseania	38,1	6,3	29,7
Innvandrere fra Asia, Afrika, Latin-Amerika og Øst-Europa utenom EU	52,3	13,1	36,1
i alt	46,1	11,2	33,6
Bachelorer			
Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika og Oseania	17,0	6,5	12,1
Innvandrere fra Asia, Afrika, Latin-Amerika og Øst-Europa utenom EU	16,4	11,4	13,0
i alt	16,8	9,9	12,6

Tabell 6.13 viser at i alt en tredel av innvandrerne med masterutdanning eller tilsvarende svarte at de kom til Norge for å studere. Andelen som kom til Norge for å studere er høyest blant mastere med bakgrunn i Asia, Afrika, Latin-Amerika og Øst-Europa utenom EU, spesielt om de hadde bodd i utlandet da de var 17 år. I denne gruppen hadde vel halvparten kommet til Norge for å studere. Blant

bachelorene er det få (i alt 13 prosent) som svarer at de kom til Norge for å studere, og det er ikke forskjeller mellom regioner. Det gjelder også enten de bodde i Norge da de var 17 år eller i utlandet. Andelen er likevel naturlig nok høyere i sistnevnte gruppe (nær 17 prosent), om enn betydelig lavere enn blant masterne.

Innvandrerne i 2020-undersøkelsen ble også stilt spørsmål knyttet til det å søke arbeid i Norge. Spørsmålet lød: *Hvor viktig er eller var følgende forhold for deg for å søke arbeid i Norge? Hvilke forhold det gjaldt, samt svarfordelingen for innvandrere som helhet på de ulike spørsmålene er vist i figur 6.1.*

Figur 6.1 Hvor viktig er ulike forhold for å søke arbeid i Norge? Nyutdannede innvandrere i 2020-undersøkelsen. Prosent

Det er svært mange som oppgir at Norge er et attraktivt land å bo og jobbe i, som en svært viktig grunn til å søke arbeid i Norge. Om lag like mange peker på personlige grunner, som det å ha familie, partner og venner i Norge som svært viktig. Her er det imidlertid flere som peker på at dette *ikke* er viktig, enn når det gjelder «attraktivt land». «Attraktive karrieremuligheter» fremstår som middels viktig, sammenlignet med de øvrige forholdene det er spurt om.

Svarene på de ulike spørsmålene er nokså likt blant mastere og bachelorer. Det er imidlertid særlig mange av bachelorene som peker på familie, venner etc. Det kommer nok av at de er yngre, og færre av dem har kommet til Norge for å studere.

Tabell 6.14 viser andelen som svært viktig for hver av de to regionene innvandrerne er delt inn i. Fullstendig svarfordelingen for bachelor og master separat for

de to regioninndelingene er vist i vedlegg (tabell V.6.9). Både for bachelor og for master er det en signifikant lavere andel som svarer attraktive karrieremuligheter blant personer som er fra land innenfor EU/EØS, Nord-Amerika og Oseania enn fra de som er fra land utenfor. For bachelor er det i tillegg en vesentlig høyere andel som svarer attraktive karrieremuligheter blant dem som er fra øvrige land, enn blant dem som er fra land innenfor EU/EØS, Nord-Amerika og Oseania. Det kan tenkes at svarmønsteret som er vist i disse tabellene og figurene, har betydning for arbeidsledighetsrisiko i de ulike gruppene, gjennom at det muligens kan ha betydning for søkeaktivitet og for det nettverket den enkelte har.

Tabell 6.14 Andel som mener at ulike forhold er svært viktige for å søke arbeid i Norge, av nyutdannede innvandrere (mastere og bachelorer) i 2020-kullet, etter region de var innvandret fra. Prosent

	Master/høyere grad			Bachelorgrad		
	Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika og Oseania	Innvandrere fra Asia, Afrika, Latin-Amerika og Øst-Europa utenom EU	Forskjell	Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika og Oseania	Innvandrere fra Asia, Afrika, Latin-Amerika og Øst-Europa utenom EU	Forskjell
Norge er et attraktivt land	57,0	63,8	-6,8	53,3	57,1	-3,7
Personlige grunner (familie, venner etc.)	55,3	56,4	-1,1	63	65,1	-2
Attraktive karrieremuligheter	39,3	49,0	-9,6 **	38,2	53,1	-14,9**
Få/begrensede muligheter i andre land	19,1	19,3	-0,2	15,2	31,3	-16,0***
Koronapandemien gjorde det vanskelig å få arbeid i andre land	9,7	14,7	-5,1*	6,1	13,3	-7,2*

6.6 Arbeidsledighet i 2019- og 2020-kullet

Som vist i kapittel 3, og gjentatt i tabell 6.15, er det ingen økning i ledigheten fra 2019 til 2020 blant innvandrere med masterutdanning når de er sett samlet. Ledigheten var derimot svært høy begge år (21 prosent), mot bare henholdsvis vel 5 og 7 prosent blant dem uten innvandringsbakgrunn. Deler vi innvandrerne opp etter regionbakgrunn, er det imidlertid et ulikt mønster. Mastere født i EU/EØS, Nord-Amerika og Oseania, har en kraftig økning i ledigheten fra 2019 til 2020, med en dobbelt så høy andel arbeidsledige i 2020 som i 2019. Det er imidlertid en annen tendens for mastere fra andre land (Asia, Afrika, Latin-Amerika og Øst-Europa utenom EU).

For bachelorer er igjen bildet annerledes. For en sammenlikning mellom 2019 og 2020, kan vi bare undersøke bachelorer i naturvitenskapelige og tekniske fag,

det vi si ingeniørbachelorer og realistbachelorer som vi her ser på samlet.²² Ledigheten økte for bachelorer i dette fagfeltet fra 2019 til 2020 i alle grupper etter innvandringsbakgrunn.

Når det gjelder bachelorer i andre fagfelt, kan vi ikke sammenlikne med 2019 (og heller ikke med tidligere år), men vi kan sammenlikne med bachelorer i naturvitenskapelige og tekniske fag i samme kull (2020). Vi ser at arbeidsledigheten er betydelig høyere blant bachelorer i naturvitenskapelige og tekniske fag enn i «andre fag» (sett samlet), og at det både gjelder bachelorer med innvandrerbakgrunn og bachelorer uten innvandringsbakgrunn. Samtidig er ledigheten mye høyere blant personer med innvandringsbakgrunn i disse andre fagene (sett samlet) enn blant personer uten innvandringsbakgrunn. Ledigheten blant bachelorer i «andre fag» er om lag dobbelt så høy blant innvandrerne som blant dem uten innvandringsbakgrunn.

Tabell 6.15 Arbeidsledighet blant nyutdannede mastere og bachelorer i 2019- og 2020-kullet, etter innvandringsbakgrunn. Prosent av arbeidsstyrken

	Master/høyere grad*		Bachelor i naturvitenskapelige og tekniske fag		Bachelor andre fag
	2019	2020	2019	2020	2020
Uten innvandringsbakgrunn	5,4	7,3	9,0	14,5	8,6
Innvandrere samlet	21,3	21,1	19,8	27,1	16,2
Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika og Oseania	9,9	19,8	15,2**	24,0**	15,3
Asia, Afrika, Latin-Amerika og Øst-Europa utenom EU	28,8	21,9	22,6	28,9	16,9
Født i Norge med innvandrerforeldre	8,1	11,3	25,8***	33,3***	11,5

* Leger er unntatt, siden de bare var med i 2020.

** N er bare hhv. 33 og 25.

*** N er bare hhv. 31 og 24.

Et hovedinntrykk er at uansett nivå på utdanningen, og uansett om en er utdannet i naturvitenskapelige og tekniske fag eller andre fag, er ledighetsrisikoen betydelig større blant innvandrerne enn blant nyutdannede uten innvandringsbakgrunn, og at ledigheten økte fra 2019-2020 i alle grupper med ett viktig unntak, nemlig nyutdannede mastere som er innvandrerne fra Asia, Afrika, Latin-Amerika og Øst-Europa utenom EU. Hvorvidt det siste er utslag av tilfeldigheter, for eksempel at innvandrerne i denne kategorien hadde spesielt høy ledighet i 2019, eller det kommer av at fagsammensetningen, karakterer og andre bakgrunnsforhold var forskjellig

²² Vi velger her å se på dem samlet, til dels for å lette oversikten, til dels av hensyn til tallgrunnlaget. Om vi deler dem opp, kan det nevnes at innvandrerne som var ingeniørbachelorer hadde spesielt høy arbeidsledighet, og spesielt i 2020, med 37,5 prosent.

i 2019 og 2020, vet vi ikke. I tabell V.6.6, der vi undersøker både 2019- og 2020-kullet i en regresjonsanalyse, tar vi hensyn til fagsammensetning, karakterer og andre bakgrunnsfaktorer. Først skal vi se nærmere på 2020-kullet.

6.6.1 Arbeidsledighet etter innvandringsbakgrunn i 2020-kullet. Regresjonsanalyse

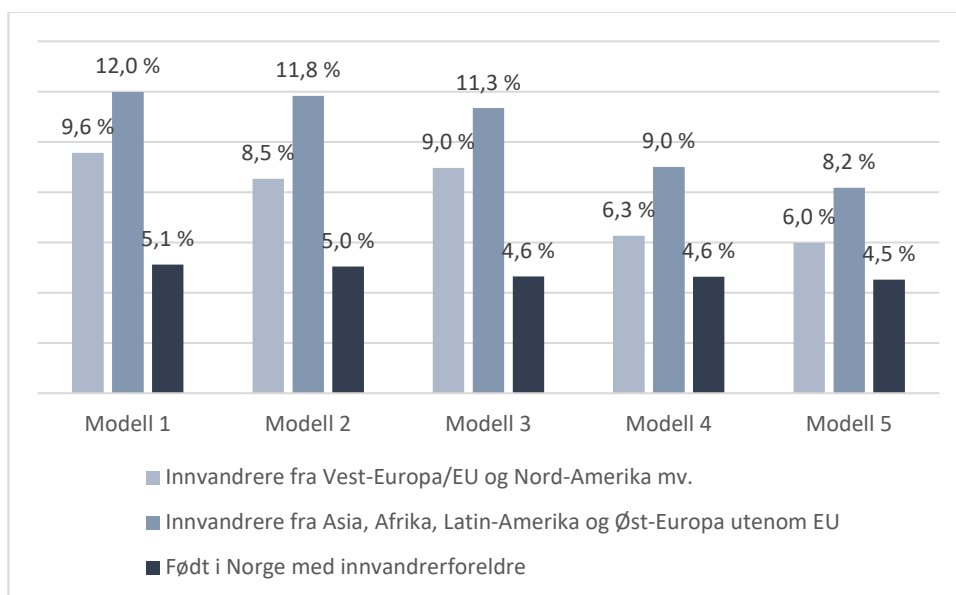
Vi undersøker risikoen for arbeidsledighet i hele 2020-kullet som bor i Norge på undersøkelsestidspunktet (unntatt en liten gruppe personer med uspesifisert bachelorutdanning, som er holdt utenfor). Vi gjør dette i flere steg (tabell 6.16). Formålet er å undersøke om regresjonskoeffisientene for det å ha innvandringsbakgrunn endrer seg som følge av at flere og flere forhold trekkes inn som kontrollvariabler i analysen. I modell 1 har vi ikke kontrollert for bakgrunnsforhold. I modell 2 kontrollerer vi for demografiske bakgrunnsforhold (alder²³, kjønn, bosted og foreldrenes utdanning) og fagbakgrunn og nivå. I modell 3 tar vi også hensyn til at karakterer varierer. Her trekker vi inn både karakterer fra videregående og karakterer fra høyere utdanning.²⁴ I modell 4 tar vi hensyn til om innvandrerne kom for å studere og bodde i Norge da de var 17 år. Her skiller vi mellom dem som bodde i utlandet da de var 17 år og kom til Norge for å studere, og de som bodde i utlandet da de var 17 år, men ikke hadde kommet til Norge for å studere. I den siste modellen (modell 5) kontrollerer vi for norskferdigheter.

Resultatene når det gjelder innvandringsbakgrunn, vises i figur 6.2. De aktuelle prosentandelene viser til koeffisienter for de aktuelle gruppene i de ulike modellene i tabell 6.16, der resultater fra den fulle regresjonen vises. Vi benytter lineær sannsynlighetsmodell, der koeffisienten uttrykker prosentvis forskjell fra referansegruppen i regresjonen. Personer uten innvandringsbakgrunn er referansegruppe.

---

²³ Vi setter gjennomsnittsalder for (hele) kullet (28 år) til 0, og de som har lavere alder enn snittet får verdiene -1, -2, -3 osv, og de som har høyere alder enn dette, får verdi +1, +2, +3 osv.

²⁴ Siden en del ikke har oppgitt karakterer (flere av disse har krysset av for at karakterskalaen ikke var relevant) har vi inkludert dummyvariabler for uoppgitt om karakterer. Disse har verdi 0 på karaktervariablene. For avsluttende karakterer fra høyere utdanning har vi dessuten snudd karakterskalaen, slik at beste karakter (A) har fått verdi 5, B har fått verdi 4 osv.

Figur 6.2 Estimert prosentvis differanse (prosentpoeng) i andel arbeidsledige mellom personer uten innvandringsbakgrunn (referanse) og personer med ulik type innvandringsbakgrunn. 2020-kullet

Forskjellen (estimert) i andel arbeidsledige mellom innvandrere og personer uten innvandringsbakgrunn reduseres med kontroll for bakgrunnsfaktorer, spesielt når vi tar hensyn til det å komme til Norge for å studere (modell 4) og norskferdigheter (modell 5). Samtidig er forskjellen uansett betydelig og signifikant for alle grupper i alle modeller. Modell 2 omfatter kontrollvariabler som fagfelt og grad. Disse kontrollene betyr lite for forskjellen i arbeidsledighet. Også kontroll for karakterer (modell 3) betyr lite.

Nedenfor vises full regresjonsanalyse. Mastere i teknologiske fag er referansegruppe i regresjonen. Vi kommenterer ikke her betydningen av hva slags utdanning en har tatt (og inkluderer derfor heller ikke koeffisientene i tabellen), som er omtalt foran i rapporten, annet enn å påpeke at de fleste bachelorgrupper har høyere arbeidsledighet enn de fleste gruppene av mastere. Noen viktig unntak er bachelorer i pedagogiske fag, og dernest bachelorer i helse- og sosialfag (modell 2–5) har lavest ledighetsrisiko av alle grupper, sammen med leger.

Variablene kom for å studere, bodde i utlandet da de var 17 år, og norskferdigheter, er kanskje spesielt interessante (modell 4 og 5). Vi ser at det å ha bodd i utlandet da en var 17 år (som også omfatter personer uten innvandringsbakgrunn), ikke i seg selv har noen betydning, hvis en ikke også har svart at en kom til Norge for å studere. De som både bodde i utlandet da de var 17 år *og* kom til Norge for å studere, har betydelig økt risiko for arbeidsledighet (rundt 11 prosent, modell 4). Dette kommer på sin side i stor grad av at de har svakere norskferdigheter. Koeffisienten for å bo i utlandet da de var 17 år *og* komme til Norge for å studere, er betydelig redusert når vi kontrollerer for norskferdigheter i modell 5.

Tabell 6.16 Lineær regresjonsanalyse av sannsynligheten for å være arbeidsledig. Hele 2020-kullet

	Modell 1	Modell 2	Modell 3	Modell 4	Modell 5
Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika og Oseania	0,096*** (0,014)	0,085*** (0,014)	0,090*** (0,014)	0,063*** (0,016)	0,060*** (0,016)
Innvandrere fra Asia, Afrika, Latin-Amerika og Øst-Europa utenom EU	0,120*** (0,011)	0,118*** (0,011)	0,113*** (0,011)	0,090*** (0,013)	0,082*** (0,013)
Født i Norge med innvandrerforeldre	0,051** (0,016)	0,050** (0,015)	0,046** (0,015)	0,046** (0,015)	0,045** (0,015)
Minst en av foreldrene har lang høyere utdanning		-0,005 (0,006)	0,000 (0,006)	-0,001 (0,006)	-0,000 (0,006)
Kort høyere utdanning er høyeste utd. hos foreldre		-0,014* (0,006)	-0,010 (0,006)	-0,010 (0,006)	-0,010 (0,006)
Kvinne (=1)		-0,023*** (0,006)	-0,020*** (0,006)	-0,020*** (0,006)	-0,020*** (0,006)
Alder 2020 (sentrert fra gjennomsnitt)		-0,000 (0,000)	-0,000 (0,000)	-0,001 (0,000)	-0,000 (0,000)
Bor i Oslo		-0,001 (0,006)	0,002 (0,006)	0,002 (0,006)	0,002 (0,006)
Uoppgitt, karakterer fra videregående			-0,086** (0,031)	-0,096** (0,031)	-0,102** (0,031)
Karakterer fra videregående skole,			-0,009*** (0,002)	-0,010*** (0,002)	-0,010*** (0,002)
Uoppgitt, karakter fra høyere utdanning			-0,009 (0,021)	-0,015 (0,021)	-0,016 (0,021)
Karakterer fra høyere utdanning (			-0,023*** (0,004)	-0,023*** (0,004)	-0,023*** (0,004)
Bodde i utlandet da en var 17 år, og kom til Norge for å studere				0,114*** (0,025)	0,057* (0,028)
Bodde i utlandet 17 år eller				0,025+ (0,013)	0,018 (0,013)
Svake-middels norskferdigheter					0,115*** (0,027)
Constant	0,087*** (0,003)	0,070*** (0,010)	0,193*** (0,018)	0,196*** (0,018)	0,195*** (0,018)
Kontrollert for fagfelt	Nei	Ja	Ja	Ja	Ja
Antall observasjoner	9588	9588	9588	9588	9588
R2	0,011	0,050	0,056	0,057	0,059

Note: Karakterer fra videregående: (skala 0-7, 0 er uoppgitt, 1 er svakest, 7 er best). Karakterer fra høyere utdanning (skala 0-5, 0 er uoppgitt, 1 er svakest, 5 er best) Standardfeil i parentes. + $p < 0.10$, * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

6.6.2 Nyutdannede med innvandringsbakgrunn – nærmere analyse av arbeidsledighetsrisiko

Innvandrere har, uansett kontroll for bakgrunnsfaktorer, betydelig høyere risiko for arbeidsledighet enn de øvrige kandidatene, samtidig har likevel bakgrunnen for å komme til Norge, som det å komme for å studere, stor betydning for arbeidsledighetsrisikoen (modell 4 i tabell 6.16). Grunnen er høyst sannsynlig at de da har kortere botid, noe som har betydning både for det å skaffe seg relevante kontakter, for norskferdighetene og for kjennskap til det norske arbeidslivet. Når vi kontrollerer for norskferdigheter, har det å komme til Norge for å studere, i seg selv svak betydning. Her skal vi se nærmere på faktorer som har betydning for variasjon i

arbeidsledighetsrisiko innad i gruppen av nyutdannede med innvandringsbakgrunn; herunder faggruppe, norskferdigheter mv.

Som omtalt foran (kap 6.5), kartla Kandidatundersøkelsen 2020 også andre forhold som var mer eller mindre viktige for at innvandrerne søkte arbeid i Norge. Disse spørsmålene ble bare stilt til innvandrerne. For å undersøke om dette kan ha hatt betydning for arbeidsledighet, har vi foretatt analyser som bare omfatter innvandrere. Bakgrunnen er at det for eksempel kan tenkes at hvis «personlige grunner (familie/partner/venner i Norge» er en viktig grunn for å søke arbeid i Norge, kunne det medvirke til redusert risiko for arbeidsledighet, siden det er kan være sannsynlig at denne gruppen har et godt nettverk.

Imidlertid viser analysene at ingen av de forholdene som respondentene pekte på var av større eller mindre betydning for at de søkte arbeid i Norge, har signifikant betydning for arbeidsledighetsrisikoen blant innvandrere. En mulig forklaring på dette er at de nevnte forholdene i stor grad korrelerer med hverandre (mange som legger vekt på det ene, legger også vekt på det andre og det tredje osv.). De to forholdene som flest har nevnt, som «Norge er et attraktivt land å bo og arbeide i» og «Personlige grunner (familie/partner/venner i Norge», korrelerer minst, og framstår også som de viktigste grunnene. Imidlertid, heller ikke når bare disse to faktorene trekkes inn i analysen, framstår de med signifikant betydning for arbeidsledigheten.

Derimot har mange av bakgrunnsvariablene som inngikk i tabell 6.16, stor betydning innad i gruppen med innvandringsbakgrunn. Jf. tabell 6.17. Ofte har disse forholdene en noe annen betydning for variasjon i arbeidsledighetsrisiko blant dem med innvandringsbakgrunn, enn når vi ser på hele kullet samlet, som i tabell 6.16. Tabell 6.17 viser en regresjonsanalyse av nyutdannede i 2020 med innvandringsbakgrunn. De som er født i Norge med innvandrerforeldre er her referansegruppen.

Vi viser her resultater for tre modeller (tilsvarende 3, 4 og 5 modell i tabell 6.16). Karakterer synes å ha liten betydning for variasjon i arbeidsledighetsrisiko blant dem med innvandringsbakgrunn, med unntak av at det er økt arbeidsledighetsrisiko blant dem der informasjon om karakterer fra fullført grad mangler. På den annen side er det redusert ledighetsrisiko blant dem vi ikke har informasjon om karakterer fra videregående for.

Foreldres utdanning synes å ha en viss betydning, det vil si at hvis minst en av foreldrene har kort høyere utdanning, reduseres arbeidsledighetsrisikoen. Koeffisientene for de ulike faggruppene er sjeldnere signifikante, noe som er naturlig i og med at tallgrunnlaget er betydelig lavere når analysen kun omfatter dem med innvandringsbakgrunn. Samtidig er det veldig stor variasjon mellom ytterpunktene. *Ingeniørbachelor*er har meget høy arbeidsledighet blant innvandrerne, og det samme har *mastere i realfag*. På den andre siden har leger med innvandrings-

bakgrunn svært lav arbeidsledighetsrisiko, og det gjelder også bachelorer i pedagogiske fag.

Bortsett fra realistene, er ikke arbeidsledighetsrisikoen blant andre mastere signifikant forskjellig fra mastere i teknologi (som er referansegruppen i regresjonen, tabell 6.17), noe som i stor grad skyldes lavt tallgrunnlag (høye standardfeil) når vi konsentrerer oss om dem med innvandringsbakgrunn.

Tabell 6.17 Nyutdannede med innvandrerbakgrunn. Lineær regresjonsanalyse av sannsynligheten for å være arbeidsledig. 2020-kullet

	Modell 3	Modell 4	Modell 5
Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika og Oseania	0,047 (0,030)	0,032 (0,031)	0,032 (0,031)
Innvandrere fra Asia, Afrika, Latin-Amerika og Øst-Europa utenom EU	0,062* (0,026)	0,046+ (0,027)	0,040 (0,027)
Minst en av foreldrene har lang høyere utdanning	-0,049* (0,024)	-0,054* (0,024)	-0,049* (0,024)
Kort høyere utdanning er høyeste utd. hos foreldre	-0,017 (0,025)	-0,018 (0,025)	-0,018 (0,025)
Kvinne (=1)	-0,048* (0,022)	-0,046* (0,022)	-0,044* (0,022)
Alder 2020 (sentrert fra gjennomsnitt)	-0,002 (0,001)	-0,002 (0,002)	-0,002 (0,002)
Bor i Oslo	-0,001 (0,021)	-0,003 (0,021)	-0,005 (0,021)
Uoppgitt, karakterer fra videregående	-0,153+ (0,080)	-0,177* (0,080)	-0,186* (0,080)
Karakterer fra videreg skole, (skala 0-7, 0 er uoppgitt, 1 er svakest, 7 er best)	-0,011 (0,008)	-0,014+ (0,008)	-0,013 (0,008)
Uoppgitt, karakter fra høyere utdanning	0,190** (0,073)	0,165* (0,074)	0,167* (0,074)
Karakterer fra høyere utdanning (skala 0-5, 0 er uoppgitt, 1 er svakest, 5 er best)	-0,016 (0,015)	-0,018 (0,015)	-0,018 (0,015)
Bodde i utlandet da en var 17 år, og kom til Norge for å studere		0,102** (0,036)	0,047 (0,041)
Bodde i utlandet 17 år ellers		0,014 (0,030)	-0,003 (0,030)
Svake-middels norskferdigheter (forts.)			0,114** (0,037)

Tabell 6.18 (forts.) Nyutdannede med innvandrerbakgrunn. Lineær regresjonsanalyse av sannsynligheten for å være arbeidsledig. 2020-kullet

Fagfelt	Modell 3	Modell 4	Modell 5
Master, humanistiske og estetiske	0,021 (0,060)	0,015 (0,060)	0,017 (0,059)
Master, lærerutdann. og ped. fag	0,028 (0,057)	0,017 (0,057)	0,022 (0,057)
Master, juridiske fag	0,049 (0,086)	0,061 (0,086)	0,078 (0,086)
Master, øk-adm.	-0,033 (0,056)	-0,027 (0,056)	-0,020 (0,056)
Master, natur/realfag	0,128* (0,051)	0,117* (0,052)	0,109* (0,051)
leger	-0,278** (0,104)	-0,247* (0,105)	-0,237* (0,105)
Master, helse-, sosial- og idrettsfag	-0,048 (0,053)	-0,049 (0,053)	-0,046 (0,052)
Master, primærnæring, samferdsel, sikkerhet, service	0,013 (0,115)	0,001 (0,114)	-0,004 (0,114)
Ingeniørbachelor	0,134* (0,053)	0,146** (0,053)	0,158** (0,053)
Realistbachelor	0,033 (0,055)	0,042 (0,055)	0,056 (0,055)
Bachelor i human. og est. fag	0,080 (0,058)	0,085 (0,058)	0,090 (0,058)
Bachelor, pedagog. fag	-0,159** (0,052)	-0,149** (0,052)	-0,141** (0,052)
Bachelor, samfunnsvit. og jur. fag	0,000 (0,051)	0,012 (0,051)	0,027 (0,051)
Bachelor, økon-adm. fag	0,050 (0,049)	0,061 (0,049)	0,077 (0,049)
Bachelor, idrettsfag	-0,198 (0,269)	-0,177 (0,269)	-0,162 (0,268)
Bachelor, helse- og sosialfag	-0,053 (0,043)	-0,040 (0,044)	-0,025 (0,044)
Bachelor, primærnæring, samferdsel, sikkerhet, service	0,014 (0,140)	0,030 (0,140)	0,048 (0,139)
Constant	0,290*** (0,073)	0,302*** (0,073)	0,286*** (0,073)
Antall observasjoner	1048	1048	1048
Justert R ²	0,060	0,065	0,070

Note: Karakterer fra videregående: (skala 0-7, 0 er uoppgitt, 1 er svakest, 7 er best). Karakterer fra høyere utdanning (skala 0-5, 0 er uoppgitt, 1 er svakest, 5 er best) Standardfeil i parentes. + $p < 0.10$, * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

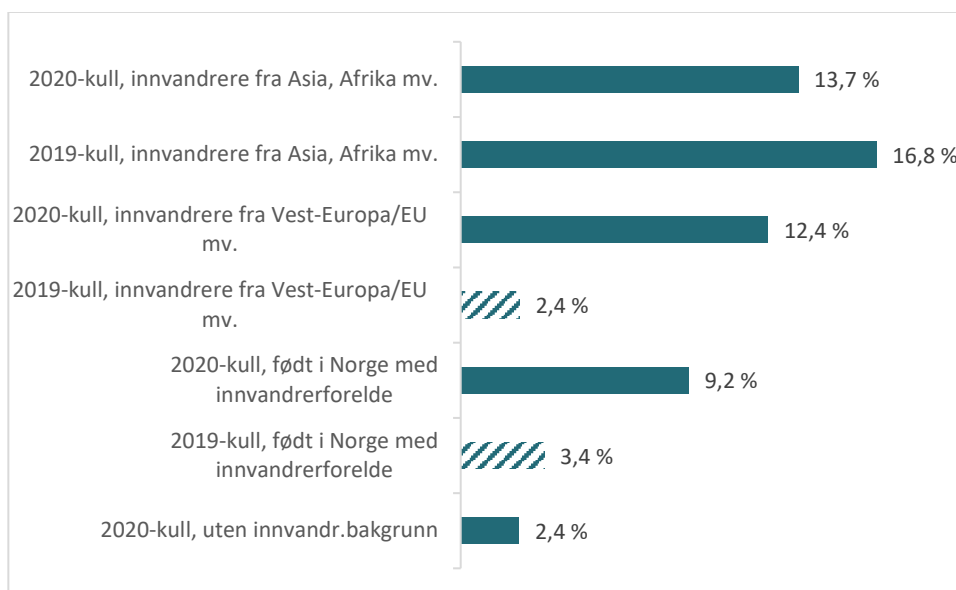
I modell 2, der det ikke er kontrollert for norskferdigheter, er koeffisienten for det å komme til Norge for å studere, signifikant positiv (økt ledighetsrisiko). Det å ha kommet til Norge for å studere, har imidlertid ikke lenger signifikant betydning for arbeidsledighetsrisikoen i modell 3, der det også kontrolleres for norskferdigheter. Kontrollen for disse forholdene har også stor betydning for forskjeller mellom de ulike kategoriene av innvandringsbakgrunn. Innvandrere fra Asia, Afrika mv. har signifikant høyere ledighet enn personer født i Norge med innvandrerforeldre (referansegruppen) i modell 1, men denne forskjellen er sterkt redusert i modell 2 med kontroll for om en kom til Norge for å studere, og ikke signifikant i modell 3 der det også er kontroll for norskferdigheter.

Oppsummert, når det gjelder variasjon innad i gruppen av nyutdannede med innvandringsbakgrunn: Det er uklart om karakterer har betydning, men først og fremst er det hvilken utdanning en har tatt som synes å bety noe, samt hvor lenge en har bodd i Norge i kombinasjon med norskferdigheter.

6.7 Økt arbeidsledighet i 2020 for alle grupper?

Arbeidsledigheten blant nyutdannede økte fra 2019 til 2020. Det har vi sett i kapittel 3. I dette kapitlet har vi sett (tabell 6.15) at det ikke gjaldt innvandrere, da vi så på dem samlet. Imidlertid tydet tabell 6.15 på at endringen fra 2019 til 2020 varierte mellom innvandrere fra EU-land mv. og innvandrere fra andre land. Mastere født i EU-land mv. hadde økt ledighet fra 2019 til 2020, mens resultatene tydet på det motsatte for mastere Asia, Afrika mv. Dette undersøkes nærmere nedenfor, i analyser der vi tar hensyn til en rekke bakgrunnsforhold. Hvordan varierer endringen fra 2019 til 2020 etter innvandringsbakgrunn, når vi tar hensyn til karakterer, faggruppe mv.? Vi har utført regresjonsanalyser for 2019- og 2020-kullene samlet, som vises i vedleggstabellene V.6.6 og V.6.7. Bachelorer i andre fag enn naturvitenskapelige og tekniske fag, samt leger, er ikke med i analysene, siden disse bare var med i 2020-undersøkelsen. Regresjonsanalysen viser tilsvarende kontrollvariabler som i analysen av 2020-kullet, med noen unntak. Aldersvariablen er sentrert etter gjennomsnittsalder for disse to kullene, 30 år, når bachelorer i «andre fag» (2020) er utelatt. Vi har ikke informasjon om hvorvidt innvandrerne kom for å studere i 2019-undersøkelsen, derfor er det bare kontrollert for hvorvidt de bodde i utlandet da de var 17 år. Kontroll for foreldres utdanningsnivå og om de nyutdannede bodde i Oslo, er dessuten utelatt siden de ikke var signifikante (se analysen av 2020-kullet i tabell 6.16). Analysene vises i vedlegg (tabell V.6.6). I figur 6.3 vises kontrollerte resultater basert på full modell (modell 4) i vedleggstabell V.6.6, der det er kontrollert for alle bakgrunnsfaktorer, herunder norskferdigheter. Sammenligningsgruppen i figur 6.3 er personer uten innvandringsbakgrunn i 2019-kullet.

Figur 6.3 Estimert prosentvis differanse (prosentpoeng) i andel arbeidsledige mellom personer uten innvandringsbakgrunn i 2019 (referanse) og andre grupper i 2019 og 2020

Figuren viser at de fleste grupper hadde økt arbeidsledighet i 2020 sammenliknet med 2019. En gruppe (innvandrere fra Asia, Afrika mv.) hadde *redusert* ledighet i 2020. Det omtales særskilt nedenfor. Videre viser figuren at alle grupper med innvandringsbakgrunn hadde høyere arbeidsledighet enn personer uten innvandringsbakgrunn. Det gjelder begge år, med to unntak. De skraverete radene viser til unntakene. To grupper i 2019-kullet (skraverete rader) hadde ikke signifikant høyere arbeidsledighet enn personer uten innvandringsbakgrunn i 2019. Det gjelder innvandrere fra EU-land etc. og personer født i Norge med innvandrerbakgrunn (begge 2019-kull). Grunnen til at disse beregnede andelene ikke er statistisk forskjellige fra referansegruppen, er lavt tallgrunnlag og høyere standardfeil. Heller ikke økningen fra 2019 til 2020 for personer født i Norge med innvandringsbakgrunn er statistisk signifikant.^{25, 26} Derimot er økningen i arbeidsledighet fra 2019 til 2020-kullet for nyutdannede fra EU-land mv. signifikant. Også den mindre økningen fra 2019 til 2020 (beregnet til 2,4 prosentpoeng) for personer uten innvandringsbakgrunn, er statistisk signifikant. (Denne gruppen er stor, og usikkerhet knyttet til «standardfeil», feilmarginer, blir dermed mindre.)

Figur 6.4 bekrefter at innvandrere med bakgrunn fra Asia, Afrika mv. skilte seg fra øvrige grupper og hadde en nedgang i arbeidsledigheten i 2020, selv om ledigheten fortsatt er meget høy i denne gruppen. Også vedleggstabell V.6.7 viser at interaksjonseffekten mellom det å tilhøre denne gruppen og 2020-kullet, er

²⁵ Det viser en egen regresjonsanalyse der vi benytter interaksjonseffekter, vist i vedleggstabell V.6.7.

²⁶ I figur 6.3 er som nevnt personer uten innvandringsbakgrunn i 2019 referansegruppen, og personer født i Norge med innvandringsbakgrunn i 2020-kullet har statistisk signifikant forskjell fra denne referansegruppen.

signifikant negativ. Vi har ingen god forklaring på dette. Resultatet kan være tilfeldig og knyttet til ulik sammensetning av gruppen de to årene. Selv om vi har kontrollert for en rekke bakgrunnsforhold, kan det være andre forhold som vi ikke har kunne ta høyde for. Et nærliggende spørsmål er om innvandrere med bakgrunn fra Asia, Afrika mv. i 2020-kullet i større grad enn i 2019-kullet var mistilpasset på *andre* måter, for eksempel at de unngikk arbeidsledighet ved i større grad ta en jobb som var irrelevant for utdanningen eller jobbe ufrivillig deltid (undersysselssetting) i 2020 enn i 2019. Selv om vi her har valgt å sette søkelys på arbeidsledighet, og det ligger utenfor rammen for dette kapitlet å analysere andre former for mistilpasning, er det naturlig å følge opp dette spørsmålet ved å se på andre former for mistilpasning i lys av innvandringsbakgrunn, se tabell 6.18.

Tabell 6.19 Nyutdannede mastere 2019 og 2020. Ulike former for mistilpasning etter innvandringsbakgrunn, Prosent av arbeidsstyrken

	2019				2020			
	Arbeidsledig	Undersysselsatt*	Irrelevant arbeid pga. vansker	Mistilpasset i alt	Arbeidsledig	Undersysselsatt*	Irrelevant arbeid pga. vansker	Mistilpasset i alt
Uten innvandringsbakgrunn	5,4	6,0	3,6	15,0	7,3	6,8	5,8	19,9
Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika og Oseania	9,9	13,7	6,9	30,5	19,8	8,7	7,6	36,0
Asia, Afrika, Latin-Amerika og Øst-Europa utenom EU	28,8	4,5	8,6	41,9	21,9	9,2	7,1	38,2
Født i Norge med innvandrerforeldre	8,1	6,8	2,7	17,6	11,3	4,0	11,3	26,6

* Se definisjon av mistilpasning i kapittel 2.4.3. Undersysselssetting i 2020-kullet omfatter en liten gruppe delvis permitterte, på samme måte som i kapittel 3. Men, personer som både er undersysselsatt og i irrelevant arbeid på grunn av vansker med å få relevant arbeid, er plassert i kategorien «irrelevant arbeid pga. vansker», på samme måte som i rapporteringer fra tidligere kandidatundersøkelser.

Tallene tyder i noen grad på at redusert andel arbeidsledige motsvares av økt andel undersysselsatte blant innvandrere fra Asia, Afrika mv. i 2020 sammenliknet i 2019. Det gjelder imidlertid ikke irrelevant arbeid.

Samlet mistilpasning for denne gruppen er om lag på samme nivå i 2020 som i 2019. Forskjellen i samlet mistilpasning mellom 2019 og 2020 for innvandrere fra

Asia, Afrika mv. er ikke signifikant. Økningen i andel undersysselsatte fra 2019 til 2020 for denne gruppen er imidlertid signifikant. (Tilsvarende er nedgangen i arbeidsledighet fra 2019 og 2020 for denne gruppen signifikant.) Dette *kan* bety at nedgangen i arbeidsledighet for denne gruppen i 2020 ikke er uttrykk for reduserte vansker i arbeidsmarkedet, men at vanskene viser seg på en annen måte, som i undersyssetting. Rundt 40 prosent av nyutdannede mastere med bakgrunn i Afrika, Asia, Latin-Amerika og Øst-Europa utenom EU er mistilpasset et halvt år etter eksamen, både i 2019-kullet og i 2020-kullet.

6.8 Oppsummering

Bakgrunnsforhold

Bakgrunnsforhold som kjønn, alder, foreldres utdanningsnivå og om en bor i Oslo eller landet ellers, varierer ikke mye etter innvandringsbakgrunn blant de nyutdannede. De som er født i Norge med innvandrerforeldre, bor imidlertid oftere i Oslo, de er også yngre enn de øvrige, og har også lavere andel med høyt utdannede foreldre. Sistnevnte gjelder også innvandrere fra Asia, Afrika mv.

Det er heller ikke veldig stor variasjon i fordelingen av faggrupper etter innvandringsbakgrunn. Vi får ikke bekreftet en vanlig antakelse om at innvandrere først og fremst søker seg til «ALI» (advokat, lege, ingeniør)-utdanningene, selv om vi ser tendenser i den retningen. På masternivå er innvandrere overrepresentert i naturvitenskapelige og tekniske fag, særlig natur- og realfag, og personer født i Norge med innvandrerforeldre er overrepresentert blant nyutdannede leger. På bachelornivå er innvandrere fra Asia, Afrika mv. noe overrepresentert innenfor helse- og sosialfag og naturvitenskapelige og tekniske fag (realist- og ingeniør-bachelor), og det sistnevnte gjelder også bachelorer som er født i Norge med innvandrerforeldre. Alt i alt er imidlertid ikke forskjellene store.

Når det gjelder karakterer, er det en viss variasjon. Innvandrere oppgir i snitt noe bedre karakterer fra videregående enn de øvrige, men svakere karakterer fra høyere utdanning. Det siste gjelder ikke innvandrere fra EU-land mv.

Arbeidsledighet

Generelt er arbeidsledighetsrisikoen blant nyutdannede innvandrere høy. I 2020-kullet av mastere var eksempelvis nær 22 prosent av innvandrere fra Asia, Afrika mv, arbeidsledige et halvt år etter eksamen, mot vel 7 prosent av dem uten innvandringsbakgrunn,

Det er stor forskjell i arbeidsledighetsrisiko også når en kontrollerer for bakgrunnsvariabler. Forskjellen mellom dem med og uten innvandringsbakgrunn blir imidlertid i nokså liten grad berørt når en tar hensyn til demografiske

bakgrunnsfaktorer, hvilken faggruppe en tilhører og karakterer. Etter å ha kontrollert for slike forhold, er det beregnet for 2020-kullet (hele kullet av bachelorer og mastere) at innvandrere fra Asia, Afrika mv. har 11,3 prosentpoeng høyere arbeidsledighet enn nyutdannede uten innvandringsbakgrunn. Tilsvarende beregninger for nyutdannede fra EU-land mv. gir 9,0 prosentpoeng høyere ledighet, og for personer født i Norge med innvandrerforeldre 4,6 prosentpoeng høyere.

Når det i tillegg er kontrollert for det å bo i utlandet da en var 17 år, det å komme til Norge for å studere samt norskferdigheter, er disse beregnede forskjellene redusert. Sammenliknet med nyutdannede uten innvandringsbakgrunn har da innvandrere fra Asia, Afrika mv. 8,2 prosentpoeng høyere ledighet, innvandrere fra EU-land mv. har 6 prosentpoeng og nyutdannede som er født i Norge med innvandrerforeldre 4,5 prosentpoeng høyere ledighet enn dem uten innvandringsbakgrunn i 2020-kullet. Det er særlig kontroll for norskferdigheter som slår ut for innvandrerne. På den annen side er det fortsatt betydelige forskjeller, uavhengig av norskferdigheter mv. i andel arbeidsledige.

I analysen der vi konsentrerte oss om dem med innvandringsbakgrunn, fant vi at arbeidsledigheten var særlig høy blant mastere i realfag og blant ingeniørbachelorer.

Mer rammet i «koronaåret»?

Innvandrere ble ikke *mer* rammet i koronaåret enn øvrige kandidater. Selv om innvandrere fra Asia, Afrika mv. har høyest arbeidsledighet, også i 2020, var arbeidsledigheten blant dem *lavere* i 2020-kullet enn i 2019-kullet. De skiller seg fra nyutdannede uten innvandringsbakgrunn samt innvandrere fra EU-land mv., der ledigheten økte i 2020-kullet sammenliknet med 2019-kullet.

Nedgangen i arbeidsledighet fra 2019 til 2020 blant innvandrere fra Asia, Afrika mv. synes til en viss grad å bli motsvart av en økning i en annen form for mistilpasning, nemlig undersysselsetting (ufrivillig deltid). Om en også ser på andre former for mistilpasning, finner vi at samlet mistilpasning et halvt år etter eksamen blant nyutdannede mastere fra Afrika, Asia, Latin-Amerika og Øst-Europa utenom EU, er meget høy begge år, om lag 40 prosent.

7 Hvordan går det med dem som er nyutdannet under pandemien?

Denne rapporten gir et øyeblikksbilde av den opplevde og faktiske situasjonen til nyutdannede mastere og bachelorer vel et halvt år etter den første nedstengingen av Norge grunnet koronapandemien. I tillegg sammenligner rapporten situasjonen for de nyutdannede i 2020 med situasjonen for de nyutdannede i 2019. Sammenligningen kan gi indikasjoner på eventuelle virkninger av pandemien på nyutdannedes arbeidsmarkedssituasjon. Endringer i situasjonen for ulike grupper av nyutdannede kan også tilskrives andre forhold enn pandemien, men det er sannsynlig at økning i arbeidsledighet fra 2019 til 2020 i stor grad reflekterer pandemiens innvirkninger.

Denne kandidatundersøkelsen har vist at arbeidsmarkedssituasjonen til nyutdannede mastere og bachelorer i 2020 er noe forverret sammenliknet med 2019. Vi har tidligere sett at ledigheten blant nyutdannede har steget med 1,7 prosentpoeng (Skjelbred og Ulvestad, 2021). Tatt i betraktning redusert BNP som følge av pandemien (SSB 2021c) og den store økningen i ledigheten generelt i samfunnet, er det kanskje overraskende at ledigheten blant nyutdannede ikke økte mer.

Arbeidsmarkedstilpasning handler imidlertid om mer enn arbeidsledighet. Andelen med ufrivillig deltidsarbeid økte med 1,6 prosentpoeng fra 2019 til 2020 (Skjelbred og Ulvestad, 2021). Analysene i denne rapporten viser at det også var en økning (2,6 prosentpoeng) i andelen som er i arbeid som samsvarer dårlig med utdanningen, og at det er en nedgang på 3,6 prosentpoeng i andelen som har særlig godt samsvar mellom utdanning og arbeid. Det betyr at vesentlig flere nyutdannede i 2020 opplever at utdanningen de nettopp har fullført ikke er relevant for arbeidet de nå utfører.

Det kan ansees som positivt, både for individet og for samfunnet, at personer er sysselsatt fremfor arbeidsledig. Det er likevel samfunnsøkonomisk uheldig at arbeidsmarkedet ikke gjør det mulig å jobbe så mye som en ønsker. Det er også uheldig at de har arbeid der de i liten grad får utnyttet sin kompetanse, både samfunnsøkonomisk (Djuve og Kavli, 2020) og med tanke på kompetanseutvikling (Ingstad, 2016). Det fører til at verdifulle ressurser ikke blir brukt og videreutviklet. Som

beskrevet i innledningen, kan det at personer med høyere utdanning tar arbeid de er overkvalifisert for, også få konsekvenser for personer uten høyere utdanning.

Det er store variasjoner i hvem som blir rammet av pandemien. Enkelte grupper av kandidater er sterkt rammet, mens situasjonen er relativt uendret for andre grupper. Det er i hovedsak kandidater innen humanistiske og estetiske fag og samfunnsvitenskapelige fag som driver økningen i ledighet, mens økningen i under-sysselsetting er størst for økonomisk- administrative fag og natur- og realfag. De ulike fagfeltene ser imidlertid ut til å være relativt likt påvirket av pandemien for utfallsmålet: «arbeid i særlig samsvar med utdanningen».

Pandemien har rammet arbeidsmarkedet i Norge veldig skjevt, siden noe næringer er veldig mye mer rammet enn andre. I og med at vi finner at noen fagfelt synes å være mer rammet enn andre, kan en også si at nyutdannede er rammet relativt skjevt, uten at vi kan se at det direkte reflekterer den næringsmessige skjevheten i nedgang i sysselsetting generelt i samfunnet. Som i tidligere undersøkelser viser resultatene at ulike fagfelt har ulike utfordringer i overgangen til arbeidsmarkedet. Dessuten kan svingninger i arbeidsmarkedet slå ut ulikt for ulike grupper og fanges opp av ulike mål på arbeidsmarkedstilpasningen.

Nyutdannede innvandrere fra Asia, Afrika, Latin-Amerika og Øst-Europa utenom EU har ofte hatt en vanskeligere overgang til arbeidslivet, med høyere ledighet, enn nyutdannede uten innvandringsbakgrunn, som vist i tidligere undersøkelser fra NIFU. Generelt har innvandrere blitt rammet mer av koronatiltakene enn den øvrige befolkningen (SSB 2021d), og mye av dette skyldes ifølge SSB at de med innvandrerbakgrunn er overrepresentert i de næringene som ble mest rammet av koronatiltakene. Blant nyutdannede med høyere utdanning, finner vi imidlertid ikke at innvandrere generelt rammes *mer* av økt ledighet enn nyutdannede uten innvandringsbakgrunn.

Også i pandemiåret 2020 hadde innvandrere fra Asia, Afrika mv. høy ledighet. Men ledigheten i denne gruppen var likevel noe lavere i 2020 enn i 2019. Andre mål på mistilpasning øker imidlertid, og samlet har gruppen overgangsproblemer i omtrent samme omfang som før pandemien. Samtidig synes denne gruppen av innvandrere ikke å ha blitt *mer* rammet av pandemien enn andre nyutdannede.

Den vedvarende høye arbeidsledighetsrisikoen blant nyutdannede innvandrere, spesielt de med landbakgrunn fra Asia og Afrika, er en kjent utfordring. Når våre undersøkelser viser at personer uten innvandringsbakgrunn har lavere arbeidsledighet enn dem med innvandringsbakgrunn, selv når vi sammenligner personer som er like med hensyn til kompetansenivå, norskferdigheter, fagfelt, osv. så kan det bety at innvandrere diskrimineres i arbeidsmarkedet. At ulike former for diskriminering finnes i norsk arbeidsliv, er ikke ukjent (Midtbøen og Rogstad, 2012). Det kan imidlertid også skyldes forhold ved de nyutdannede vi ikke har informasjon om slik som søkeatferd og nettverk.

Rapporten har også vist at enkelte kjente arbeidsmarkedsutfordringer fra tidligere fortsatt eksisterer blant undergrupper av nyutdannede. Det gjelder spesielt nyutdannede realister, som har vedvarende høy arbeidsledighet, men vi kan ikke se at arbeidsmarkedssituasjonen til disse kandidatene er forverret av koronaepidemien. For andre grupper kan pandemien ha forsterket utfordringene, som blant humanistene. Nyutdannede fra humanistiske og estetiske fag har tradisjonelt hatt høyere andeler med dårlig samsvar mellom arbeid og utdanning (irrelevant arbeid) og undersysselsatte. Nytt i år, og trolig som følge av koronapandemien, er at de også har høy arbeidsledighet. Dette viser at overgangen fra høyere utdanning til arbeidsmarked er kompleks, også utenom pandemi, og at analyser som tar for seg ulike mål på arbeidsmarkedstilpasning bidrar til mer detaljert og nyansert informasjon.

Under pandemien har det fra myndighetshold vært en klar oppfordring til unge mennesker om å bruke situasjonen konstruktivt, og å bygge mest mulig kompetanse dersom overgangen til arbeid blir vanskelig. En rekke lov- og regelverk er tilpasset for å stimulere til at flere begynner med eller fortsetter studiene, deriblant dagpengeregelverket, omfattet av Folketrygdlovens kapittel 4, og det er bevilget midler til utdanningsinstitusjonene for å gi digitale utdanningstilbud. Målet er at den enkelte skal øke sin ansettbarhet ("employability"), og stå sterkere i arbeidsmarkedet etter at støvet har lagt seg, og arbeidsmarkedene igjen begynner å søke etter kompetent arbeidskraft. Med dette som bakteppe hadde vi forventet en økning i andelen nyutdannede som fortsetter med videre studier. Vi finner derimot ingen signifikant økning i andelen nyutdannede mastere som er i videre studier, mens det er tegn til at flere med bachelorgrad har valgt å gå videre med utdanning.²⁷

Det er flere mulige forklaringer til at vi ikke ser en økning i studietilbøyeligheten for nyutdannede mastere. For det første er de allerede å anse som høyt kvalifisert arbeidskraft da de har fullført en lang utdanning. For det andre er de nyutdannet og har dermed ikke behov for å oppdatere sin fagkunnskap. Det er også sannsynlig at det tar noe tid for nyutdannede mastere å tilpasse seg. Mens en person som er i ferd med å fullføre en bachelorgrad gjerne har vurdert om en skal fortsette med mastergrad, er det mindre sannsynlig at personer med mastergrad har vurdert videre utdanningsmuligheter (med unntak av dem som ønsker seg en ph.d). Med kort tid mellom nedstengningen av Norge og søknadsfristen til høyere utdanning, kan det for mange ha vært for liten tid til å vurdere alternativet videre studier.

Selv om det ikke er betydelige endringer i andelen som velger å studere videre finner vi likevel at årsakene kandidatene oppgir for videre studier har endret seg.

---

²⁷ Vi har kun hatt mulighet til å sammenligne med 2019 for bachelor i naturvitenskapelig og teknologiske fag.

Sammenlignet med 2019-kullet, finner vi for 2020-kullet en signifikant økning i andelen som studerer videre grunnet vansker med å finne relevant arbeid. En mulig tolkning av dette være at kandidatenes motivasjon for å studere videre har endret seg. Vi har ikke data som kan forklare en eventuell dreining i denne typen motivasjoner, men en mulig forklaring er at koronapandemien har resultert i en arbeidsmarkedspessimisme hos kandidatene som kan forklare at de oppgir vansker med å finne relevant og tilstrekkelig jobb som grunn for videre studier.

Nært beslektet med disse problemstillingene har vi sett nærmere på kandidatenes opplevelse av henholdsvis jobb- og karriereusikkerhet. Resultatene viste at så mange som en tredel av kandidatene er bekymret for at pandemien har svekket deres karriereutsikter. Dette vurderes som en høy andel sett i lys av den faktiske økningen av ulike former for mistilpasning (arbeidsledighet, undersysselsetting, overutdanning, midlertidighet osv.). Det er stor grad av usikkerhet knyttet til estimater av pandemiens faktiske innvirkning på kandidatenes karrieremuligheter hittil og i fremtiden. Men våre funn kan tyde på at kandidatenes bekymringer er overdrevne og overgår de reelle utfordringene. Hvordan kan denne pessimismen forklares? Tidligere forskning har vist at stress og nedstemthet kan medføre pessimistisk orientering (Enkel et al., 2010; Everaert et al., 2012). Det er godt dokumentert at koronapandemien har medført stress og nedstemthet (Hoyt et al., 2021; Charles, 2021) som i sin tur kan forklare hvorfor en høy andel av kandidatene i vår undersøkelse rapporterer en dyster vurdering av sine karriereutsikter. I tillegg kan mediernes dekning av arbeidsledigheten i kjølvannet av korona-relaterte nedstenginger ha ført til et skjevt og overdrevent bilde av skadevirkningene på arbeidsmarkedet. Dette er uheldig på grunn av de helsemessige virkningene av jobb- og karriereusikkerhet.

Som forventet, fant vi at bekymringen for jobb- og karriereutsikter var mest utbredt blant kandidater som rapporterte ulike former for mistilpasning. Vi fant derimot ingen forskjeller mellom kandidater innen ulike fagfelt. Gitt øvrige resultater i denne rapporten som peker i retning av at kandidater fra ulike fagfelt er ulikt rammet av pandemien, kunne en også forventet at det også var fagfeltforskjeller i forventinger for fremtiden. Men bekymringen for fremtidige karriereutsikter var relativt jevnt fordelt over fagfeltene.

Denne rapporten tyder samlet sett på at arbeidsmarkedssituasjonen for noen grupper kandidater er blitt noe forverret som følge av koronapandemien. Hvorvidt arbeidsmarkedets utsiktene for disse gruppene vil bedres i årene fremover må ses i lys av generelle økonomiske prognoser og til en viss grad erfaringer fra tidligere økonomiske krisetider. Tidligere studier har funnet at nedgangskonjunkturer og økonomiske kriser kan ha langvarige effekter på arbeidsmarkedet (Ellingsen og Galaasen, 2021; Yagan, 2019; Huttunen et al., 2011), og at personer som har utfordringer i overgangen fra utdanning til arbeidsmarkedet har vedvarende

dårligere utfall på arbeidsmarkedet enn andre. I en norsk studie fra 2006 fant for eksempel Raaum og Røed at personer som avslutter sin utdanning i en periode med svakt arbeidsmarked, har vedvarende lavere sysselsettingsrater enn de som avslutter utdanningen under bedre økonomiske tider.

Selv om resultater fra andre land og andre økonomiske kriser har en viss overførbarhet til den pandemirelaterte økonomikrisen vi står ovenfor i disse tider, vil konsekvensene av å være utdannet i nedgangstider variere mellom ulike kriser. Det vil avhenge av hvem som er rammet av krisen og hvor fort arbeidsmarkedet kommer seg. Kullet som ble uteksaminert under oljekrisen (2016) hadde en god arbeidsmarkedssituasjon vinteren 2019 og derfor lite tegn til å være varig påvirket.

De langvarige konsekvensene av koronapandemien, på arbeidsmarkedet som helhet og for dem som ble uteksaminert, vil avhenge av hvordan økonomien i Norge, og resten av verden, utvikler seg i årene framover. Koronakrisen skiller seg fra andre kriser ved at regjeringen har hatt en aktiv rolle, både gjennom pålegg og råd og gjennom støtteordninger. Selv om samfunnet og arbeidslivet gradvis åpnes opp igjen, kan pandemien ha medført varige endringer i hvordan vi oppfører oss og hvordan vi arbeider.

SSBs framskrivninger tilsier at langtidsvirkningene av pandemien er usikre, men konjunkturoversikten fra 2020 antyder likevel at ledigheten vil falle gradvis og økonomien vil normaliseres i løpet av de kommende tre årene (Bjertnæs m.fl., 2021). På bakgrunn av de nyutdannede bare i begrenset grad ble rammet av pandemien, og på bakgrunn av at det antas (SSB 2021c) at økonomien i stor grad vil normaliseres fra høsten 2021, er det likevel grunn til å innta et optimistisk perspektiv på den fremtidige arbeidsmarkedssituasjonen til både 2020-kullet og fremtidige nyutdannede.

Situasjonen for nyutdannede pleier normalt å bedre seg i løpet av de første årene etter fullført utdanning (se f.eks. Støren 2019). Det er derimot en mulighet for at de som har kommet skjævt ut på arbeidsmarkedet vil kunne bære dette med seg i flere år fremover. De kan for eksempel ha dårligere lønnsutvikling eller dårligere karriereutvikling enn personer som ikke ble uteksaminert i nedgangstider. Selv om situasjonen for de nyutdannede i 2020-kullet vil bedres på sikt er det fortsatt usikkert hvorvidt den vil bedres like godt som under normale omstendigheter.

Referanser

- Altonji, J.G., Kahn, L.B. & Speer, J.D. (2016). Cashier or consultant? Entry labor market conditions, field of study, and career success. *Journal of Labor Economics*, 34(S1), 361-401.
- Anderson, C. J., & Pontusson, J. (2007). Workers, worries and welfare states: Social protection and job insecurity in 15 OECD countries. *European Journal of Political Research*, 46(2), 211-235.
- Andreev, L & Schou, L. (2017). Mobilitet og flyttevillighet blant arbeidsledige, NAV, Arbeid og velferd 3/2017.
- Arnesen, C.Å., Støren, L. A & J. Wiers-Jenssen (2012). Arbeidsmarkedssituasjon og tilfredshet med utdanningen blant ulike grupper av nyutdannede. Rapport 39/2012. Oslo: NIFU.
- Arnesen, C.Å., Støren, L.A. & Wiers-Jenssen, J. (2013). Tre år etter mastergraden – arbeidsmarkedssituasjon og tilfredshet med jobb og utdanning. NIFU Rapport 41/2013. Oslo: NIFU.
- Ball, C. (2020, December). UK graduate labour market update: 15 December. *Prospects Luminate*. Hentet fra <https://luminate.prospects.ac.uk/uk-graduate-labour-market-update-15-december>
- Barro, R.J., (2001). Human capital and growth. *American Economic Review*, Volume 91(2), 12-17.
- Battu, H., Belfield, C. & P.J. Sloane (2000). How well can we measure graduate over-education and its effects? *National Institute Economic Review*, (171), 82-93.
- Burchell, B., Sehnbruch, K., Piasna, A., & Agloni, N. (2014). The quality of employment and decent work: definitions, methodologies, and ongoing debates. *Cambridge J. Econ.* (38), 459-477. doi: 10.1093/cje/bet067
- Berntson, E. Näswall, K & Sverke, M. (2010). The moderating role of employability in the association between job insecurity and exit, voice, loyalty and neglect. *Economic and Industrial Democracy*, 31(2), 215-230.
- Beswick, E. (2020, 13/08). COVID-19: How the pandemic is affecting the European class of 2020's first job chances. *Euronews*. Hentet 24.03.21 fra <https://www.euronews.com/2020/08/13/covid-19-how-the-pandemic-is-affecting-the-european-class-of-2020-s-first-job-chances>

- Bjertnæs, G. H., von Brasch, T., Cappelen, Å., Holden, S., Holmøy, E., Slettebø, O., Sletten, P., & Zhulanova, J. (2021). COVID-19, tappt verdiskaping og finanspolitikkenes rolle. Utredning for Koronakommisjonen. Oslo-Kongsvinger: Statistisk Sentralbyrå.
- Bjørkeng, B & T. Dzamarija (2011). Fullføring av videregående opplæring. Gjennomstrømning blant t innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. Rapporter 45/2011.Oslo-Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå.
- Borghans, Lex & de Grip, Andries. (2000). *The overeducated worker? The economics of skill utilization*. Cheltenham, Edgar Elgar.
- Bratsberg, B., Eielsen, G., Markussen, S., Røed, K. Raaum, O & T. Vigtel (2020a). Koronakrisens første uker: Hvem tok støytten i arbeidslivet? *Samfunnsøkonomen* 134 (2), 41–50.
- Bratsberg, B, Markussen, S. Røed, K, Raaum, O., Eielsen, G. & A. Alstadsæter (2020b). *Koronakrisen etter 10 uker – hvem er (ikke) tilbake i jobb?* Frischsenteret, URL: [Foredragsmal for frischsenteret \(uio.no\)](https://www.frischsenteret.uio.no/foredrag/foredragsmal-for-frischsenteret).
- Brekke, I. & A. Mastekaasa (2008). Highly educated immigrants in the Norwegian labour market: permanent disadvantage? *Work, employment and society*, 22(3), 507–526.
- Cairó, I. & Cajner, T.H (2018) Human Capital and Unemployment Dynamics: Why More Educated Workers Enjoy Greater Employment Stability, *The Economic Journal*, 609(128), 652–682. <https://doi.org/10.1111/ecoj.12441>
- Charles, N. E., Strong, S. J., Burns, L. C., Bullerjahn, M. R., & Serafine, K. M. (2021). Increased mood disorder symptoms, perceived stress, and alcohol use among college students during the COVID-19 pandemic. *Psychiatry research*, 296, 113706.
- Cheng, G.H.L & Chan, D.K.S. (2008). Who suffers more from job insecurity? A meta-analytic review. *Applied Psychology*, 57(2), 272-303.
- Coleman, J. S. (1988). Social capital in the creation of human capital. *American Journal of Sociology*, 94, Supplement, 95-121.
- Costa Dias, M., Joyce, R., & Norris Keiller, A. (2020). COVID-19 and the career prospects of young people. Institute for Fiscal Studies (IFS), Briefing Note, 299.
- Dahl, E. S., Furuberg, J., Helde, I., Kalstø, Å. M., Kann I. C., Myhre, A., Nicolaisen H., Nossen, J. P. og Sohlman M. (2021) Ett år med korona. Utvikling og utsikter for NAVs ytelsler og brukere. *Arbeid og velferd 2021(1)*. Hentet fra <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/kunnskap/analyser-fra-nav/arbeid-og-velferd/arbeid-og-velferd/arbeid-og-velferd-nr.1-2021/ett-ar-med-korona-utvikling-og-utsikter-for-navs-ytelsler-og-brukere>

- Delp, L., Wallace, S.P., Geiger-Brown, J. & Muntaner, C. (2010). Job stress and job satisfaction: Home care workers in a consumer-directed model of care. *Health Service Research*, 45(4), 922– 940.
- De Witte, H., De Cuyper, N., Handaja, Y., Sverke, M., Näswall, K., & Hellgren, J. (2010). Associations between quantitative and qualitative job insecurity and well-being: A test in Belgian banks. *International Studies of Management & Organization*, 40(1), 40-56.
- De Witte, H., Pienaar, J., & De Cuyper, N. (2016). Review of 30 years of longitudinal studies on the association between job insecurity and health and well-being: is there causal evidence? *Australian Psychologist*, 51(1), 18–31. doi: 10.1111/ap.12176
- Djuve, A. B., & Kavli, H. C. (2020). Arbeidslivets randsoner. *Søkelys på arbeidslivet*, 37(03), 146-149.
- J.S. Emberland, T. Rundmo, (2010) Implications of job insecurity perceptions and job insecurity responses for psychological well-being, turnover intentions and reported risk behavior. *Safety Science*, 48(4), 452-459. ISSN 0925-7535, <https://doi.org/10.1016/j.ssci.2009.12.002>.
- Enkel, T., Gholizadeh, D., und Halbach, O. V. B., Sanchis-Segura, C., Hurlemann, R., Spanagel, R., ... & Vollmayr, B. (2010). Ambiguous-cue interpretation is biased under stress-and depression-like states in rats. *Neuropsychopharmacology*, 35(4), 1008-1015.
- Ellingsen, N. & Mølster Galaasen, S. (2021) Langvarige konsekvenser i arbeidsmarkedet. Norges Bank. Staff Memo (1). ISSN 1504-2596.
- Everaert, J., Koster, E. H., & Derakshan, N. (2012). The combined cognitive bias hypothesis in depression. *Clinical psychology review*, 32(5), 413-424.
- Fischbacher, C.M., White, M., Bhopal, R.S., & Unwin, N.C. (2005). Self-reported work strain is lower in South Asian than European people: Cross-sectional survey. *Ethn Health*, 10, 279– 292.
- Gading, R. (2021). Auke i ledige stillingar. SSB. Hentet fra <http://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/auke-i-ledige-stillingar-445209>.
- Giunchi, M., Emanuel, F., Chambel, M.J. & Ghislieri, C. (2016). Job insecurity, workload and job exhaustion in temporary agency workers (TAWs). *Career Development International*.
- Gjerde, A., Jensen, M. C. E., & Sørbø J. (2020) Den store nedstengningen. Arbeidsmarkedet gjennom koronakrisen og scenarier for utviklingen fremover. *Arbeid og velferd*, 2020(2), Hentet fra [https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/kunnskap/analyser-fra-nav/arbeid-og-velferd/arbeid-og-velferd-arbeid-og-velferd-nr.2-2020/den-store-](https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/kunnskap/analyser-fra-nav/arbeid-og-velferd/arbeid-og-velferd/arbeid-og-velferd-nr.2-2020/den-store-)

nedstengningen.arbeidsmarkedet-gjennom-koronakrisen-og-scenarier-for-utviklingen-fremover

- Gjerde, A. (2020) NAVs bedriftsundersøkelse 2020. Nedgang i etterspørselen etter arbeidskraft. Rapport 2020(2). NAV. Hentet fra <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/kunnskap/analyser-fra-nav/arbeid-og-velferd/arbeid-og-velferd/bedriftsundersokelsen>
- Granovetter, M. (1995). *Getting a job. A study of contacts and careers* (2nd ed.). Chicago and London: University of Chicago Press.
- Greaves, L. (2020, mai). Graduating into a pandemic: the impact on university finalists. *Prospects Luminare*. Hentet 24.03.21 fra <https://luminare.prospects.ac.uk/graduating-into-a-pandemic-the-impact-on-university-finalists>.
- Green, F. (2020). Health effects of job insecurity. *IZA World of Labor 2020: 212*
- Greenhalgh, L., & Z. Rosenblatt. (1984). Job Insecurity: Toward Conceptual Clarity. *Academy of Management Review*, 9(3), 438–448.
- Hosseini, M. & K. Sundberg (2021) *Veiene inn til høyere utdanning*. Rapport 2021/6, Oslo–Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå.
- Hoyt, L. T., Cohen, A. K., Dull, B., Castro, E. M., & Yazdani, N. (2021). Constant stress has become the new normal: Stress and anxiety inequalities among US College students in the time of covid-19. *Journal of Adolescent Health*, 68(2), 270-276.
- Inanc, H. (2018). Unemployment, temporary work, and subjective well-being: The gendered effect of spousal labor market insecurity. *American Sociological Review*, 83(3), 536-566.
- Ingstad, K. (2016) *Innovasjon i turnus: Hvordan etablere en heltidskultur*. Ingstad, K. (red.) *Turnus som fremmer heltidskultur*, Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Institute of Student Employers. (2020). Covid-19: Global impacts on graduate recruitment. London: Institute of Student Employers.
- Helbling, L., & Kanji, S. (2018). Job insecurity: Differential effects of subjective and objective measures on life satisfaction trajectories of workers aged 27–30 in Germany. *Social Indicators Research*, 137(3), 1145-1162.
- Hellgren, J., M. Sverke, & K. Isaksson. (1999). A Two-Dimensional Approach to Job Insecurity: Consequences for Employee Attitudes and Well-Being. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 8(2), 179–195.
- Hite, L. M., & McDonald, K. S. (2020). Careers after COVID-19: Challenges and changes. *Human Resource Development International*, 23(4), 427-437.
- Huttunen, K., J. Møen og K. G. Salvanes. 2011. How Destructive is Creative Destruction? Effects of Job Loss on Job Mobility, Withdrawal and Income. *Journal of the European Economic Association* 9 (5): 840–870.

- Kahn, Lisa B., (2006) The Long-Term Labor Market Consequences of Graduating from College in a Bad Economy (September 12, 2006). Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=702463> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.702463>
- Kann, I. C., Dokken, T., Sørbo, J. og Yin, J. (2018) Geografisk og yrkesmessig mobilitet blant arbeidsledige. *Arbeid og velferd nr 1. 2018*. Tilgjengelig på: <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/kunnskap/analyser-fra-nav/arbeid-og-velferd/arbeid-og-velferd/geografisk-og-yrkesmessig-mobilitet-blant-arbeidsledige>
- Kauhanen, M., & Nätti, J. (2015). Involuntary temporary and part-time work, job quality and well-being at work. *Social Indicators Research*, 120(3), 783-799.
- Keim, A.C., Landis, R.S., Pierce, C.A., & Earnest, D.R. (2014). Why do employees worry about their jobs? A meta-analytic review of predictors of job insecurity. *Journal of Occupational Health psychology*, 19(3), 269.
- Kinnunen, U., Mauno, S., Natti, J., & Happonen, M. (1999). Perceived job insecurity: A longitudinal study among Finnish employees. *European Journal of Work and Organizational psychology*, 8(2), 243-260.
- Lee, C., Huang, G.-H., and Ashford, S. J. (2018). Job insecurity and the changing workplace: recent developments and the future trends in job insecurity research. *Annu. Rev. Organ. Psychol. Organ. Behav.* 5, 335–359. doi: 10.1146/annurev-orgpsych-032117-104651
- Lucas Jr, R.E. (2015). Human capital and growth. *American Economic Review*, Volume 105(5), 85-88.
- Mason, G., O'Mahony, M., Riley, R. (2018). What is holding back UK productivity? Lessons from decades of measurement. *National Institute of Economic Review*, Volume 246, 24-35.
- Mason, G., O'Leary, B. and Vecchi, M. (2012). Certified and uncertified skills and productivity growth performance: Cross-country evidence at industry level. *Labour Economics*, Volume 19(3), 351-360.
- Mauno, S., & Kinnunen, U. (2002). Perceived job insecurity among dual-earner couples: Do its antecedents vary according to gender, economic sector and the measure used?. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 75(3), 295-314.
- Menéndez-Espina, S., Llosa, J. A., Agulló-Tomás, E., Rodríguez-Suárez, J., Sáiz-Villar, R., & Lahseras-Díez, H. F. (2019). Job insecurity and mental health: the moderating role of coping strategies from a gender perspective. *Frontiers in psychology*, 10, 286.

- Mohr, G.B. (2000). The changing significance of different stressors after the announcement of bankruptcy: A longitudinal investigation with special emphasis on job insecurity. *Journal of Organizational Behaviour*, 21, 337-359.
- Midtbøen, A.H & J.C. Rogstad (2012). *Diskrimineringens omfang og årsaker: Etniske minoriteters tilgang til norsk arbeidsliv*. ISF-rapport 1/2012. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.
- Nesje, K., Skjelbred, S.-E. & A. Madsen (2020). Tilfredshet med utdanningen og situasjonen på arbeidsmarkedet blant nyutdannede masterne: Resultater fra Kandidatundersøkelsen 2019. Rapport 24/2020. Oslo: NIFU.
- Nielsen, K. J., Kines, P., Pedersen, L. M., Andersen, L. P., & Andersen, D. R. (2015). A multi-case study of the implementation of an integrated approach to safety in small enterprises. *Saf. Sci.* 71, 142–150. doi: 10.1016/j.ssci.2013.11.015
- Nilsen, Ø. A og Reiso, K. H. (2014). «Scarring effects of early-career unemployment». *Nordic Economic Policy Review*, 2014 (1)
- NOU 2018: 2. (2018). *Fremtidige kompetansebehov I – Kunnskapsgrunnlaget*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- NOU 2011: 3. (2011). *Kompetansesarbeidsplasser – drivkraft for vekst i hele landet*. Oslo: Kommunal- og moderniseringsdepartementet.
- NOU 2004: 29. (2004) Kan flere jobbe mer? – deltid og undersysseting i norsk arbeidsliv. Oslo: Arbeids- og sosialdepartementet.
- Nordby, P. (2021) Nedgang i sysselsetting i alle fylker. SSB. Hentet fra <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/nedgang-i-sysselsettingen-i-alle-fylker>
- Næss, T., Salvanes, K.V., Wiers.Jenssen, J. (2016). Samfunnsviteres og humanisters overgang til arbeidsmarkedet. *Søkelys på arbeidslivet*, 4(33), 327-348.
- Näswall, K., & De Witte, H. (2003). Who feels insecure in Europe? Predicting job insecurity from background variables. *Economic and industrial democracy*, 24(2), 189-215.
- OECD. (2020). *OECD Employment Outlook 2020: Worker Security and the COVID-19 Crisis*, OECD Publishing, Paris.
- Opheim, V. (2007). Equal opportunities? The effect of social background on transition from school to work among graduate candidates in Norway. *Journal of Education and Work*, 20 (3), 255–282.
- Oreopoulos, P., Von Wachter, T., & Heisz, A. (2012). The short-and long-term career effects of graduating in a recession. *American Economic Journal: Applied Economics*, 4(1), 1-29.
- Park H, Sandefur GD. 2003. Racial/ethnic differences in voluntary and involuntary job mobility among young men. *Soc Sci Res* 32: 347– 375.

- Portes, A. (1998). Social capital: Its origin and applications in modern sociology. *Annual Reviews Sociology*, 24, 1-24.
- Raaum, O., & Røed, K. (2006). Do business cycle conditions at the time of labor market entry affect future employment prospects?. *The review of economics and statistics*, 88(2), 193-210.
- Robst, J. (2007). Education and job match: The relatedness of college major and work, *Economics of Education Review*, 26(4), 397–407.
- Romiti, M. (2021) Graduates' labour market outcomes during the coronavirus (COVID-19) pandemic: occupational switches and skill mismatch. Hentet fra <https://www.ons.gov.uk/employmentandlabourmarket/peopleinwork/employmentandemployeetypes/articles/graduateslabourmarketoutcomesduringthecoronaviruscovid19pandemicoccupationalswitchesandskillmismatch/2021-03-08>
- Rosenblatt, Z., Talmud, I., & Ruvio, A. (1999). A gender-based framework of the experience of job insecurity and its effects on work attitudes. *European Journal of work and organizational psychology*, 8(2), 197-217
- Rørstad, Børing og Solberg (2021) NHOs kompetansebarometer 2020. En kartlegging av NHOs medlemsbedrifters og øvrige norske bedrifters kompetansebehov I 2020. Rapport 4/2021. Oslo: NIFU
- Schwandt, Hannes, and Till von Wachter. (2019). Unlucky Cohorts: Estimating the Long-Term Effects of Entering the Labor Market in a Recession in Large Cross-Sectional Data Sets. *Journal of Labor Economics* 37 (S1), S161–98.
- Shoss, M. K. (2017). Job insecurity: An integrative review and agenda for future research. *Journal of Management*, 43(6), 1911-1939.
- Skjelbred, S.E., Eide, T. og Sadeghi T. (2021) Dokumentasjonsnotat: Kandidatundersøkelse av 2020-kullet. NIFU arbeidsnotat 2021:5
- Skjelbred, S.E. og M.E. Ulvestad (2021) Vanskeligere inngang på arbeidsmarkedet for nyutdannede under koronapandemien. NIFU Innsikt 6 – 2021
- SSB (2021). Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, etter innvandringskategori, landbakgrunn og andel av befolkningen (K) 2010 – 2021 URL: [09817: Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, etter innvandringskategori, landbakgrunn og andel av befolkningen \(K\) 2010 - 2021. Statistikkbanken \(ssb.no\)](https://www.ssb.no/statistikkbanken/09817).
- SSB (2021b) Statistikkbanken. Befolkningens utdanningsnivå. Utdanningsnivå, etter innvandringskategori, alder og kjønn 1980 – 2019. URL: 09599: Utdanningsnivå, etter innvandringskategori, alder og kjønn 1980 - 2019. Statistikkbanken (ssb.no).
- SSB (2021c). *Slik har koronapandemien påvirket norsk økonomi*. URL: [Slik har koronapandemien påvirket norsk økonomi - SSB](https://www.ssb.no/statistikkbanken/09599).

- SSB (2021d). *Innvandrere mest rammet av koronatiltakene*. URL: [Innvandrere mest rammet av koronatiltakene - SSB](#).
- Solberg, E., Hovdhaugen, E.; Gulbrandsen, M. Scordato, L.; Svartefoss, S.M. & Eide, T. (2021). *Et akademisk annerledesår: Konsekvenser og håndtering av koronapandemien ved norske universiteter og høyskoler*. (154). Rapport. Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning NIFU.
- Stambøl, L.S. (2005). *Urban and Regional Labour Market Mobility in Norway. Social and Economic Studies*. Statistisk Sentralbyrå.
- Støren, L.A (2019). *Spesialkandidatundersøkelsen 2019: Arbeidsmarkedssituasjonen to-tre år etter eksamen*. NIFU Arbeidsnotat 2019:8.
- Støren, L.A og Nesje, K. (2018) *Kandidatundersøkelsen 2017: Nyutdannede masteres møte med arbeidslivet og vurdering av relevans, studiekvalitet og læringsutbytte*. Rapport 22/2018. Oslo: NIFU.
- Støren, L. A. Nesje, K., Salvanes, K. A., Arnesen C. Å. og Reymert, I. (2018) *Kompetanseutnyttelse blant mastere to-tre år etter eksamen. Resultater fra Spesialkandidatundersøkelsen 2017*. NIFU rapport 2018:2
- Støren, L.A. (2004). *Unemployment Experiences during Early Career of Immigrant and Non-immigrant Graduates*. *Journal of Education and Work*, 17(1): 71–93.
- Støren, L.A. (2005). *Arbeidsledighet blant innvandrere med høyere utdanning. Søkelys på arbeidsmarkedet*. 22(1), 51–64.
- Støren, L.A. (2006). *Innvandrere med høyere utdanning – hvordan er deres møte med det norske arbeidsmarkedet?*. I Grøgaard, J.B. & L. A. Støren (red.) – *Utdanningseksplasjonen og arbeidsmarkedets struktur*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag (s. 141–172).
- Støren, L.A. (2008). *Strategier og fagforskjeller i tilpasningen til arbeidsmarkedet blant nyutdannede vestlige og ikke-vestlige innvandrere med høyere utdanning*. *Søkelys på arbeidslivet*, 25 (1), 99 – 117.
- Støren, L.A. & J. Wiers-Jenssen (2010). *Foreign Diploma versus Immigrant Background – Determinants of Labour Market Success or Failure?*. *Journal of Studies in International Education*, 14(1), 29–49.
- Støren, L.A., Helland, H. & J. B. Grøgaard (2007). *Og hvem stod igjen ...? Sluttrapport fra prosjektet Gjennomstrømming i videregående opplæring blant elever som startet i videregående opplæring i årene 1999–2001*. Rapport 14/2007. Oslo: NIFU STEP.
- Støren, L. A, Mark, M. S., Madsen, A., Olsen, D. S., Klitkou, A., Ulvestad, M. E. & C. Tømte (2020). *Arbeidsmarkedet for IKT-kandidater med høyere utdanning*. Rapport 15/2020. Oslo: NIFU.

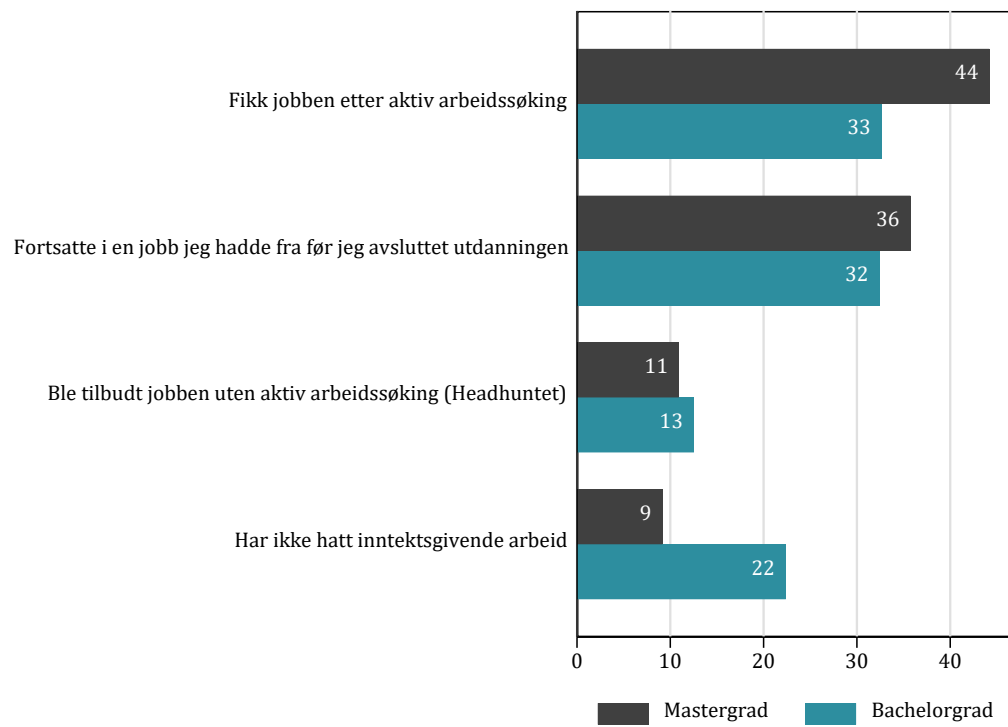
- Støren, L. A., Salvanes, K.V., Reymert, I., Arnesen, C.Å. & J. Wiers-Jenssen (2016). Kandidatundersøkelsen 2015: I hvor stor grad er nyutdannede mastere berørt av nedgangskonjunktoren? Rapport 17/2016 Oslo: NIFU.
- Sverke, M., Gallagher, D. G., & Hellgren, J. (2000). Alternative work arrangements: Job stress, well-being and pro-organizational attitudes among employees with different employment contracts. In K. Isaksson, C. Hogstedt, C. Eriksson, & T.30 Theorell (Eds.), *Health effects of the new labour market* (145-167). New York: Plenum.
- Sverke, M., Hellgren, J., Näswall, K., Chirumbolo, A., De Witte, H., & Goslinga, S. (2004). *Job insecurity and union membership: European unions in the wake of flexible production*. Brussels: P.I.E.-Peter Lang.
- Sverke, M., Hellgren, J., & Näswall, K. (2002). No security: a meta-analysis and review of job insecurity and its consequences. *Journal of occupational health psychology*, 7(3), 242.
- Thurow, Lester C. (1975). *Generating inequality*. New York, NY, Basic Books
- Utdanningsdirektoratet (2019). Utdanningsspeilet 2019. URL: [Gjennomføring \(udir.no\)](https://www.udir.no)
- Vander Elst, T., De Witte, H., & De Cuyper, N. (2014). The Job Insecurity Scale: A psychometric evaluation across five European countries. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 23(3), 364-380.
- Villund, O. (2008). Riktig yrke etter utdanning? En registerbasert undersøkelse om kompetanse og arbeidsoppgaver hos ansatte med innvandrerbakgrunn. Rapport 2008/37. Oslo–Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå.
- Villund, O. (2010). Overkvalifisering blant innvandrere. En registerbasert undersøkelse for perioden 2007-2009. Rapport 2010/28. Oslo–Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå.
- Vulkan, P., Saloniemi, A., Svalund, J., & Väisänen, A. (2015). Job insecurity and mental well-being in Finland, Norway, and Sweden. *Nordic journal of working life studies*, 5(2), 33-53.
- Yagan, D. (2019). Employment hysteresis from the great recession. *Journal of Political Economy*, 127(5), 2505-2558.
- Von Wachter, T. (2020). The Persistent Effects of Initial Labor Market Conditions for Young Adults and Their Sources. *The Journal of Economic Perspectives*, 34(4), 168-194. URL: <https://www.jstor.org/stable/26940895>
- Watson, B. (2021, 23.03). Employment in the UK: March 2021. Office for National Statistics. Hentet 24.03.21 fra: <https://www.ons.gov.uk/employmentandlabourmarket/peopleinwork/employmentandemployeetypes/bulletins/employmentintheuk/march2021>

- Wiborg, Ø. (2006). Suksess i arbeidsmarkedet blant høyt utdannede innvandrere. Betydningen av jobbkompetanse, sosiale nettverk og diskriminering for inntekt. *Sosiologisk Tidsskrift*, 14(3), 276–297.
- Wiborg, Ø., Børing, P. & Skule, S. (2013) Livslang læring og mobilitet i arbeidsmarkedet. Rapport 8/2013. Oslo. NIFU.
- Wilson G, Eitle TM, Bishin B. 2006. The determinants of racial disparities in perceived job insecurity: A test of three perspectives. *Sociological Inquiry* 76(2), 210– 230.
- Wiers-Jenssen, J., Støren, L.A. & C. Å. Arnesen (2014). *Kandidatundersøkelsen 2013. Mastergradsutdannedes arbeidsmarkedssituasjon og vurdering av utdanningen et halvt år etter fullført utdanning*. Rapport 17/2014. Oslo: NIFU.

Vedlegg

V.1 Hvordan de fikk sitt første arbeid

De nyutdannede blir stilt spørsmål om hvordan de fikk sitt første arbeid etter fullført utdanning og spørsmålet hadde fire svaralternativer, som er vist i figur 3.1. Den viser at det er ganske vanlig for både bachelor- og masterkandidatene å fortsette i en jobb de hadde før utdanningen, både blant bachelorutdannede og masterutdannede har rundt en av tre fortsatt i en jobb de hadde før de avsluttet utdanningen. Blant bachelorutdannede er det en vesentlig andel som ikke har hatt arbeid etter fullført utdanning noe som kan samsvare med at mange er i videre studier. Videre studier vil bli nærmere studert i kapittel 4.

Figur V.0.1 Andelen som oppgir de ulike metodene for å få sitt første arbeid, for master og bachelor separat. Prosent

V.2 Mulige årsaker til forskjeller mellom SSB og NIFU-tall

Den lille forskjellen fra SSB-tallene når det gjelder andelen som innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre utgjør, kan komme av flere forhold:

- 1) SSB-tallene viser bare til utvalgte utdanninger på masternivå og tilsvarende, vi har med alle mastere i tabell 6.1.
- 2) SSB-tallene ser på studenter på et gitt tidspunkt. NIFU-tallene viser til ferdige kandidater på om lag samme tidspunkt, men dette er personer som startet sitt utdanningsløp mange år tidligere. (Studentpopulasjonen er yngre enn populasjonen av ferdige kandidater.)
- 3) I våre tall har vi dessuten trukket ut dem som bor i utlandet på undersøkelsestidspunktet. Det gjør et visst utslag for innvandrere.
- 4) Nyutdannede med innvandrerbakgrunn kan ha noe mindre svartilbøyelighet enn ikke-innvandrere.

Vi har ikke tilgang til bakgrunnsdata som kan si noe nærmere om disse fire mulighetene, men vi har minst tro på siste mulighet. Siden studentmassen er yngre enn ferdige kandidater, og tallet på innvandrere og personer født i Norge (i aktuell alder) av innvandrerforeldre er økende, er det naturlig at innvandrere og personer født i Norge av innvandrerforeldre utgjør en større del av studentpopulasjonen enn av populasjonen av ferdige kandidater. Blant studenter som har innvandret, er det dessuten flere enn av den øvrige befolkningen som flytter ut av landet. Vi har derfor ingen holdepunkter for at innvandrere og personer født i Norge har lavere svarprosent enn de øvrige.

V.3 Kapittel 3

Tabell V.3.1. Andelen av de sysselsatte masterne innen et fagfelt som er sysselsatt i hver næring. Prosent

	Humanis- tiske og es- tetiske fag	Lærerutdan- ninger og ut- danninger i pedagogikk	Samfunnsfag	Juridiske fag	Økonomiske og administra- tive fag	Teknolo- giske fag/si- vilingeniør	Natur- og realfag
Primær- og se- kundærnæring	2,4	1,0	2,9	2,4	8,9	30,0	14,4
Varehandel, samferdsel, kommunika- sjon og infor- masjon	14,7	2,7	14,1	4,5	14,6	16,1	16,4
Finansiell, fag- lig og forret- ningsmessig tjenesteyting	4,0	1,0	11,6	47,6	41,9	31,6	26,5
Offentlig for- valtning	3,1	3,2	22,7	36,6	12,7	3,8	6,6
Høyere utdan- ning og FoU	11,1	3,7	14,6	3,4	4,9	13,6	19,6
Undervisning	33,6	82,7	7,4	0,7	5,7	1,1	6,6
Helse- og so- sialtjenester	6,6	4,0	21,5	2,7	9,3	2,7	7,5
Kulturell og an- nen tjeneste- yting	24,4	1,6	5,1	2,1	1,9	1,1	2,5
Antall observa- sjoner (N=100%)	422	803	594	292	840	367	562
	Helse- og sosialfag	Idrettsfag	Primærnæ- ringsfag	Samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag	Alle fagfelt		
Primær- og se- kundærnæring	1,0	1,1	38,3	17,6	7,2		
Varehandel, samferdsel, kommunika- sjon og infor- masjon	2,0	6,8	4,3	41,2	10,4		
Finansiell, fag- lig og forret- ningsmessig tjenesteyting	1,7	2,3	21,3	17,6	18,5		
Offentlig for- valtning	2,4	2,3	6,4	11,8	9,8		
Høyere utdan- ning og FoU	7,8	11,4	23,4	3,9	9,5		
Undervisning	4,7	30,7	0,0	5,9	21,0		
Helse- og so- sialtjenester	79,6	31,8	6,4	2,0	19,3		
Kulturell og an- nen tjeneste- yting	0,8	13,6	0,0	0,0	4,3		
Antall observa- sjoner (N=100%)	707	88	47	51	4773		

Tabell V.3.2 Andelen av de sysselsatte bachelorkandidatene innen et fagfelt som er sysselsatt i hver næring. Prosent

	Humanis- tiske og estetiske fag	Lærer- og pe- dagogikkut- danninger	Samfunns- vitenska- pelige fag	Juridiske fag	Økonomiske og administ- rative fag	Ingeniørfag	Natur- og realfag
Primær- og sekun- dærnæring	4,4	4,0	7,0	6,7	10,2	36,6	9,4
Varehandel, sam- ferdsel, kommunika- sjon og informasjon	34,5	6,0	40,7	26,7	30,6	23,8	41,2
Finansiell, faglig og forretningsmessig tjenesteyting	4,4	1,0	6,6	16,7	33,6	19,5	12,6
Offentlig forvaltning	2,5	1,0	4,3	26,7	5,9	2,7	4,7
Høyere utdanning og FoU	7,9	0,8	6,6	0,0	3,0	8,1	16,4
Undervisning	15,5	69,6	10,5	10,0	3,0	3,0	3,1
Helse- og sosialtje- nester	7,0	15,4	16,1	10,0	6,6	3,5	8,8
Kulturell og annen tjenesteyting	23,7	2,3	8,2	3,3	7,0	2,7	3,8
Total	316	519	440	30	559	369	318
	Helse- og sosialfag	Idrettsfag	Primær- næringsfag	Samferd- sel, sikker- het og ser- vicesfag	Alle fagfelt		
Primær- og sekun- dærnæring	0,5	4,6	30,8	36,5	7,8		
Varehandel, sam- ferdsel, kommunika- sjon og informasjon	2,7	26,2	13,5	28,8	18,5		
Finansiell, faglig og forretningsmessig tjenesteyting	0,3	0,0	19,2	3,8	8,5		
Offentlig forvaltning	1,3	3,1	7,7	13,5	3,0		
Høyere utdanning og FoU	0,2	0,0	7,7	1,9	3,8		
Undervisning	4,3	16,9	1,9	5,8	13,4		
Helse- og sosialtje- nester	89,9	36,9	15,4	5,8	40,0		
Kulturell og annen tjenesteyting	0,9	12,3	3,8	3,8	4,9		
Total	1600	65	52	52	4320		

V.4 Kapittel 6

Tabell V.6.1 Bosatte studenter i høyere utdanning i Norge og i utlandet i alderen 19-34 år. 2019

	Bosatte i alt	Studenter	Prosent av bosatte 19-34 år	Prosentandel av alle studenter
I alt	1148004	228860	19,9	100
Innvandrere	230829	23210	10,1	10,1
Norskfødte med innvandrerforeldre	35981	11066	30,8	4,8
Den øvrige befolkningen	881194	194584	22,1	85,0

Kilde: Basert på tall i Statistikkbanken, SSB, URL: [08091: Bosatte studenter i høyere utdanning i Norge og i utlandet, i prosent av registrert årskull. Innvandringskategori, kjønn og alder 2009 - 2019. Statistikkbanken \(ssb.no\)](https://www.ssb.no/08091)

Tabell V.6.2 Studenter på utvalgte utdanninger i høyere utdanning i Norge 2019, etter studium og innvandringskategori

	Innvandrere	Norskfødte med innvandrereforældre	Den øvrige befolkningen	N=100
Master, rettsvitenskap	4,1	4,8	91,1	5320
Master, farmasi	33,6	21,0	45,4	568
Master, odontologi	19,9	14,5	65,6	710
Sivilingeniøruddanning/Master, teknologi	9,1	4,4	86,5	11862
Siviløkonom/Master, økonomi og administrasjon	8,6	6,4	85,0	3225
Master lektorutdanning i alt	5,2	3,8	91,0	4936
Master grunnskolelærer i alt	3,2	2,8	94,0	8379
Master of Science	30,1	2,9	67,0	3779
Master of Philosophy	54,0	0,0	46,0	63
Master, humanistiske og estetiske fag	17,7	1,4	80,9	5246
Master, lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk	9,1	2,0	88,9	4463
Master, samfunnsfag og juridiske fag, ikke rettsstudier	13,4	2,5	84,0	4578
Master, økonomiske og administrative fag	9,6	2,3	88,1	4836
Master, naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag	17,7	3,2	79,1	6091
Master, helse-, sosial- og idrettsfag	12,1	1,6	86,3	6871
Master, primærnæringsfag	9,9	1,4	88,8	365
Master, samferdsels-, sikkerhets- og andre servicefag	12,9	1,7	85,5	847
Master of Management	9,5	0,7	89,8	433
Andre mastergradsutdanninger	20,0	4,4	75,6	451
Cand.med.-utdanning	7,8	7,7	84,6	3847
Cand.theol.-utdanning	8,0	0,5	91,4	187
Cand.psychol.-utdanning	5,0	3,4	91,6	2014
Cand.med.vet.-utdanning	8,2	0,7	91,1	426
Totalt, for disse utdanningene	10,9	3,6	85,5	79497

Kilde: Basert på tall i Statistikkbanken, SSB, URL: [09504: Studenter på utvalgte utdanninger i høyere utdanning i Norge. Utdanningens lengde, innvandringskategori og kjønn 2011 - 2019. Statistikkbanken \(ssb.no\)](https://www.ssb.no/09504)

Tabell V.6.3 Muntlige norskerferdigheter blant innvandrere som har svart at de har et annet morsmål enn norsk. Prosent

Masternivå, 2019- og 2020-kull slått sammen	Svært gode	Nokså gode	Middels	Nokså dårlige	Svært dårlige	N (=100)
Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika og Oseania	57,0	22,9	10,4	7,5	2,2	279
Asia, Afrika, Latin-Amerika og Øst-Europa utenom EU	41,6	20,7	20,7	12,0	5,0	440
Født i Norge med innvandrereforeldre	93,0	7,0	0	0	0	86
Bachelorer 2019 (nat.vit. og tekn. fag)						
Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika og Oseania	61,0	22,0	12,2	4,9	0	41
Asia, Afrika, Latin-Amerika og Øst-Europa utenom EU	52,5	31,1	8,2	6,6	1,6	61
Bachelorer 2020 (alle fag)						
Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika og Oseania	75,2	21,3	1,4	2,1	0	141
Asia, Afrika, Latin-Amerika og Øst-Europa utenom EU	53,0	40,9	5,0	0,6	0,6	181
Født i Norge med innvandrereforeldre	89,7	7,4	2,9	0	0	68

* Tallgrunnlaget er for lavt (under 20) og andeler fjernet for personer født i Norge med innvandrereforeldre (bachelorer, 2019-kull).

Tabell V.6.4 Skriftlige norskferdigheter blant innvandrere som har svart at de har et annet morsmål enn norsk. Prosent

Masternivå, 2019- og 2020-kull slått sammen	Svært gode	Nokså gode	Middels	Nokså dårlige	Svært dårlige	N (=100)
Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika og Oseania	54,6	22,9	12,1	8,2	2,1	280
Asia, Afrika, Latin-Amerika og Øst-Europa utenom EU	36,6	25,9	20,2	12,0	5,2	440
Født i Norge med innvandrerforeldre	90,7	9,3	0	0	0	86
Bachelorer 2019 (nat.vit. og tekn. fag)						
Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika og Oseania	61,0	22,0	12,2	4,9	0	41
Asia, Afrika, Latin-Amerika og Øst-Europa utenom EU	52,5	31,1	8,2	6,6	1,6	61
Bachelorer 2020 (alle fag)						
Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika og Oseania	73,4	21,4	2,8	2,5	0	141
Asia, Afrika, Latin-Amerika og Øst-Europa utenom EU	53,0	39,5	5,4	1,4	0,7	181
Født i Norge med innvandrerforeldre	89,4	7,3	3,3	0	0	68

* Tallgrunnlaget er for lavt (under 20) og andeler fjernet for personer født i Norge med innvandrerforeldre (bachelorer, 2019-kull).

Tabell V.6.5 Karakterer fra høyere utdanning. 2020-kullet, både mastere/høyere grad* og bachelorer. Lineær regresjon. Snudd skala 1–5, der 5 er best

	Modell 1		Modell 2		Modell 3		Modell 4	
	B	Std. Error	B	Std. Error	B	Std. Error	B	Std. Error
(Constant)	3,564	0,006	3,668	0,021	3,124	0,030	3,126	0,030
Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika og Oseania	0,067	0,033	0,045	0,032	0,007	0,032	-0,039	0,035
Innvandrere fra Asia, Afrika, Latin-Amerika og Øst-Europa utenom EU	-0,248	0,027	-0,263	0,026	-0,274	0,026	-0,316	0,029
Født i Norge med innvandrerforeldre	-0,232	0,035	-0,234	0,034	-0,245	0,033	-0,245	0,033
Kvinne (=1)			0,001	0,012	-0,022	0,012	-0,022	0,012
Alder 2020 (sentrert fra gjennomsnitt)			-0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001
Master, humanistiske og estetiske			0,263	0,038	0,273	0,037	0,272	0,037
Master, lærerutdann. og ped. fag			0,199	0,033	0,197	0,032	0,194	0,032
Master, juridiske fag			-0,190	0,044	-0,288	0,043	-0,284	0,043
Master, øk.adm. fag			0,254	0,031	0,274	0,030	0,276	0,030
Master, natur/real fag			0,245	0,033	0,246	0,033	0,240	0,033
Master, helse- og sosialfag			0,055	0,033	0,046	0,032	0,045	0,032
Master, idrettsfag			-0,024	0,074	0,016	0,072	0,015	0,072
Master, primærnæringsfag			0,114	0,096	0,146	0,094	0,141	0,094
Master, samferdsels-, sikkerhets- og servicefag			0,119	0,100	0,175	0,098	0,174	0,098
Ingeniørbachelor			-0,142	0,029	-0,112	0,029	-0,109	0,029
Realistbachelor			-0,126	0,030	-0,094	0,029	-0,091	0,029
Bachelor i human. og est. Fag			-0,058	0,030	-0,001	0,030	0,001	0,030
Bachelor, pedagog. Fag			-0,149	0,029	-0,014	0,029	-0,011	0,029
Bachelor, samfunnsvit. og jur. fag			-0,161	0,027	-0,126	0,027	-0,124	0,027
Bachelor, økon-adm. fag			-0,191	0,027	-0,109	0,026	-0,105	0,026
Bachelor, idrettsfag			-0,316	0,052	-0,246	0,051	-0,244	0,051

Tabell V.6.5 (forts).

	Modell 1		Modell 2		Modell 3		Modell 4	
	B	Std. Error	B	Std. Error	B	Std. Error	B	Std. Error
Bachelor, helse- og sosialfag			-0,356	0,023	-0,304	0,023	-0,300	0,023
Bachelor, primærnæringsfag			-0,256	0,061	-0,195	0,060	-0,193	0,060
Bachelor, samferdsel-sikkerhet, service			-0,201	0,065	-0,108	0,064	-0,103	0,064
Uoppgitt, karakterer fra videregående					0,399	0,073	0,377	0,073
Karakterer fra videreg skole, (skala 0-7, 0 er uoppgitt, 1 er svakest, 7 er best)					0,114	0,004	0,113	0,004
Bodde i utlandet da en var 17 år, og kom til Norge for å studere							0,175	0,066
Bodde i utlandet 17 år ellers							0,042	0,030
Svake-middels norskferdigheter							0,063	0,063
Justert R ²	0,008		0,079		0,116		0,117	
N	10374							

* Unntatt leger, som har høy andel med manglende informasjon om karakterer fra høyere utdanning. Koeffisienter i uthevet skrift er signifikante på nivå $p \leq 0,05$. Koeffisienter i uthevet skrift og kursiv, er signifikante på nivå $p < 0,10$.

(I denne analysen har vi snudd skalaen sammenlignet med øvrig rapport, slik at 5 er best og 1 er dårligst, slik vi også har gjort i analysene av ledighetsrisiko. Formålet er å gjøre tabellen mer lesevennlig ved at skalaene på de to karaktervariablene som inngår i analysen, peker i samme retning.)

Tabell V.6.6 Lineær regresjonsanalyse av sannsynligheten for å være arbeidsledig. 2019- og 2020-kullet*

	Modell 1		Modell 2		Modell 3		Modell 4	
	B	Std. Error	B	Std. Error	B	Std. Error	B	Std. Error
(Constant)	0,062	0,005	0,040	0,008	0,212	0,019	0,215	0,019
2019-kull, Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika og Oseania	0,043	0,023	0,037	0,023	0,043	0,023	0,024	0,025
2020-kull, Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika og Oseania	0,145	0,020	0,139	0,020	0,142	0,020	0,124	0,022
2019-kull, Innvandrere fra Asia, Afrika, Latin-Amerika og Øst-Europa utenom EU	0,215	0,019	0,206	0,019	0,203	0,019	0,168	0,021
2020-kull, Innvandrere fra Asia, Afrika, Latin-Amerika og Øst-Europa utenom EU	0,174	0,016	0,166	0,015	0,161	0,015	0,137	0,017
2019-kull, Født i Norge med innvandrerforeldre	0,055	0,029	0,042	0,028	0,034	0,028	0,034	0,028
2020-kull, Født i Norge med innvandrerforeldre	0,113	0,022	0,101	0,022	0,092	0,022	0,092	0,022
2020-kull, uten innvandringsbakgrunn	0,028	0,006	0,026	0,006	0,024	0,006	0,024	0,006
Kvinne (=1)			-0,028	0,006	-0,026	0,006	-0,025	0,006
Alder 2020 (sentret fra gjennomsnitt)			-0,001	0,000	-0,001	0,000	-0,001	0,000
Master, humanistiske og estetiske			0,080	0,012	0,080	0,012	0,082	0,012
Master, lærerutdann. og ped. fag			0,049	0,011	0,056	0,011	0,057	0,011
Master, juridiske fag			0,028	0,015	0,032	0,015	0,034	0,015
Master, øk-adm.			0,011	0,010	0,017	0,010	0,018	0,010

Tabell V.6.6 (forts)

Master, natur/realfag			0,089	0,011	0,096	0,011	0,092	0,011
Master, heles- og sosialfag			-0,004	0,011	-0,002	0,011	-0,001	0,011
Master Idrettsfag			-0,002	0,025	-0,003	0,024	-0,003	0,024
Master, primærnæringsfag			0,020	0,031	0,022	0,031	0,018	0,031
Master, samferdsels-, sikkerhets- og servicefag			0,013	0,028	0,014	0,028	0,012	0,028
Ingeniørbachelor			0,062	0,010	0,051	0,010	0,053	0,010
Realistbachelor			0,088	0,011	0,079	0,011	0,080	0,011
Uoppgitt, karakterer fra videregående					-0,084	0,032	-0,093	0,032
Karakterer fra videreg. skole, (skala 0-7, 0 er uoppgitt, 1 er svakest, 7 er best)					-0,011	0,002	-0,011	0,002
Uoppgitt, karakterer fra høyere utdanning					-0,079	0,024	-0,089	0,024
Karakterer fra høyere utdanning (skala 0-5, 0 er uoppgitt, 1 er svakest, 5 er best)					-0,032	0,004	-0,033	0,004
Bodde i utlandet da en var 17 år							-0,013	0,014
Svake-middels norskferdigheter							0,123	0,021
Justert R ²	0,025		0,047		0,056		0,059	
N	10116							

* Unntatt leger og bachelorer i andre fagfelt enn tekniske og humanistiske fag, som bare var med i 2020-undersøkelsen.

Koeffisienter i uthevet skrift er signifikante på nivå $p < 0,05$. Koeffisienter i uthevet skrift og kursiv, er signifikante på nivå $p < 0,10$.

Tabell V.6.7 Lineær regresjonsanalyse av sannsynligheten for å være arbeidsledig. 2019- og 2020-kullet.* Med interaksjonseffekter mellom kull og kategorier for innvandringsbakgrunn

	Modell 1		Modell 2		Modell 3		Modell 4	
	B	Std. Error	B	Std. Error	B	Std. Error	B	Std. Error
(Constant)	0,062	0,005	0,039	0,008	0,195	0,019	0,198	0,019
Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika og Oseania	0,043	0,022	0,037	0,022	0,042	0,022	0,024	0,024
Innvandrere fra Asia, Afrika, Latin-Amerika og Øst-Europa utenom EU	0,215	0,018	0,207	0,018	0,203	0,018	0,170	0,020
Født i Norge med innvandrerforeldre	0,055	0,028	0,042	0,028	0,034	0,028	0,034	0,028
2020-kull	0,020	0,006	0,024	0,006	0,022	0,006	0,022	0,006
2020-kull* Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika og Oseania	0,078	0,030	0,078	0,030	0,077	0,030	0,077	0,030
2020-kull*Innvandrere fra Asia, Afrika, Latin-Amerika og Øst-Europa utenom EU	-0,069	0,024	-0,067	0,024	-0,065	0,024	-0,058	0,024
2020-kull * Født i Norge med innvandrerforeldre	0,012	0,036	0,016	0,036	0,018	0,036	0,018	0,036
Kvinne (=1)			-0,025	0,006	-0,023	0,006	-0,022	0,006
Alder 2020 (sentrert fra gjennomsnitt)			-0,001	0,000	-0,002	0,000	-0,002	0,000
Master, humanistiske og estetiske			0,080	0,011	0,079	0,012	0,080	0,012
Master, lærerutdann. og ped. fag			0,049	0,010	0,055	0,010	0,056	0,010
Master, juridiske fag			0,028	0,014	0,031	0,014	0,032	0,014
Master, øk-adm.			0,012	0,010	0,017	0,010	0,018	0,010
Master, natur/real-fag			0,089	0,011	0,095	0,011	0,092	0,011

Tabell V.6.7 (forts).

Master, helse- og sosialfag			-0,004	0,010	-0,002	0,010	-0,002	0,010
Master Idrettsfag			-0,002	0,024	-0,003	0,024	-0,003	0,024
Master, primærnæringsfag			0,020	0,031	0,021	0,030	0,018	0,030
Master, samferdsels-, sikkerhets- og servicefag			0,014	0,027	0,015	0,027	0,013	0,027
Ingeniørbachelor			0,056	0,011	0,046	0,011	0,049	0,011
Realistbachelor			0,084	0,012	0,075	0,012	0,076	0,012
Uoppgitt, karakterer fra videregående					-0,074	0,032	-0,083	0,032
Karakterer fra videreg. skole, (skala 0-7, 0 er uoppgitt, 1 er svakest, 7 er best)					-0,009	0,002	-0,010	0,002
Uoppgitt, karakterer fra høyere utdanning					-0,062	0,024	-0,071	0,024
Karakterer fra høyere utdanning (skala 0-5, 0 er uoppgitt, 1 er svakest, 5 er best)					-0,030	0,004	-0,030	0,004
Bodde i utlandet da en var 17 år							-0,011	0,014
Svake-middels norskferdigheter							0,115	0,021
Justert R ²	0,025		0,047		0,056		0,059	
N	10116							

* Unntatt leger og bachelorer i andre fagfelt enn tekniske og humanistiske fag, som bare var med i 2020-undersøkelsen.

Koeffisienter i uthevet skrift er signifikante på nivå $p < 0,05$. Koeffisienter i uthevet skrift og kursiv, er signifikante på nivå $p < 0,10$.

Tabell V.6.8 Karakterer fra videregående oppæring, 2020-kullet, både mastere/høyere grad og bachelorer. Lineær regresjon. Skala 1–7, der 7 er best

	Modell 1		Modell 2		Modell 3		Modell 4	
	B	Std. Error	B	Std. Error	B	Std. Error	B	Std. Error
(Constant)	4,602	0,011	4,794	0,038	4,781	0,038	4,782	0,038
Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika og Oseania	0,324	0,059	0,369	0,056	0,065	0,063	0,067	0,063
Innvandrere fra Asia, Afrika, Latin-Amerika og Øst-Europa utenom EU	0,120	0,049	0,153	0,046	-0,057	0,050	-0,043	0,051
Født i Norge med innvandrereforeldre	0,156	0,062	0,085	0,059	0,086	0,059	0,088	0,059
Kvinne (=1)			0,204	0,022	0,197	0,022	0,197	0,022
Alder 2020 (sentrert fra gjennomsnitt)			-0,013	0,001	-0,014	0,001	-0,014	0,001
Master, humanistiske og estetiske			-0,054	0,064	-0,072	0,064	-0,071	0,064
Master, lærerutdann. og ped. fag			0,020	0,059	0,014	0,059	0,013	0,059
Master, juridiske fag			0,857	0,078	0,865	0,078	0,863	0,078
Master, øk.adm. fag			-0,182	0,054	-0,172	0,054	-0,173	0,054
Master, natur/real fag			0,018	0,059	0,004	0,059	0,007	0,059
Leger			1,736	0,102	1,735	0,102	1,733	0,102
Master, helse- og sosialfag			0,093	0,059	0,090	0,059	0,091	0,059
Master, idrettsfag			-0,318	0,134	-0,312	0,133	-0,314	0,133
Master, primærnæringsfag			-0,240	0,174	-0,231	0,173	-0,232	0,173
Master, samferdsels-, sikkerhets- og servicefag			-0,523	0,176	-0,517	0,175	-0,511	0,175
Ingeniørbachelor			-0,265	0,052	-0,252	0,052	-0,253	0,052
Realistbachelor			-0,281	0,053	-0,275	0,052	-0,276	0,053
Bachelor i human. og est. Fag			-0,448	0,052	-0,448	0,052	-0,448	0,052
Bachelor, pedagog. Fag			-1,206	0,051	-1,188	0,051	-1,189	0,051
Bachelor, samfunnsvit. og jur. fag			-0,314	0,048	-0,309	0,048	-0,311	0,048
Bachelor, økon.adm. fag			-0,724	0,048	-0,712	0,048	-0,714	0,048

Tabell V.6.8 (forts.)

	Modell 1		Modell 2		Modell 3		Modell 4	
	B	Std. Error	B	Std. Error	B	Std. Error	B	Std. Error
Bachelor, idrettsfag			-0,637	0,093	-0,631	0,092	-0,633	0,092
Bachelor, helse- og sosialfag			-0,467	0,042	-0,453	0,042	-0,455	0,042
Bachelor, primærnæringsfag			-0,569	0,107	-0,565	0,106	-0,566	0,106
Bachelor, samferdselssikkerhet, service			-0,823	0,116	-0,803	0,116	-0,805	0,116
Bodde i utlandet da en var 17 år, og kom til Norge for å studere					0,646	0,100	0,725	0,112
Bodde i utlandet 17 år ellers					0,515	0,052	0,526	0,053
Svake-middels norskferdigheter							-0,178	0,110
Justert R ²	0,002		0,111		0,117		0,117	
N	10724							

Koeffisienter i uthevet skrift er signifikante på nivå $p \leq 0,05$. Koeffisienter i uthevet skrift og kursiv, er signifikante på nivå $p < 0,10$.

Tabell V.6.9 Hvor viktig er eller var følgende forhold for deg for å søke arbeid i Norge?... Prosent

	Master/høyere grad			Bachelorer		
Norge er et attraktivt land å bo og arbeide i						
	Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika og Oseania	Innvandrere fra Asia, Afrika, Latin-Amerika og Øst-Europa utenom EU	Total	Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika og Oseania	Innvandrere fra Asia, Afrika, Latin-Amerika og Øst-Europa utenom EU	Total
Ikke viktig	11,2	11,0	11,1	23,6	17,7	20,2
Litt viktig	31,8	25,2	27,7	23,0	25,2	24,3
Svært viktig	57,0	63,8	61,2	53,3	57,1	55,5
N (=100%)*	179	290	469	165	226	391
Personlige grunner (familie/partner/venner i Norge)						
Ikke viktig	25,7	25,4	25,5	18,2	15,3	16,5
Litt viktig	19,0	18,1	18,5	18,8	19,7	19,3
Svært viktig	55,3	56,4	56,0	63,0	65,1	64,2
N (=100%)*	179	287	466	164	224	388
Attraktive karrieremuligheter						
Ikke viktig	24,2	14,6	18,2	28,5	15,9	21,2
Litt viktig	36,5	36,5	36,5	33,3	31,0	32,0
Svært viktig	39,3	49,0	45,3	38,2	53,1	46,8
N (=100%)	178	288	466	165	226	391
Få/begrensede muligheter i andre land						
Ikke viktig	53,9	42,8	47,1	62,8	31,7	44,8
Litt viktig	27,0	37,9	33,7	22,0	37,1	30,7
Svært viktig	19,1	19,3	19,2	15,2	31,3	24,5
N (=100%)*	178	285	463	164	224	388
Koronapandemien gjorde det vanskelig å få arbeid i andre land						
Ikke viktig	76,7	67,0	70,7	84,8	64,0	72,8
Litt viktig	13,6	18,2	16,5	9,1	22,7	17,0
Svært viktig	9,7	14,7	12,8	6,1	13,3	10,3
N (=100%)*	176	285	461	164	225	389

*Bare halvparten av uteksaminerte bachelorer våren 2020 var med i utvalget som fikk tilsendt spørreskjema. Det er grunnen til at antallet bachelorer tilsynelatende ser lavere ut enn antall master. N i tabellene viser til antall som har svart (uveil) på det aktuelle spørsmålet.

Tabelloversikt

Tabell 2.1 Sammenligning av fordeling av masterrespondenter på kjennetegn for 2019- og 2020-kullet.	27
Tabell 3.1 Andelen med ulike kjennetegn hos henholdsvis sysselsatte og arbeidsledige i 2020-kullet. Prosent	34
Tabell 3.2 Andelen av nyutdannede mastere med et gitt kjennetegn som var sysselsatt omtrent seks måneder etter fullført utdanning. Prosent.	36
Tabell 3.3 Andel av de sysselsatte som er sysselsatt i ulike næringer, fylker og offentlig sektor.....	39
Tabell 3.4 Andel av de som bor i et arbeidsfylke som også bodde i det fylket da de var 17 år.	42
Tabell 3.5 Andel med fast ansettelse av de sysselsatte per fagfelt.....	44
Tabell 3.6 Deltidsansatte med bachelor- og mastergrad.....	44
Tabell 3.7 Hva var den viktigste grunnen til at du arbeidet deltid i denne jobben? Svarfordeling blant deltidsansatte med mastergrad. Prosentandeler.	46
Tabell 3.8 Sammenlikning av undersysselsatte med sysselsatte totalt blant nyutdannede med mastergrad i 2020. Gjennomsnitt.	47
Tabell 3.9 Endringer i fordelingen på kjennetegn ved arbeidet til de undersysselsatte fra 2019 til 2020.	49
Tabell 3.10 Endringer i horisontalt og vertikalt samsvar mellom utdanning og arbeid. Nyutdannede med mastergrad.	51
Tabell 3.11 Andel nyutdannede med mastergrad med tilstrekkelig arbeid med særlig godt samsvar. Prosentandeler av alle respondenter.....	53
Tabell 3.12 Kjennetegn ved respondentene med mastergrad som funnet tilstrekkelig arbeid i særlig godt samsvar med utdanningen i 2020, sammenliknet med de andre respondentene med mastergrad. Prosentandeler.	54
Tabell 4.1 Var du i uken 9.-15.november 2020 beskjeftiget med studier? Nyutdannede bachelorer og mastere 2020. Prosentandeler.....	59

Tabell 4.2 Andel i videre studier innenfor hvert fagfelt. Bachelor og master 2020. Prosentandel.....	60
Tabell 4.3 Type/nivå for videre studier. Mastere og bachelor 2020. Prosentandeler.	61
Tabell 4.4 Den viktigste grunnen for å holde på med videre utdanning. Bachelor og master 2020. Prosentandel.....	61
Tabell 4.5 Var du i uken 9.-15. november 2020 beskjeftiget med studier? Mastere 2019 og 2020. Prosentandel.....	65
Tabell 4.6 Hovedaktivitet for de som oppgir å være i videre studier. Mastere 2019 og 2020.....	66
Tabell 4.7 Fordeling på ulike grunner for videre studier mastere 2019 og 2020. prosentandel.....	66
Tabell 4.8 Var du i uken 9-15. november beskjeftiget med studier? Bachelorer i naturvitenskapelige og teknologiske fag 2019 og 2020. Prosentandel.....	68
Tabell 4.9 Hva var den viktigste grunnen til at du holdt på med denne utdanningen? Bachelorer i naturvitenskapelige og teknologiske fag 2019 og 2020. Prosentandeler.	68
Tabell 5.1 Karriereusikkerhet og ulike bakgrunnsvariabler. OLS regresjon.	76
Tabell 5.2 Fordeling av karriereusikkerhet: kjønn, alder og utdanningsnivå.....	77
Tabell 5.3 Karriereusikkerhet og arbeidslivsfaktorer.....	79
Tabell 5.4 Jobbusikkerhet og ulike bakgrunnsvariabler. OLS regresjon.	83
Tabell 5.5 Jobbusikkerhet og individuelle egenskaper	84
Tabell 5.6 Jobbusikkerhet og arbeidslivsfaktorer	85
Tabell 6.1 Mastere i 2019- og 2020-undersøkelsen, etter innvandringsbakgrunn.....	92
Tabell 6.2 Mastere/høyere grad i 2019- og 2020-undersøkelsen, etter innvandringsbakgrunn.....	93
Tabell 6.3 Bachelorer i 2020-undersøkelsen, etter innvandringsbakgrunn og fagfelt. Prosent.....	94
Tabell 6.4 Kvinneandel blant nyutdannede etter innvandringsbakgrunn. 2020-kull. Prosent.....	95
Tabell 6.5 Gjennomsnittsalder blant nyutdannede etter innvandringsbakgrunn. 2020-kull	96
Tabell 6.6 Gjennomsnittskarakterer fra videregående skole blant nyutdannede etter innvandringsbakgrunn. 2020-kull.....	97
Tabell 6.7 Hovedkarakter/gjennomsnittskarakterer fra høyere utdanning som nylig var fullført, etter grad og innvandringsbakgrunn. 2020-kull.....	98

Tabell 6.8 Andel som bor i Oslo, etter innvandringsbakgrunn, kull og grad. 2020-kull. Prosent.....	99
Tabell 6.9 Andel med foreldre med høyere utdanning, etter innvandringsbakgrunn. 2020-kullet. Prosent.....	101
Tabell 6.10 Andel som har annet morsmål enn norsk, etter innvandringsbakgrunn. 2020-kullet. Prosent.....	102
Tabell 6.11 Andel med svake til middels norskerdigheter blant personer med innvandringsbakgrunn. Prosent.....	103
Tabell 6.12 Andelen som bodde i utlandet da de var 17 år, etter innvandringsbakgrunn, kull og grad. Prosent.....	104
Tabell 6.13 Prosentandel av nyutdannede innvandrere som kom til Norge for å studere, etter om de bodde i utlandet da de var 17 år. 2020-kullet.....	104
Tabell 6.14 Andel som mener at ulike forhold er svært viktige for å søke arbeid i Norge, av nyutdannede innvandrere (mastere og bachelorer) i 2020-kullet, etter region de var innvandret fra. Prosent.....	106
Tabell 6.15 Arbeidsledighet blant nyutdannede mastere og bachelorer i 2019- og 2020-kullet, etter innvandringsbakgrunn. Prosent av arbeidsstyrken.....	107
Tabell 6.16 Lineær regresjonsanalyse av sannsynligheten for å være arbeidsledig. Hele 2020-kullet.....	110
Tabell 6.17 Nyutdannede med innvandrerbakgrunn. Lineær regresjonsanalyse av sannsynligheten for å være arbeidsledig. 2020-kullet.....	112
Tabell 6.18 (forts.) Nyutdannede med innvandrerbakgrunn. Lineær regresjonsanalyse av sannsynligheten for å være arbeidsledig. 2020-kullet.....	113
Tabell 6.19 Nyutdannede mastere 2019 og 2020. Ulike former for mistilpasning etter innvandringsbakgrunn, Prosent av arbeidsstyrken.....	116
Tabell V.3.1. Andelen av de sysselsatte masterne innen et fagfelt som er sysselsatt i hver næring. Prosent.....	137
Tabell V.3.2 Andelen av de sysselsatte bachelorkandidatene innen et fagfelt som er sysselsatt i hver næring. Prosent.....	138
Tabell V.6.1 Bosatte studenter i høyere utdanning i Norge og i utlandet i alderen 19-34 år. 2019.....	139
Tabell V.6.2 Studenter på utvalgte utdanninger i høyere utdanning i Norge 2019, etter studium og innvandringskategori.....	140
Tabell V.6.3 Muntlige norskerdigheter blant innvandrere som har svart at de har et annet morsmål enn norsk. Prosent.....	141
Tabell V.6.4 Skriftlige norskerdigheter blant innvandrere som har svart at de har et annet morsmål enn norsk. Prosent.....	142

Tabell V.6.5 Karakterer fra høyere utdanning. 2020-kullet, både mastere/høyere grad* og bachelorer. Lineær regresjon. Snudd skala 1–5, der 5 er best	143
Tabell V.6.6 Lineær regresjonsanalyse av sannsynligheten for å være arbeidsledig. 2019- og 2020-kullet*	145
Tabell V.6.7 Lineær regresjonsanalyse av sannsynligheten for å være arbeidsledig. 2019- og 2020-kullet.* Med interaksjonseffekter mellom kull og kategorier for innvandringsbakgrunn.....	147
Tabell V.6.8 Karakterer fra videregående oppæring. 2020-kullet, både mastere/høyere grad og bachelorer. Lineær regresjon. Skala 1–7, der 7 er best.....	149
Tabell V.6.9 Hvor viktig er eller var følgende forhold for deg for å søke arbeid i Norge?... Prosent	151

Figuroversikt

Figur 3.1 Andel som er sysselsatt i ulike næringer. Prosent av sysselsatte per utdanningsnivå.....	37
Figur 3.2 Andel som er ansatt i privat og offentlig sektor. Prosentandel av sysselsatte i hver næring.....	40
Figur 3.3 Andelen av de sysselsatte masterne/bachelorene som arbeider i hver av fylkene. Prosent.....	41
Figur 3.4 Andel som har ulike ansettelsesforhold. Prosentandel av sysselsatte i hvert utdanningsnivå.....	43
Figur 3.5 Hva var den viktigste grunnen til at du arbeidet deltid i denne jobben? Svarfordeling blant deltidsansatte med bachelorgrad. Prosentandeler.....	45
Figur 3.6 «Hvordan vil du karakterisere arbeidsoppgavene dine i denne jobben i forhold til nivået på utdanningen du avsluttet våren 2020?». Arbeidsoppgavene krever ... /Det er ... Nyutdannede med mastergrad. Prosentandeler.....	50
Figur 3.7 Hvordan synes du innholdet i utdanningen du avsluttet våren 2020 passer med arbeidsoppgavene i denne jobben?.....	50
Figur 4.1 Viktigste grunner til å ta videre studier, fordelt på fagfelt. Mastere 2020, fordelt på fagfelt. Idrettsfag (N=31), primærnæring (N=4) og samferdsel (N=2) vises ikke da de utgjør en veldig liten del av utvalget. Prosentandel.....	63
Figur 4.2 Viktigste grunner til å ta videre studier, fordelt på fagfelt. Bachelor 2020, fordelt på fagfelt. Idrettsfag (N=66), primærnæring (N=33) og samferdsel (N=22) vises ikke da de utgjør en veldig liten del av utvalget. Prosentandeler.....	64
Figur 4.3 Andelen innenfor hvert fagfelt som oppgir vansker med å finne relevant arbeid som viktigste grunn til å være i videre studier. Mastere 2019 og 2020.....	67
Figur 5.1 Koronapandemien har svekket mine karriereutsikter (N=10966).....	74
Figur 5.2 karriereusikkerhet og bosted (andeler).....	78

Figur 5.3 Andel som oppgir å oppleve at pandemien har svekket karriereutsiktene fordelt på kategorier av hovedaktivitet (N=13173).....	80
Figur 5.4 Kandidatenes enighet med påstandene om bekymringer for å miste jobben (N=7328). Svarfordeling i andeler.	81
Figur 5.5 Andel jobbusikre for kandidater med ulike ansettelsesforhold og arbeidstid	86
Figur 5.6 Forholdet mellom individuelle og arbeidslivs faktorer og jobb- og karriereusikkerhet.....	87
Figur 6.1 Hvor viktig er ulike forhold for å søke arbeid i Norge? Nyutdannede innvandrere i 2020-undersøkelsen. Prosent.....	105
Figur 6.2 Estimert prosentvis differanse (prosentpoeng) i andel arbeidsledige mellom personer uten innvandringsbakgrunn (referanse) og personer med ulik type innvandringsbakgrunn. 2020-kullet.....	109
Figur 6.3 Estimert prosentvis differanse (prosentpoeng) i andel arbeidsledige mellom personer uten innvandringsbakgrunn i 2019 (referanse) og andre grupper i 2019 og 2020	115
Figur V.0.1 Andelen som oppgir de ulike metodene for å få sitt første arbeid, for master og bachelor separat. Prosent.....	135

Nordisk institutt for studier av
innovasjon, forskning og utdanning

Nordic institute for Studies in
Innovation, Research and Education

www.nifu.no